

DE

št. **58**

Glavni urednik
Marjan Horvat

Odgovorni urednik
Ciril Brajer

Telefon: 313-942

Naročnina in prodaja:
321-255

Telefaks: 311-956

Naslov: ČZP Enotnost,
Dalmatinova 4, Ljubljana

časopis slovenskih delavcev

Ljubljana, 14. decembra 1995 • letnik 54

SRAMOTA!

»Ustavno sodišče je ob razveljavitvi 51. člena Zakona o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji zakonodajalcu, parlamentu torej, naložilo, da mora v šestih mesecih ta problem rešiti in z zakonom urediti pravice trajno presežnih delavcev ob prisilni poravnavi. To je bila gotovo pomembna zmaga Svobodnih sindikatov, toda rok je že zdavnaj potekel, državni zbor pa očitno ne utegne...«

Tako o eni od sramot za pravnost slovenske države razmišlja Stanislav Šajn, sekretar območnega odbora Sindikata delavcev tekstilne in usnjarsko predelovalne industrije za Podravje.

Več o tem in o delavcih, ki jih zaradi te sramote mečejo na cesto, na 5. strani DE.

KONSOLIDACIJA OLASTNINJENEGA KAPITALA

Stvar se irtegne zavleči
tja do konca tisočletja in
pomeni pravcati vulkan
konfliktnih interesov

(stran 3)

NAJNIŽJA PLAČA- 55.000 TOLARJEV

(stran 4)

UPRAVA TAMA ODSTOPA, PROIZVODNJA PA STOJI

(stran 5)

PANIKA V MENJALNICAH IN SIVI TRG

(stran 16)

DE, sreda 14⁰⁰

VOLITVE ZA SEKRETARJA OBMOČNE ORGANIZACIJE ZSSS ZA KOROŠKO

Slučajno smo izvedeli, da so te dni na Koroškem volitve novega območnega sekretarja. Kot člani ZSSS protestiramo zaradi nekorektnega odnosa profesionalnih sindikalnih delavcev do nas; menimo namreč, da bi morali biti obveščeni o volitvah in da bi morali na njih sodelovati.

Tako polna usta demokracije imajo nekateri, pa ne obvladajo najosnovnejših pravil, ampak kršijo osnovne človekove pravice. Da se to dogaja v sindikatih, pa je popoln absurd.

Te koroške volitve po našem mnenju niso veljavne.
Otiški vrh, 13. 12. 1995

Predsednik sindikata TIO:
Meta Lorenci

Predsednik sveta delavcev:
Ema Žagar

Poslano: - g. Dušan Semolič, preds. ZSSS
- g. Rajko Lesjak, sekretar ZSSS
- g. Albert Vodovnik, predsednik SKEI
- g. Branka Novak, sekretar sind. za tekst. ind.

UPOR V BELEM (stran 18)

Piše: Brane Mišič

Enotnost in solidarnost po francosko

Na povabilo francoske konfederacije sindikata SGT (komunistično usmerjen sindikat) smo se udeležili 45. kongresa SGT od 3. do 7. decembra letos. Kongresa se je udeležilo več kot 150 predstavnikov sindikatov iz različnih držav z vseh kontinentov, med njimi tudi predstavniki mnogih mednarodnih organizacij. Sam kongres in njegov potek je v celoti izražal ter potrjeval solidarnost med delavci. Za Francijo je značilna nizka sindikalna organiziranost (okoli 14 odstotkov vseh delavcev), SGT pa je največja konfederacija sindikata. Mnoge federacije sindikatov v SGT (pri nas sindikati dejavnosti) so predlagale vrsto amandmajev na usmeritve in statut, po razpravi pa je bil sprejet le manjši del. Predlagatelji nesprejetih amandmajev niso kazali niti malo umaželnosti, ni bilo groženj z izstopi ali podobno. Nasprotno, vsi so v razpravi ponovno poudarjali enotnost in solidarnost kot temelja, ki krepi federacijo in konfederacijo nasploh.

Bolj zanimivo pa je bilo okolje, v katerem je potekal kongres. SGT je nekaj dni pred kongresom začel stavko javnih delavcev v Parizu, ki pa se je do začetka kongresa razširila na vso Francijo. Kljub stavki je kongres delal nemoteno, krajša prekinitve je bila le ob obisku predstavnikov študentov. Pesem in klicanje na enotnost delavcev in študentov so v dvorani odmevali daljši čas.

SGT je napovedal in začel izvajati stavko zaradi ekonomskih ukrepov in programa ministrskega predsednika Juppeja. Njegov program predvideva podaljšanje pokojninske dobe za delavce v prvem sektorju od 37,5 na 40 let, privatizacijo dela železnic, pošte in Telekomu, znižanje plač in participacijo za zdravstvene storitve, s ciljem bistvenega zmanjšanja javnega dolga. SGT in ostale sindikalne centrale, razen CFDT (socialistično usmerjen sindikat), so se v stavki poenotile in stopile skupaj. Zanimivo je, da so federacije CFDT vseeno sodelovale v stavki. Pariz je praktično ohromljen. Ne vozijo metro, avtobusi, zaprte so šole, javne zavarovalnice in del bank, trgovine so prazne. Glavno prevozno sredstvo je kolo ali rolke. Vozniki avtomobilov vozijo po več ur do službe. Celotni župan Pariza je sprejel odlok, da se napačno parkiranje (razen v parkih in na zelenicah), v času stavke ne kaznuje. Kljub naporom in zmedbi pa po anketah javnega mnenja od treh vprašanih dva podpirata stavkajoče. Ocenjujemo, da so sindikati izkoristili nerealizirane predvolilne obljube predsednika republike o znižanju števila brezposelnih in uporabili zelo odmevajoče načelo: "Imate denar za bombe in jedrske poskuse, nimate pa za socialo".

Sama stavka je zelo strokovno in načrtno dejanje. Prične se z ugotovitvijo, koliko sredstev ima sindikat za pokritje nadomestila stavkajočim za čas stavke (sindikat plača 70 odstotkov osnovne plače). Vsi sledijo strokovnim nasvetom. Ni rivalstva med sindikati. Vsi nosijo oznake konfederacije SGT in tudi svojega sindikata.

Ni naš namen ocenjevati ustreznost ali neustreznost stavke. Lahko pa se iz njene organizacije mnogo naučimo. Dokler bodo sindikati razdrobljeni, dokler ne bo sindikat denarno samostojen in močan, dokler ne bo resničnega čuta solidarnosti med sindikati, je stavka pri nas, podobna sedanji stavki v Franciji, zgolj utopija.

DE časopis slovenskih delavcev

Stvar je jasna. To je moj časopis. Zato ga naročam na naslov:

Priimek in ime:.....

Naziv podjetja ali ustanove:.....

Naslov:.....

Podpis naročnika:

ZLSD – esej o demokraciji

DE št. 55, 30.11.1995

Sultani ne ločijo esaja od pamfleta

V pripravah na drugi kongres Združene liste smo si članice Ženskega foruma zastavile tri poglobljene cilje:

- prispevati k oblikovanju jasne leve programske usmeritve stranke,
- okrepiti moč članic in članov ter tistih interesnih skupin, ki jim je stranka doslej dajala premalo možnosti, da se izrazijo – mladine, delavcev in žensk,
- zaostri odgovornost voditeljev stranke, njenih državnih sekretarjev in poslancev, svetnikov in županov do tistih, ki so jih naredili za voditelje in oblastnike – torej do članov in članic, volivk in volivcev.

Prizadevanja za enako zastopnost spolov v strankinih organih in na strankinih kandidatih listah so bila torej samo ena od pomembnih programskih in statističnih točk, za katere smo v Ženskem forumu trdno delale, da bi si v stranki zanje pridobile kongresno večino. Ženski forum je pomembno prispeval k oblikovanju strankinih vodilnih vrednot – miru in enakosti, solidarnosti, svobode in družbene pravičnosti. Enega ključnih delov strankinega programa – socialni program, pa smo skoraj v celoti napisale ženske. Bistveno smo tudi vplivale na oblikovanje strankinega razumevanja demokracije. To se zdaj enakomerno opira na vse človekove pravice – osebne, politične, ekonomske, kulturne in socialne.

Vsem predkongresnem obdobju je v stranki tekla tudi razpava o notranjestranskih demokraciji. Nekateri pomembni člani in članice ZL so mnenja, da je za moderno stranko v zapleteni koalicijski križanki predvsem nujno, da ima karizmatičnega voditelja, okrog njega strnjeno najožje neformalno vodstvo, ki mora hitro in učinkovito odločati, vsi ostali v stranki pa hočeš nočeš dobimo vlogo predanih in discipliniranih podpornih članov. V ZF pa smo se pridružile tistim, ki so menili, da si tak model stranke lahko omislijo kakšni drugi demokrati, za moderno levo stranko pa bi bil poguben.

Leve stranke ne držijo skupaj interesi kapitala ali privilegiji vladanja, pač pa življenjska nujna ljudi, ki živijo od dela svojih rok in možganov. V svoje interese in pravice svobodnih posameznikov, delavcev in dostokrat tudi ljudi v socialni stiski lahko učinkovito zavarujemo le, če se združimo v veliko, demokratično, dobro organizirano levo stranko. Demokracija v levi stranki je edino sredstvo, s katerim se lahko člani in članice obvarujejo pred skušnjavami svojih voditeljev, da bi svoje osebne interese in cilje ne začeli postavljati pred interese in cilje stranke, njenih članic in članov, njenih volivk in volivcev.

Vse, kar smo predlagale, je kongresna večina potrdila!

Zato takrat, ko je kongresna večina izglasovala tudi odločno postavljene kvote – praviloma najmanj 40%, obvezno pa najmanj tretjino kandidatov enega spola na strankinih volilnih listah, ni odločila samo za enake možnosti spolov. Hkrati je s tem potrdila, da je za levi program in za demokracijo v stranki. S to odločitvijo je tudi povedala, da se zaveda, da enega najpomembnejših programskih projektov – reformo socialne države – ZL ne more izpeljati brez žensk, ki so to reformo zasnovali in so jo edine sposobne tudi praktično izpeljati. Vsa področja, kjer bo ta reforma tekla, so močno feminizirana: otroško varstvo, šolstvo, zdravstvo, socialno varstvo, državna uprava, novi neprofitni proizvajalci socialnih dobrin in storitev.

Sprejete kvote tako niso nič drugega kot kadrovska zagotovila ZL volivkam in volivcem, da s svojim programom misli zares, da bo pri reformi teh sistemov upoštevala znanje strokovnjakov, ki so te sisteme ustvarili. Hkrati pa je to tudi zagotovilo uporabnikom teh sistemov, da je demokracija stranka, ki bo v dialogu s strokovnjaki zastopala interese uporabnikov. V sedanjem slovenskem političnem prostoru je mnogo premalo poslušna tako za strokovne argumente kot tudi za življenjsko najpomembnejše potrebe ljudi. Odločno postavljene kvote v ZL, prvič v slovenski politični zgodovini, pa niso samo pomembna zmaga demokracije 21. stoletja v tej stranki. So jasno znamenje vsem strankam in vsem ženskam v Sloveniji, da se je v uveljavljanju enakih možnosti spolov tudi pri nas – z običajno desetletno zamudo – začelo novo obdobje. Večina članstva ZL je s potrditvijo kvot dokazala, da se zaveda, da je za državo, ki skuša prodreti v svet razvitih, smotrna izraba vsega njene-

ga možganskega potenciala ekonomska nujnost.

Ženski forum je na kongresu tudi dosegel, da bo poslanska skupina ZL vložila popravke zakona o strankah in poskušala doseči, da bo spoštovanje kvot obveljalo v vseh strankah.

Ostrino svojega sluha bodo morale tako pred javnostjo v parlamentu prav kmalu pokazati tudi druge slovenske parlamentarne stranke in njihovi voditelji. In to v nerodnem trenutku, ko se začena ogorčen predvolilni boj tudi za glasove volivk, politika, ki gradi ekonomsko rast na majhnih plačah zaposlenih in načrtovani visoki brezposelnosti, sili ženske bolj kot moške k racionalnemu obnašanju. Ženske v današnji Sloveniji si ne moremo več privoščiti ne abstinence volitev ne izbire tistih, ki tako politiko zagovarjajo. Zato se večina delegatov kongresa ZL večje zastopnosti žensk na volilnih listah ne boji. Nasprotno, tudi na tej odločitvi je očito pripravljena voditi uspešno predvolilno kampanjo.

Nič naju ne preseneča, da sultani ne vedo, da so odaliske iz mode. Nič presenetljivega tudi ni, da sultani ne ločijo esaja od pamfleta. Nerodno je le, da se je Sultani v zadnji Panorami zapisalo, kaj mislijo vsi sultani: njihova moč je od Boga, upornice pa je treba javno sramotiti, sprejeti z drugimi ženskami in narediti vse, da bi bile »pod budnim očesom kritike«. K sreči je sultanov vedno manj. Ponosni sva, da so v Združeni listi zagotovo v manjšini. To je naš pravkar končani kongres nedvoumno pokazal.

Mateja Kožuh Novak in Sonja Lokar

Zakaj?

Opažam, da v vašem časopisu DE, ki ga redno prebiram, veliko pišete razen o čisto sindikalnih zadevah (kar me veseli) tudi o politiki in politikih.

Ne moti me, da največji del prostora v cenjenem časopisu namenite sindikatu ZSSS. Je to pač glasilo ZSSS. Moti pa me, da v časopisu pišete o politiki in politikih zelo enostransko. Predvsem o politiki in politikih iz vrst strank slovenske pomladi (SKD, SLS, SDSS).

Obnova fevdalizma

Zapleti liberalno-krščanske vladne naveze okrog vračanja nacionaliziranih gozdov in drugih nepremičnin fevdalni gospodi, kamor ne gre prištevati le različnih plemiških družin, temveč tudi Cerkev; vse to spreminjajo v farso, ki vodi v fevdalizem.

Ne nameravam se spuščati v dokazovanje, da je ta fevdalna gospoda večino tega bogastva pridobila na goljučiv način in celo s terorjem, v času ko sta si posvetna in cerkvena fevdalna gosposka delila vso oblast. Zakonodajno, izvršno, sodno in cerkveno oblast so imeli v svojih rokah in jo temeljito izrabili za lastno bogatenje. Toda to je preteklost. Mene in druge državljane zanima sedanost, zato zastavljam naslednja vprašanja:

a) Zakaj se je del poslancev LDS odločil v parlamentu glasovati proti začasnemu moratoriju za vračanje gozdov, kar je imelo za posledico, da moratorij ni bil izglasovan?

b) Kdo in na podlagi česa, katerega zakonskega določila, podeljuje državljanstvo tujim plemiškim družinam,

Za enakost spolov v politiki

Rezolucija 2. kongresa Združene liste socialnih demokratov, Slovenj Gradec, november 1995

Enakost spolov v politiki je po mnenju ZL najmočnejše jamstvo udejanjanja demokracije in socialne pravičnosti v Sloveniji.

Z visokim ovrednotenjem te programske opredelitve se ZL pridružuje socialističnim in socialnodemokratskim strankam Kanade, Švedske, Norveške, Francije, ZDA, Nemčije, Italije, Danske, Izraela, Avstrije, Švice in mnogih drugih.

Slovenija na tem področju že lep čas ubira natančno obratno pot od najnaprednejših držav demokratičnega sveta.

Trinajst let v Sloveniji nazaduje zastopnost žensk na najpomembnejših mestih političnega odločanja. Leta 1982 je bilo v republiškem družbenopolitičnem zboru 26 odstotkov žensk, danes jih je v državnem zboru samo 14 odstotkov, v državnem svetu pa 2,5 odstotkov; leta 1990 je bilo v vseh treh zborih občinskih skupščin 15,6 odstotkov žensk, danes, po volitvah 1994, jih je med občinskimi svetnicami manj kot 10 odstotkov, odstotek županov pa je s 4,7 v letu 1990 zdrknil na 1,3 odstotka.

Demokracija v Sloveniji bo le na papirju, dokler v parlamentu in v občinskih svetih, v vladi in med župani, ne bo enakopravne zastopnosti žensk vseh parlamentarnih strank. Volja mnogih strank, da bi ta cilj dosegle, pa je omahljiva: pred volitvami obljubljujejo, pri evidentiranju "ne morejo najti primernih in voljnih kandidat", pri kandidiranju potiskajo ženske na tista volilna okrožja, kjer je vnaprej jasno, da ne morejo biti izvoljene.

Zato je treba doseči, da se spremeni danes preveč ohlapni Zakon o političnih strankah tako, da bo stranke nedvoumno obvezoval k enakopravnemu kandidiranju obeh spolov in jih spodbujal k omogočanju izvolitve spolno enakopravno sestavljenih poslanskih skupin.

Poslanska skupina ZL naj takoj vložiti dopolnila na 1. in 23. člen Zakona o političnih strankah in poskušati doseči, da ta zakon – podobno, kot so to uredili v volilno zakonodajo v Argentini, Belgiji in Italiji – od vseh strank, ki tekmujejo na volitvah, terja spoštovanje najmanj 40 odstotkov udeležbe obeh spolov na kandidatih listah. Uveljaviti naj poskušata tudi dopolnilo, da stranke, ki bodo v parlament pripeljale tako sestavljene poslanske skupine, iz proračuna prejmejo več sredstev od tistih strank, ki se jim to ne bi posrečilo.

Kongres ZL tudi poziva vse slovenske parlamentarne stranke, posebej svoji koalicijski partnerici, LDS in SKD, vse sindikate in vse ženske strankarske in avtonomne nestrankarske ženske organizacije ter združenja, da združimo svoja prizadevanja in pridobimo podporo celotne demokratične javnosti za demokracijo enakih možnosti za oba spola.

Zakaj? Mene v življenju vodi načelo, da se, če koga kritiziram, tudi sam pustim kritizirati, ali pa kritiziranemu dopustim, da mi svoja dejanja (ki jih jaz kritiziram) objasnim s svojega zornega kota.

Tege načela pa vi ne poznate. Ali se motim? Sam namreč ne opažam, da bi politikom iz vrst slovenske pomladi dovolili objaviti svoje demantije ozi-

roma odgovore na vaše trditve ali kritike - npr. v rubriki ODMEVI.

Ker upam, da ste časopis, ki spoštuje različna mnenja, verjamem, da boste to mojo drobno kritiko objavili. Za objavo se vam zahvaljujem ter vas pozdravljam, obenem pa vam želim vesele Božične praznike, v letu 1996 pa veliko zanimivih člankov in osebne sreče.

Igor Goste, Izlake 19

ki s slovenstvom nimajo skupnega nič drugega kot večletno izkoriščanje slovenskih podložnikov. Znano je, da nihče od teh novopečenih državljanov ne zna slovensko in ne pozna naše zgodovine?

c) Zakaj nihče v vladi ali parlamentu ne zahteva revizije že podeljenih državljanstev tem plemičem, čeprav obstaja utemeljen sum, da so bila podeljena nezakonito. Verjetno tudi ne brez osebnega okoriščanja in zlorabljanja položaja?

Ne le v svojem imenu prosim in zahtevam, da mi pristojni (vladni in LDS) predstavnik javno in konkretno odgovori na ta konkretno zastavljena vprašanja.

Zarko Žbogar, Piran, Grajska 18

"Volitve '96"

Blíže se čas tretjih "demokratičnih" volitev. Čas, ko bomo volivci oddali v skrinjico svoje zaupanje temu ali onemu programu oziroma stranki, kot tudi temu ali onemu politiku. Strankam oziroma njihovim prvakom se cedita iz ust sama med in mleko, same sladke besede so jih. Skratka, če boste zaupali njihovi stranki, se vam ni bati prihodnosti, kajti oni so vzor poštenja, pridnosti, odločnosti itd. Še celo policisti kakšna dva meseca pred volitvami ne pobirajo tako vneto "cestne takse", kot recimo v teh dneh, vsaj na Goriškem.

Toda takoj ko prestejejo glasove, je vse po starem. Poslanci se med seboj prepirajo, vlada je neonotna, ker vsak

minister vleče vodo na svoj mlin (stranko). Začne se politični turizem (seveda za denarje davkoplačevalcev), poslanci skačejo iz stranke v stranko. Ustanavljajo SVOJE stranke in tako pridejo v parlament skozi zadnja vrata mimo volje volivcev, skratka, vse skupaj je bolj podobno "butalski družini", kot resnemu najvišjemu organu oblasti "demokratične" države.

Kaj storiti, da bi to presegli? Recept je preprost. Kot prvo, stranka, ki dobi na volitvah največ glasov, naj vlada. To se pravi: uvedba večinskega sistema. S tem bo odpadla neenotnost v parlamentu in vladi. Pa tudi "odgovornost" bo jasnejša. Kot drugo, sedeže v parlamentu naj dobijo stranke. Če bo gospod poslanec hotel zamenjati stranko, se bo moral posloviti od foteljskega privilegija, ki so - mimogrede - preveliki. Skratka, zmagovalcem na volitvah naj vodi državo in vlada. Vsi "zalujoči ostali" naj se med seboj grižejo, kolikor hočejo, to ne bo škodovalo nikomur. Če ga bo oblast "srala", bomo vsaj vedeli, kdo je in na naslednjih volitvah bo primerno nagrajena.

Še nekaj sem dolžan pojasniti. Zakaj sem demokracijo dal v navednice. Zato, ker zame demokracija ni prepiranje v parlamentu, ampak odnos države do posameznika in spoštovanje njegovih pravic. Šele ko bo to uresničeno, bo lahko demokracija brez navednic.

Ivo Leban, Ozeljan

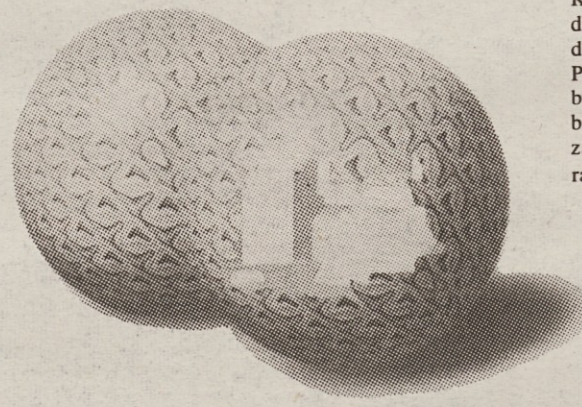
BISTVO JE V JEDRU....

Kitajci so izumili dve kroglici, ki pri masaži dlani sproščata in s tem indirektno povečujeta delovno učinkovitost.

Pri računalnikih DTK kroglic zanesljivo ne boste potrebovali, saj računalniki delajo brezhibno tudi pri največjih obremenitvah in zadovoljijo praktično vse uporabnike računalniške opreme.

DTK Computer

MA MARKETING

yes
It runs with
NetWare

Partner Uspešnih

LIKO PRIS

Partner Uspešnih

Verd 100a, 61360 VRHNIKA

tel.: 061.754.175, 061.755.355, 061.753.181; fax: 061.754.134

DE časopis slovenskih delavcev

Delavska enotnost je bila ustanovljena 20. novembra 1942 • DE-glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije • Izdaja ČZP Enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 279 • Direktor in glavni urednik: Marjan Horvat, tel. 313-942, 132-61-92, faks 311-956 • Odgovorni urednik: Ciril Brajer, tel. 131-61-63, 313-942 • Novinarji: 13-16-163 • Časopis urejajo: Marija Frančeškin (Življenjska razpolta), Ivo Kuljaj (Ravbarkomanda, Najpomembnejša stran), Damjan Križnik (Sindikalni zaupnik), Franček Kavčič (Sindikalni), Boris Rugelj (Na tržnem prepihu), Andrej Ulaga (Kažipot), Igor Žitnik (Kultura, šolstvo), Bora Zlobec (lektorica), Brane Bombač (oblikovalec in računalniški prelom), Sašo Bernardi (fotograf) in Jožica Anžel (tajnica), tel. 313-942, 132-61-92 • Naročnina: 321-255 • Marketing: 321-255, 133-52-55 • Posamezna številka stane 230 SIT • Žiro račun: 50101-603-46834 • Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 6, Ljubljana • Časopisni svet: Jernej Jeršan, Edo Kavčič, Alojz Omejc, Dušan Semolič, Ciril Urek, Mira Videčnik.

KONSOLIDACIJA KAPITALA – FAZA LASTNINSKEGA PREOBLIKOVANJA PODJETIJ

Avkcija Sklada za razvoj

Postopek lastninjenja prihaja v sklepno fazo. Medtem ko nekatera podjetja še vedno čakajo na dovoljenje Agencije za privatizacijo, počasi napreduje lastninjenje prek Sklada RS za razvoj. Zadnja prodaja skladovih podjetij na dražbi je pokazala, da je lastninjenje v celoti administrativno-politično-hazarderska tragedija, s srečnim koncem za nosilce "zgodbe o uspehu". Administratorji si izmišljajo vedno nova pravila igre, kar je pripeljalo do absurda pri zadnji avkciji Sklada za razvoj. Paketi delnic olastninjenih podjetij so bili na voljo srečnim izžrebancem (privatizacijskim skladom) po načelu izpadanja. Izžrebana družba je tako lahko izbirala pakete delnic in narekovala cene. Vsi sodelujoči so namreč ugotovili, da licitiranje ne koristi nikomur od udeležencev.

Avkcija je povzročila neverjetno število nakupov paketov delnic ali deležev po izhodiščni ceni ali celo nižji. Čemu potem ves ta cirkus? Sprašujemo se, čemu potem certifikati, dovoljenja in avkcije? Verjetno bi bilo veliko ceneje in predvsem hitreje, da bi Sklad za razvoj kar razdelil pakete delnic po nekem administrativno določenem ključu. Mogoče kar po abecednem redu ali pa, če smo malo zlobni, kar sorazmerno z rezultati volitev političnih strank v državni zbor. Administrativna faza lastninjenja se na takšen način podaljšuje še v fazo konsolidacije olastninjenega kapitala. Če bo stvar šla tako naprej, bo lastninjenje potekalo še tja do leta 2000, pri čemer bo potrebno vedno večje število komisij, ki jih sestavljajo natanko tisti, ki lastninijo in ki so lastninjeni. V takšnem primeru govorimo o konfliktnih interesov, kar pa je v normalnih državah onemogočeno z ustrezno zakonodajo. Poleg žrebanja so pomembni tudi napotki, ki jih skladi dobijo pri svojih ustanoviteljih (banke, borzno posredniške družbe, zavarovalnice in druge pomembnejše gospodarske družbe). Takšni gospodarski subjekti so navadno povezani s posameznimi političnimi strankami in sklenjen. Vendar je slednje početje normalno in iluzorno bi bilo pričakovati kaj drugega.

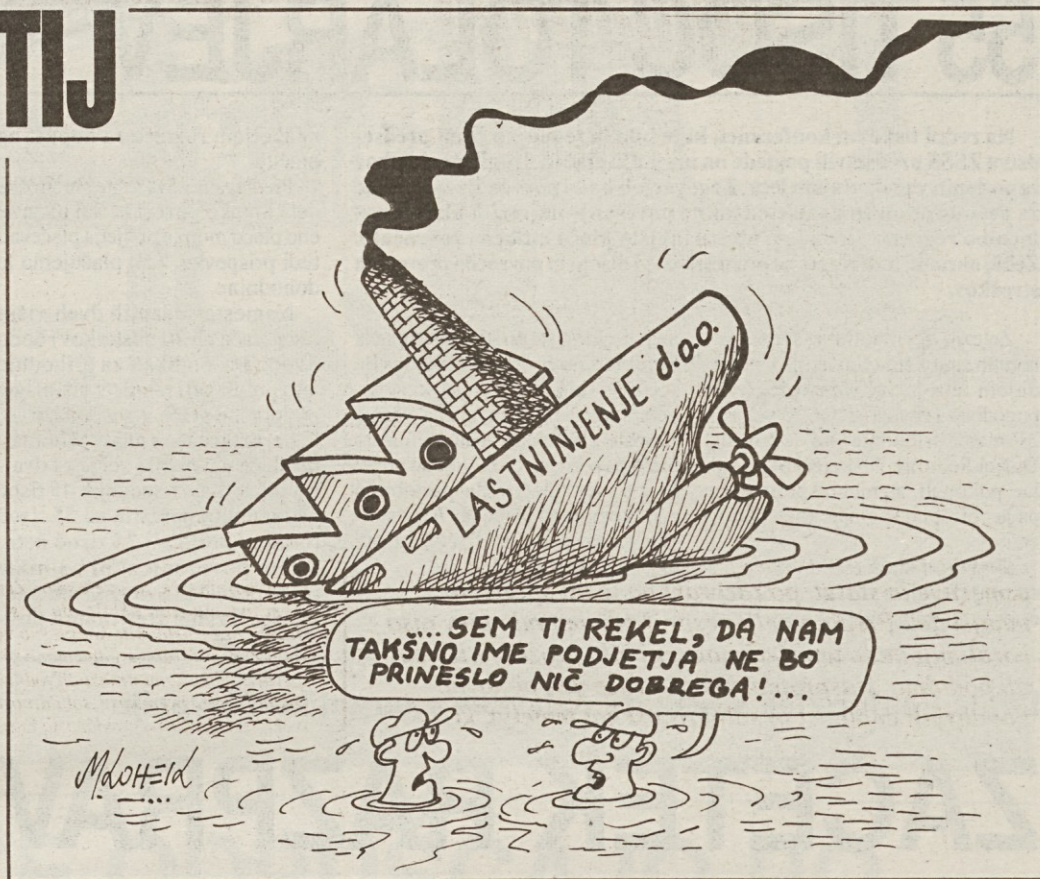
Trgovanje med PID-i

Posebno poglavje je trgovanje med pooblaščenimi družbami za upravljanje (skladi). Trgovanje poteka na podlagi pravil, ki jih potrjuje Agencija za trg vrednostnih papirjev, predkupno pravico nakupov deležev in paketov delnic pa imajo obstoječi lastniki podjetja. Trgovanje poteka tako, da sklad, ki želi prodati delež podjetja, ki ga je kupil na avkciji Sklada za razvoj, pošlje ponudbo kar po faksu ali pošti drugim skladom. Na takšen

način izbere najboljšega kupca. O sklenjenem poslu obvesti Agencijo za trg vrednostnih papirjev. Podatki s tega trga so na voljo javnosti, trgovanje samo pa ni pregledno, ker ne poteka na organiziranem trgu vrednostnih papirjev. V tem primeru so skladi, ki so lastniki deležev in delnic v skrajno privilegiranem položaju. Nedvomno informacijsko prednost imajo tudi notranji lastniki posameznega podjetja. Regulacija tega trga je prepuščena zakonu močnejšega. Še slabše je stanje na tako imenovanih notranjih trgih olastninjenih podjetij. Tam ni nobenih pravil. Management lahko prosto kupuje delnice ali deleže drugih notranjih lastnikov s t.i. terminskimi pogodbami, ki stopijo v veljavo takrat, ko posamezna delnica postane prenosljiva. Management pa natančno ve, kaj se bo v prihodnosti dogajalo s podjetjem. V primeru izrazite spremembe poslovne politike podjetja, povečanja obsega proizvodnje, velikih strateških naložb zunanjih partnerjev, odpiranja novih trgov in ostalih poslovnih dogodkov, ki izrazito vplivajo na vrednost podjetja so v zares privilegiranem položaju do tistih lastnikov delnic, ki nimajo ustreznih informacij. Tudi v tem primeru gre za obliko konsolidacije kapitala, oziroma nekontrolirano združevanje lastnine v rokah tistih, ki imajo bistveno prednost pred ostalimi lastniki.

Prevzemi in pridružitve podjetij

Slovenija še nima zakona o prevzemih podjetij. Normalno gre za postopek, ko prevzemnik na trgu vrednostnih podjetij v določenem časovnem obdobju nakupi tolikšno število delnic, da prevzame kontrolni delež podjetja. Na tak način lahko prevzemnik ciljno podjetje pripoji svojemu podjetju - ciljno podjetje ni več sa-

mostojni pravni subjekt, ali pa postane njegov največji lastnik. Zakon o prevzemih podjetij bo zelo natančno določil potrebna merila za tovrstne postopke. V svetu ločimo več oblik prevzema podjetij. V bistvu lahko prevzeme delimo v prijateljske (prevzemnik se dogovori s ciljnim podjetjem o postopku) in sovražne prevzeme (prevzemnik začne postopek kupovanja delnic brez dogovora s ciljnim podjetjem). Prevzemnik mora v obeh primerih javno objaviti poziv delničarjem ciljnega podjetja, v katerem določi količino in ceno delnic, po kateri bo kupoval ter rok, v katerem bo kupoval delnice. Zakon določa, pri kakšnem odstotku kupljenih delnic gre za prevzem, poleg tega pa mora državni organ, v našem primeru Agencija za trg vrednostnih papirjev odobriti vsebino javnega poziva in prospekt za prevzem. V njem mora objaviti vse relevantne poslovne podatke o prevzemniku in namen prevzema. Dokler tega zakona nimamo, je mogoče karkoli. In dejansko se je začelo. Prejšnji teden je poslovni sistem Dadas objavil javni poziv delničarjem Finmedie, katerih delnice kotirajo na Ljubljanski borzi, za nakup delnic po ceni, ki ne bo manjša od 27.000,00 tolarjev. Dadas namerava kupiti 40 odstotkov delnic Finmedie, s tem da je direktor Hojzan izjavil, da ima Dadas že sedaj v lasti 20 odstotkov njihovih delnic. S stališča konsolidacije kapitala je zanimivo predvsem dejstvo, da je pred tedni Finmedia (krovnna finančna družba DZS) kupila kontrolni paket delnic Mladinske knjige. Na ta način je postala zanimiva poslovna založniška povezava, tako rekoč monopol izdajateljev šolskih učbenikov. Z

Dadasovim prevzemom Finmedie pa je nastala nova, močna lastniška povezava s finančnim konglomeratom, ki je povezan predvsem s trgov vrednostnih papirjev. Glede na to, da gre za prvi javni prevzem podjetja v Sloveniji, jim želimo uspešno pot!

Tudi v podjetju Lek ne čakajo prekrizanih rok. Kupili bodo kontrolni delež podjetja Kemofarmacija, ki je uspešno ljubljansko podjetje za distribucijo farmacevtskih preparatov in opreme. V Leku nameravajo spraviti pod isto streho tako proizvodnjo kot distribucijo. Ta prevzem ne bo potekal preko trga vrednostnih papirjev, ker delnice Kemofarmacije ne kotirajo na borzi. Verjetno gre za preventivno operacijo pred morebitnimi "sovražnimi" prevzemi (tuje konkurence).

Konsolidacija kapitala poteka tudi po vsebinski plati. Posamezni PID-i so se začeli specializirati za nakupe določenih gospodarskih vej, posebno tistih, ki ne pomenijo zgolj ekonomske učinkovitosti investicij, temveč so tudi politično pomembne. Med tipične tovrstne gospodarske veje sodijo prav gotovo mediji, na katere se je posebno osredotočil Imfond. Ker je njegov ustanovitelj banka NKBM, ki je pred lastninjenjem, lahko trdimo, da gre za zelo politične investicije, ki so dogovorjene na najvišji ravni.

Lastninjenje bank bo prineslo dokončno izoblikovanje finančnega in kapitalnega trga. Od tega bo odvisna tako ekonomska kot politična podoba Slovenije do konca tisočletja. Vsekakor pa ni pričakovati velikih premikov na tem področju pred volitvami prihodnje leto.

B. Krznar

Vsi hiti Hitovega prazničnega decembra!

Novo leto je izgovor, da si končno spet nekaj privoščite! Sebi in svojim najbližjim. Romantično okolje, prvovrstna postrežba, odlična hrana in izvrstna kapljica so vam na voljo v vseh Hitovih restavracijah. Preostane vam le, da si izberete svoj stil gurmanskih užitkov!

Kulinarična presenečenja restavracije **PARK**, Nova Gorica: dobrodošlica s kozarcem penečega, rezanci s tartufi, riba v soli, šunka v testu in druge dobrote iz peči. Rezervacije: telefon 065 28 225 • Izbrane specialitete restavracije **PERLA**, Nova Gorica: cocktail s škampi, file morskega lista z limonino omako, škarpena v testu, cassata. Rezervacije: telefon 065 28 890 • Dalmatinska kuhinja v restavraciji **MARK**, Šempeter pri Gorici: ribji karpacho, lignji v buzari, koruzna polenta, mešana ribja plošča, figov zavitek. Rezervacije: telefon 065 31 103 • Dobra stara primorska kuhinja v gostilni **PRI TRASTU**, Kromberk: bleki, njoki, frotlja, polenta, toč, fuže, sorbet s penečim teranom in druge dobrote briške, vipavske in kraške kuhinje in kleti. Rezervacije: telefon 065 27 210 • Družinske dobrote restavracije **TRIGLAV**: družinska kosila, makrobiotične jedi, najrazličnejše pizze, izredna izbira palačink s slastnimi nadevi. Rezervacije: telefon 065 23 959 • Priokus Daljnega vzhoda v restavraciji hotela **SABOTIN**, Solkan: presenetljivo okusne in zdrave jedi kitajske kuhinje. Rezervacije: telefon 065 28 221 • Miki Miška v restavraciji **LIPA**, Šempeter pri Gorici: lahke ribje jedi, otroški menuji in igralni kotichek za otroke. Rezervacije: telefon 065 31 358

HT zapisani odličnosti

KAOS

Republiški odbor Sindikata državnih in družbenih organov si že dve leti prizadeva, da bi v Sloveniji ponovno uveljavil enoten sistem določanja osnov za plače delavcev negospodarstva in nosilcev funkcij v zakonodajni, izvršni, sodni veji oblasti. V ta namen smo 1993. leta tudi sprožili ustavni spor za spremembo zakona o poslancih, zakona o vladi, zakona o sodiščih, da se črtajo določbe, ki določajo različne osnove za plače, vendar pa je ustavno sodišče ugotovilo, da ne izražamo javnega interesa na tem področju in pobudo zavrnili. Vlada R Slovenije je imela leta 1994 ob III. branju Zakona o razmerjih plač v Državnem zboru možnost, da bi se črtale vse izjeme glede določanja različnih osnov za plače iz uvodnih določil tega zakona in tako bi zagotovila enoten sistem določanja osnov za plače v R Sloveniji. To namero o poenotenju sistemov plač je imela vlada R Slovenije zapisano v proračunskem memorandumu za 1995. leto, vendar se to ni uresničilo. Tako na področju celotnega negospodarstva velja 43 vrst predpisov, zakonov, sklepov, uredb, odredb, kolektivnih pogodb, ki urejajo področje plač, dodatkov, stimulacij in drugih prejemkov. Stanje je kaotično in odraz politike vlade na področju plač. Tako se enim določa plača v odvisnosti od gibanja življenjskih stroškov, drugim pa od

gibanja v gospodarstvu. Vse to ima tudi za posledico, da so razmerja plač v negospodarstvu, vsaj kar zadeva upravo, porasla na 1:19. Republiški odbor zavrača tako politiko določanja osnov in ocenjuje, da so razmerja med najnižjo in najvišjo plačo nesprejemljiva glede na gospodarske in finančne možnosti.

Podpora z zadržki

Republiški odbor podpira zdravnike in zobozdravnike ter njihov poklicni sindikat v prizadevanju za njihovo ustrežnejše vrednotenje dela in verjamemo, da delo ni ustrezno ovrednoteno in plačano. Prav tako podpiramo urejanje sistema plač s kolektivnimi pogodbami, ki je ustrežnejše, kot pa zakonsko določanje. Ne moremo pa podpreti tistih zahtev sindikata FIDES, ki se nanašajo na

izločitev iz zakona o razmerjih plač iz prej navedenih razlogov. Ocenjujemo, da so razmere in okoliščine take, da je potrebno združiti sile sindikatov in ponovno zahtevati od vlade, državnega zbora uveljavitev enotnega sistema določanja osnov za plače v negospodarstvu, kar bo veljalo tudi za poslance, ministre, sodnike. Smo proti občasnim vladnim kampanjskim spremembam zdaj eni, zdaj drugi dejavnosti, posameznim poklicem ali pa nosilcem funkcij. Prepričani smo, da so popravki potrebni v sistemu ali pa z njegovo spremembo, nikakor pa z delnimi izstopanji. To dodatno vpliva na drobitev plačilnega sistema in že tako načeto solidarnost med delavci negospodarstva.

Drago Ščernjavič, sekretar ROS državnih in družbenih organov Slovenije

NAJNIŽJA PLAČA – 55 TISOČ TOLARJEV

Na redni tiskovni konferenci, ki je bila ta teden, so člani predstva ZSSS predstavili poglede na urejanje plač in drugih prejemkov zaposlenih v prihodnjem letu. Zagovarjali bodo povečanje mase plač za pet odstotkov in dvajsetodstotno povečanje najnižjih plač. Spremembo regresa v trinajsto ali štirinajsto plačo odločno zavračajo. Želijo ohraniti tudi regres za prehrano med delom in povračilo prevoznih stroškov.

Železni okvir politike Zveze svobodnih sindikatov Slovenije v prihodnjem letu je splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo, ki velja do 31. marca prihodnje leto, je povedal Dušan Semolič. Nekateri bi jo radi kar pokopali, za njeno spremembo pa je potrebno soglasje vseh podpisnikov.

Svobodni sindikati odločno nasprotujejo odpravi regresa za letni dopust, ki ga nekateri hočejo spre-

meniti v trinajsto ali štirinajsto plačo. Sprememba bi namreč odpravila socialno funkcijo regresa, ki je potrebna zaradi nizke ravni plač večine zaposlenih. Trinajsta ali štirinajsta plača pa pomeni, da bi vsakdo prejel še eno svojo plačo, zdaj pa dobimo eno povprečno plačo ali 70 odstotkov. Nova rešitev bi prizadela zlasti najslabše plačane delavce.

Ni res, da regres poznamo le v Sloveniji. Res pa je, da Evropa me-

nedžerjem regresa za dopust ne plačuje.

Predlagana nova rešitev bi stroške dela krepko povečala, saj bi za še eno plačo morala podjetja plačevati tudi prispevke, zdaj plačujemo le dohodnino.

Namesto sedanjih dveh višin (ena plača ali 70 odstotkov) bodo Svobodni sindikati za prihodnje leto predlagali regres v višini ene povprečne plače v gospodarstvu, ki naj bi bil za vse enak. Minimalne plače naj bi bile večje za dvajset odstotkov, s sedanjih 45 tisoč bruto naj bi narastle na 55 tisoč tolarjev bruto ali 35 tisoč neto. S tem povečanjem bi najnižje plače približali evropskemu standardu, dvema tretjinama pov-

prečne plače. Semolič meni, da je slovensko gospodarstvo tolikšno povečanje najnižjih plač sposobno plačevati.

Državni zbor naj bi najnižje plače končno uredil z zakonom, ki ga je po nepotrebnem odlagal. Dogovoru o politiki plač v prihodnjem letu pa Svobodni sindikati nasprotujejo, ker onemogoča stimuliranje zaposlenih v dobrih podjetjih.

Dogovoru nasprotujejo tudi zato, ker zmanjšuje pomen kolektivnih pogodb za dejavnosti, ki naj bi postale pravi temelj plačne politike, je dodal Brane Mišič. Za prihodnje leto bi Svobodni sindikati radi podpisali aneks splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo in tudi socialni sporazum, na njegovi podlagi bi utrdili tripartitne odnose.

Svobodni sindikati bodo skušali dokončno odpraviti možnost zniževanja plač. Letos je plače možno znižati za največ pet odstotkov, pred petimi leti pa celo za dvajset.

Izhodišča enka naj bi znašala 45 tisoč tolarjev, posamezne kolektivne pogodbe pa bi lahko dajale tudi

več. V povečanje plač bi tako vgradili letošnji rast produktivnosti. Degresivne lestvice usklajevanja plač z rastjo cen ni mogoče odpraviti in mora veljati tudi v prihodnjem letu. Prag inflacije pa naj bo sedem odstotkov, vsako povečanje cen nad to mejo naj se v celoti vgradi v povečanje plač.

Najmanj na sedanjih ravni naj ostane tudi regres za prehrano med delom, enako velja tudi za prevozne stroške. Brane Mišič meni, da bi odprava povračila prevoznih stroškov povzročila motnje na trgu delovne sile. Tako regres za prehrano kot tudi povračilo dela prevoznih stroškov poznajo številne evropske dežele.

Mišič se je dotaknil tudi plač menedžerjev, za katere meni, naj bi bile konkurenčne in notranje pravičnejše. Nesprejemljivo bi bilo, da bi direktorji zaslužili po 700 tisoč tolarjev, delavci pa bi prejeli le za jamčene plače. Menedžerske plače iz dobička pa naj ne bi bile omejene. Lastninjenje je po Mišičevem mnenju že dalje rezultate in ni nevarnosti, da bi si zaposleni delili preveč. So-

vražnik plač pa so tudi skladi, ki imajo štiridesetodstotni lastniški delež.

Gregor Miklič je opozoril, da v državi še nismo poenotili plačevanja nekaterih stroškov, čeprav smo se za enotne dnevnice že večkrat dogovorili. Dnevnic in nekatera druga povračila se v državni upravi še naprej povišujejo, v gospodarstvu pa ostajajo nespremenjena.

Svobodni sindikati se bodo zavzeli za zakonsko ureditev delitve dobička. V svetu poznajo zelo različne rešitve, možna je trinajsta ali štirinajsta plača, božičnica in še kaj. Udeležba pri delitvi dobička je stimulacija zaposlenih. Potrebna je tudi zaradi notranjega lastništva, saj nekateri zaposleni niso lastniki.

Vsi govorijo le o previsokih stroških, ne pa o neustreznih programih, zastarelosti tehnologije in vsem drugem, kar kvari »zgodbu o uspehu«. Vse se rešuje le na račun delavcev, je menil Miklič. Na nezaposlenosti pa »zgodbu o uspehu« celo pade.

Franček Kavčič

Letna konferenca sindikata delavcev energetike Slovenije

ZAČETEK RAZPRAV O NOVI STRATEGIJI

Konferenca Sindikata delavcev dejavnosti energetike (SDE), ki je bila prejšnji teden v Zagorju, se je najprej seznanila z rezultati pogajanj o novih kolektivnih pogodbah za premogovništvo in elektrogosudarstvo. Zatem je obravnavala ekonomsko-socialni položaj rudarjev, še posebej zaposlenih v rudnikih, ki jih država zapira. Konferenca je ugotovila, da SDE v velenjskem rudniku nima več ne članstva ne organizacije. Dosedanega generalnega sekretarja Iva Migliča je konferenca razrešila, ker odhaja v pokoj. Udeležence sta pozdravila Aljoša Kink, direktor Rudnikov rjavega premoga Slovenije in Ciril Urek, sekretar območne ZSSS za Zasavje.

Rezultate pogajanj za sklenitev nove kolektivne pogodbe za premogovništvo je orisala Ivica Leskovar. Osnovna plača je velik problem, saj partnerji z ministrstva za gospodarske dejavnosti in ministrstva za delo nočejo razumeti, da vanjo spadata tudi uspešnost poslovanja in uspešnost posameznega delavca. Takšen plačni sistem slovenski rudniki uporabljajo že več let, sprememba bi povzročila znižanje nadomestil. Odprta je tudi izhodiščna plača, saj so dejanska izplačila nad ravnijo splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo. Da bi ohranil maso plač iz letošnjega aprila, je SDE podpisal poseben protokol o izvajanju dogovora o letošnji plačni politiki. Nevarnosti znižanja nekaterih plač v prihodnjem letu se želi sindikat izogniti s pravo ravnijo izhodiščnih plač.

Sindikalna pogajalska skupina je vseeno zadovoljna s svojim delom za ohranitev že doseženih pravic delavcev. Nezadovoljna pa je s partnerji, saj po njihovem mnenju niso imeli dovolj pooblastil za pogajanja. Na večkrat usklajeno besedilo nove pogodbe, ki so ga ministrstvu za delo poslali 26. oktobra, sindikalni pogajalci še niso dobili nobenega odgovora.

Proti zidanju plač

Probleme nove kolektivne pogodbe za elektrogosudarstvo je predstavil Valter Vodopivec. Ker se odnosi med delodajalci in delavci neopazno spreminjajo, potrebuje sindikat, če želi postati enakopraven partner, novo platformo za delovanje. Na njeni podlagi se bo treba lotiti izobraževanja sindikalnih zaupnikov.

Različni dodatki k plačam so po Vodopivčevem mnenju previsoki in povzročajo »zidanje plač«. Sindikati podjetij imajo o dodatkih različna mnenja in so nezaupljivi do predlogov za njihovo odpravo. Sindikatom podjetij je Vodopivec očital, da skrivajo podatke o dejanskih plačah in da se nočejo pogajati z odprtimi kartami. Sindikalna pogajalska skupina jih je zbrala z veliko težavo. Ker so imeli partnerji vse podatke, je bila pogajalska ekipa SDE zato v slab-

šem položaju, je ugotovil. Prisotne je pozval tudi k razmišljanju o možnosti, da bi vlogo pogajalcev, ki jo imajo zdaj ministrstva, prevzeli direktorji elektrogosudarstvih podjetij. Po Vodopivčevem mnenju bi bili direktorji trši pogajalci. Predlog nove kolektivne pogodbe za elektrogosudarstvo ne zmanjšuje nobene od veljavnih pravic. Le pravice do odsotnosti z dela, za katere pripada zaposlenim nadomestilo, so usklajene s splošno kolektivno pogodbo za gospodarstvo.

Pogajalci naj obe pogodbici podpisajo do konca letošnjega leta, je sklenila konferenca. Če to ne bo

mogoče, bo SDE moral razmisliti o stopnjevanju pritiska. Pogajalci pa si že zdaj zaslužijo pohvalo, je dodal Ervin Kos. Na predlog Valterja Vodopivca je konferenca sprejela še sklep, s katerim zahteva od delodajalcev, da »zaposlenim priznajo tudi povečanje plač od aprila do decembra letos na podlagi eskalacije«.

Nihče od rudarjev ne sme na cesto

Ivica Leskovar je govorila tudi o ekonomsko-socialnem položaju zaposlenih iz rudnikov v Senovem, Zagorju in Kanižarici, ki jih država zapira zaradi nove energetske strategije. Sindikat temu procesu ne more oporekati, bori pa se za pravice tistih, ki izgubljajo zaposlitev in na njej temelječo materialno in socialno varnost. Dosedanja odpuščanja niso bila trda, sindikat je z doseženim lahko zadovoljen. Podlaga za zapiranje je poseben zakon, ki zagotavlja tudi denarna

Iva Migliča, generalnega sekretarja, je konferenca SDE razrešila, odhaja med upokoje.

nadomestila rudarjem, ki ne morejo računati na drugo zaposlitev. Sindikat še čaka na sklep vlade o 261 zahtevkih rudarjev za izjemno upokojevanje. Gre za starejše od 40 let, ki izpolnjujejo vse pogoje. Leskovarjeva je opozorila, da bi po zaprtju rudnikov, sredi 1996. leta, lahko zmanjkalo denarja za več kot 200 presežnih rudarjev. Programov zapiranja vseh treh rudnikov pa vlada še ni potrdila.

O tem vprašanju je govoril tudi Lojze Šribar, predsednik SDE v Rudniku Senovo. Rudarju, ki ga je vprašal, kam bo šel po zaprtju rudnika, ni znal odgovoriti. V sindikatu je po Šribarjevem mnenju preveč politike, ki od njega pričakujejo »le čimmanj problemov«. Kolege je pozval k večji enotnosti. Senovski rudarji niso zadovoljni s tolmačenjem, po katerem je za izjemno upokojevanje potrebno imeti 30 let delovne dobe, saj so mislili, da zadostuje že 20 let, kot je pisalo v zakonu bivše Jugoslavije.

Stališča konference Rudnikov rjavega premoga Slovenije je predstavil Boris Jesenšek. Zaradi zapiranja naj nihče ne postane presežni delavec. Če drugih možnosti ni, naj vlada omogoči predčasno upokojevanje. Zasavski rudarji zahtevajo tudi gradnjo tretje termoelektrarne v Trbovljah. Delavci Rudarskih gradbenih dejavnosti, po njegovih besedah, protestirajo tudi zaradi številnih podražitev, češ, da bi nanje SDE moral reagirati bolj glasno.

Jutri bo mogoče že drugače

O delovanju sindikata v minulem štiriletnem obdobju je poročal Ivo Miglič. Posebej je opozoril le na ureditev odnosov s sindikatom bivšega Rudnika lignita Velenje. Ker je 3752 v njem zaposlenih izstopilo iz članstva SDE in se včlanilo v SPSS, je predlagal ugotovitveni

sklep, da SDE v tem rudniku nima več organizacije. Njegov predlog je povzročil polemično razpravo. Nekateri so predlagali, naj omenjeni sindikat SDE plača zaostalo članarino. Člani tega sindikata še naprej neupravičeno uporabljajo članske izkaznice ZSSS, Zveza naj zahteva njihovo vrnitev. Več članov pa je menilo, da se odnosi z velenjskimi rudarji umirjajo »in bo jutri mogoče že drugače«. Konferenca je zato sprejela le sklep, kot ga je predlagal Ivo Miglič.

Predlog razrešitve Iva Migliča, poklicnega generalnega sekretarja SDE, je obrazložil predsednik Franc Dolar. Ker se bo Miglič še ta mesec upokojil, mu 30. decembra letošne preneha tudi delovno razmerje. Konferenca je predlog potrdila. Del profesionalnega dela naj bi Miglič še naprej opravljal po pogodbi, drugi del pa naj bi opravili: predsednik in dva podpredsednika SDE. Podrobnosti te rešitve, ki jo je predlagal Boris Jesenšek, bo »razdelalo« predsedstvo SDE.

Konferenca je podelila tudi odličja SDE. Po sklepu predsedstva sta plaketo prejela predsednik Franc Dolar in Ivica Leskovar. Pisna priznanja pa so prejeli: Vera Fernevc Ban iz Slovenske Bistrice, Srečko Bolha in Franc Zaleznik iz Termoelektrarne Šoštanj, Albin Fabijan iz Elektra Maribor, Ivan Jurše iz Podravja, Jože Medvešek iz Rudnika Hrastnik in Marjan Ramšak iz Rudnika Trbovlje.

Franček Kavčič

Rokovnik - priročnik 1996

Zajetnejši, bogatejši, uporabnejši

Za leto 1996 smo vam pripravili:

- rokovnik - priročnik (14,5 x 20,5 cm) Sestavljajo ga koledarski del, zajeten blok za zapise in knjižno darilo Cena 2.000 SIT
- rokovnik - priročnik (17 x 23,5 cm) in knjižno darilo Cena 2.500 SIT
- namizni tedenski podložni koledar v različnih barvah (49 x 59 cm) Cena 1.200 SIT
- žepni planer (9 x 15 cm) Cena 500 SIT (V cenah ni vključen 5-odstotni prometni davek)

Vsa naročila in dodatne informacije dobite pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, ali po tel. 061/133-5255

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4 nepreključno naročamo.....(izvodov)

1. Rokovnik - priročnik A5
2. Rokovnik - priročnik A4
3. Namizni tedenski podložni koledar
4. Žepni planer

Naročeno pošljite na naslov

Ime in priimek podpisnika

Račun bomo plačali v zakonitem roku, po prednaročniški ceni.

Naročeno dne..... Žig Podpis.....

UPRAVA TAMA ODSTOPA, PROIZVODNJA PA STOJI

Konec minulega tedna je bila v Tamu tiskovna konferenca, na kateri je uprava tega največjega mariborskega podjetja z magistrrom Edvinom Makucem na čelu javnosti pojasnila razloge za svoj kolektivni odstop. Razlog za odstop je en sam: skoraj trimesečna zamuda pri finanšanju sanacije.

Edvin Makuc je povedal, da je Tam zaradi tega, ker še ni dobil z zakonom o sanaciji podjetja predvidene tretje tranše kreditov z državnim poroštvom, utrpel škodo, ki po strokovnih ocenah znaša najmanj 60 milijonov mark. Poleg tega je uprava Tama izgubila tudi zaupanje pri dobaviteljih in kupcih, saj zaradi pomanjkanja obratnega kapitala ni mogla uresničiti svojih pogodbeno sprejetih obveznosti. Več Tamovih partnerjev je zato odstopilo od že podpisanih pogodb v skupni vrednosti 13 milijonov mark. Zaradi vsega, kar se je zadnje tedne dogajalo v zvezi s sanacijo Tama, se želijo nekateri, zlasti tuji partnerji, pred sklenitvijo posla s Tamovo upravo pogovoriti še s predstavniki vlade in bank (s Tamovo upravo so pripravljene podpisovati samo pisma o namerah, za sklenitev pogodb pa terjajo dodatna zagotovila vlade in bank). To pa pomeni, da so zadnji dogodki na slovenski politični sceni in v parlamentu Tamovi upravi tako omajali kredibilnost, da svojega dela praktično ne more več nadaljevati.

Vse pristojne je Tamova uprava pravočasno in velikokrat opozarjala posledice zamujanja pri izplačevanju kreditov, vendar so vsa opozorila naletela na gluha ušesa.

"Sedanja uprava je storila vse, kar je bilo mogoče. S strokovnim in vztrajnim delom smo izvajali interne ukrepe za izboljšanje konkurenčnosti podjetja. Opravili smo nešteto pogovorov doma in v tujini za to, da bi Tamu zagotovili dovolj kupcev za obstoječe proizvodne zmogljivosti in mu našli strateškega partnerja. O poteku sanacije smo redno obveščali upravni odbor in pristojne državne organe. Ne nazadnje smo dokončno oblikovali sanacijski program, ki Tamu odpira vrata v Evropo. Sanacijski program, v kate-

rem smo jasno opredelili potrebna sredstva in dinamiko njihovega črpanja, je vlada potrdila brez zadržkov že 12. oktobra letos," je dejal Makuc.

"Člani sedanje uprave smo prevzeli svoje dolžnosti z domnevo, da bo finansiranje sanacije Tama potekalo nemoteno tako, kot je predvideno v zakonu in v sanacijskem programu. Ker pa izplačilo tretje tranše kreditov zamuja že skoraj za tri mesece, uprava Tama svojega sanacijskega programa ne more več uresničiti. Mi pa smo prišli Tam sanirat, ne pokopavat," je dejal Makuc. "Zaradi vsega naštetega smo se v Upravi Tama odločili, da prepustimo nadaljevanje sanacije drugi ekipi strokovnjakov." Ob tem pa je predsednik Tamove uprave v odstopu pozval vse zaposlene, naj odločitev uprave ne spremeni njihove pripravljenosti za nadaljevanje dela in proizvodnje povsod tam, kjer so dani pogoji za izpolnitev sprejetih pogodbenih naročil. Vsaka dodatna motnja, ki bi jo povzročili sami, bi po Makučevi oceni Tamovcem še otežila položaj. Zato bo tudi uprava Tama do dokončne odločitve upravnega odbora in imenovanja nove vodstvene ekipe storila vse, kar je v njeni moči, za ohranitev Tamove proizvodnje, prav tako pa bo odgovorno in strokovno izvajala tudi druge naloge.

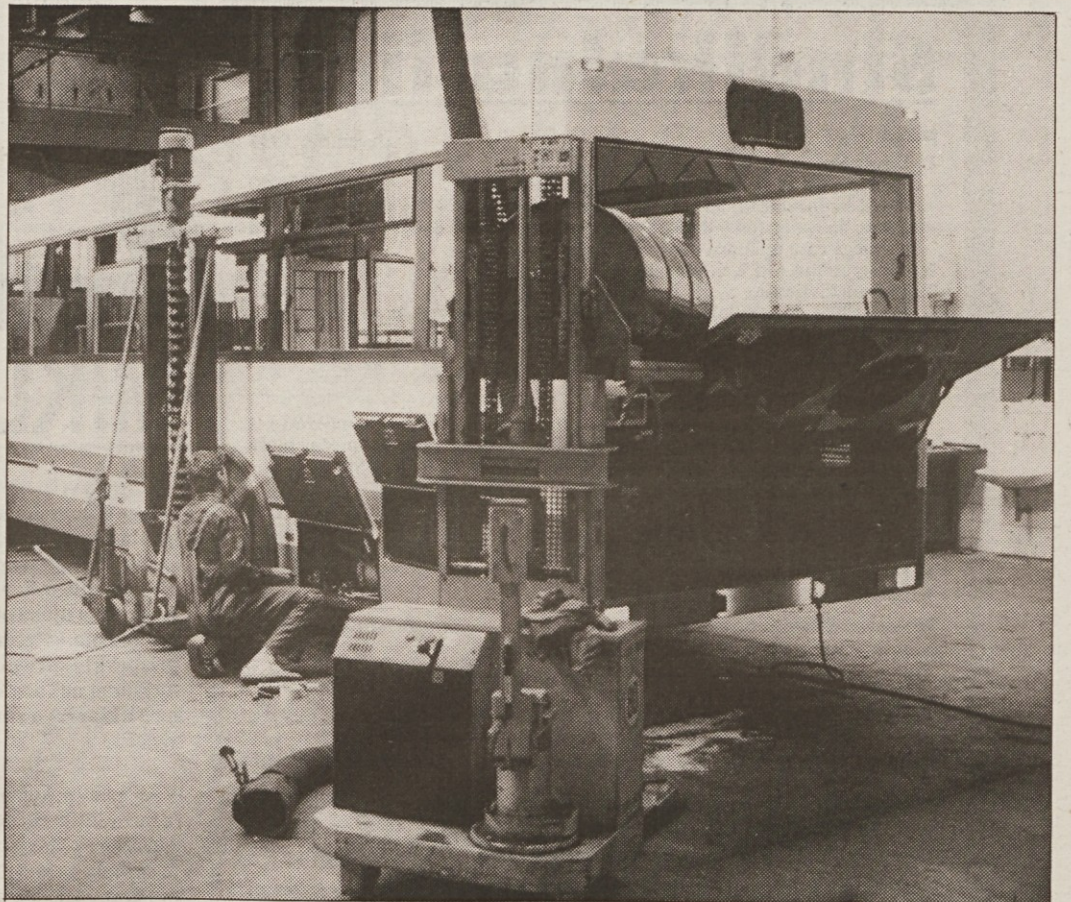
Kljub temu, da je državni zbor sprejel dopolnila k zakonu o sanaciji Tama in poroštvo države za tretjo tranšo kreditov, pa se banke izmikajo kreditiranju Tama. Ali to pomeni, da banke izgubljajo zaupanje tudi v državo? Tam je doslej zaprosil za kredit z državnim poroštvom že deset bank od katerih jih je sedem odgovorilo negativno.

Sicer pa v teh dneh v Tamu stoji tudi proizvodnja, saj podjetje nima repromateriala in obratnih sredstev. Od 3040 zaposlenih je več kot 1500 delavcev doma in v tujini, delajo samo delavci v orodjarni, livarni, inženiringu, razvoju in še v nekaterih družbah, kjer za delovni proces ne potrebujejo večjih obratnih sredstev.

O razmerah v Tamu smo se pogovarjali tudi z nekaterimi delavci in sindikalnimi zaupniki. Kakor kaže, je uprava Tama izgubila

velik del kredibilnosti tudi pri njih, saj ni (ali pa to ni bilo v njeni moči) spoštovala dogovorov s sindikati. Prav tako so mnogi delavci prepričani, da uprava ni imela pripravljenih ustreznih pogodb in vsega drugega, da bi lahko po sprejetju dopolnil k zakonu o sanaciji Tama v državnem zboru začela nemudoma ukrepati in črpati kredite z državnim poroštvom. Skratka, med delavci, ki so imeli že prej precej kritičen odnos do uprave, je čutili še dodatno razočaranje, da tudi uprava ni storila dovolj, oziroma da jih pušča na cedilu. Sindikat kovinske in elektro industrije v podjetju bo verjetno še v tem tednu sklical konferenco, na kateri bodo povedali, kako ocenjujejo sedanje razmere in kaj pričakujejo od upravnega odbora podjetja, tudi delavci.

Tomaz Kšela

DELAVCE ODPUŠČAJO PO NEUSTAVNEM ČLENU ZAKONA

Bivši delavci Tekstilne tovarne Tabor v Mariboru, ki jim je prenehanje delovno razmerje zaradi prisilne poravnave, so bili ob prijavi na Republiškem zavodu za zaposlovanje - območna enota Maribor seznanjeni s presojo zavoda, da so bili nezakonito odpuščeni. Zato so morali delavci, hkrati s tem, ko so vložili zahtevek za dodelitev denarnega nadomestila med brezposelnostjo, na zavodu podpisati tudi posebno izjavo. Z njo so se zavezali, da se bodo na nezakonit sklep o prenehanju delovnega razmerja pritožili in, če bo treba, sprožili tudi spor na delovnem sodišču (delavec, ki se na nezakonit sklep ne bi pritožil, oziroma svojih pravic ne bi uveljavljal v sporu na delovnem sodišču, bi izgubil pravico do denarnega nadomestila za čas brezposelnosti). Hkrati so se delavci z omejenjo izjavo zavezali, da bodo v roku osmih dni po prijavi zavodu dostavili na vpo-

gled pravnomočni dokument s katerim so sprožili delovni spor. V primeru, da bodo v delovnem sporu uspeli in jim bo delodajalec moral povrniti osebne dohodke za nazaj, bodo prejete zneske denarnega nadomestila za čas brezposelnosti vrnili zavodu za zaposlovanje.

Opredelevanje trajno presežnih delavcev mimo veljavne zakonodaje

Da bi kaj več izvedeli o težavah, s katerimi se srečujejo sedaj že bivši delavci Tekstilne tovarne Tabor, smo se pogovarjali s sekretarjem območnega odbora Sindikata delavcev tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije za Podravje Stanislavom Šajnom.

"Po prisilni poravnavi 28. avgusta so začeli v Tekstilni tovarni Tabor izvajati ukrepe, ki so bili predvideni s programom finančne reorganizacije. V tem sklopu so opredelili tudi trajno presežne delavce. Doslej so v treh skupinah odpuščali blizu 200 trajno presežnih delavcev. Po programu finančne reorganizacije lahko podjetje odpušči skupno 270 trajno presežnih delavcev. Problem torej ni v tem, da Tekstilna tovarna Tabor odpušča trajno presežne delavce, temveč v tem, da uporablja za opredeljevanje trajno presežnih delavcev 51. člen zakona o prisilni poravnavi, stečajni in likvidacijski, ki ga je lani oktobra ustavno sodišče razveljavilo, ker je v nasprotju z ustavo," pojasnjuje Stanislav Šajn. "Gre za to, da je ta člen dovoljeval, da podjetja ob prisilni poravnavi odpuščajo invalide, matere samohranilke in druge zaščitene kategorije delavcev."

Ustavno sodišče je ob razveljavitvi 51. člena omenjenega zakona zakonodajalcu naložilo, da mora v roku šestih mesecev sprejeti nov zakon, ki bo urejal pravice trajno presežnih delavcev ob prisilni poravnavi. "Državni zbor za to doslej očitno še ni imel časa, ker se mora ukvarjati z drugimi zadevami," pravi malce pikro in žalostno Stanislav Šajn.

Ker torej 51. člen omenjenega zakona ne velja več, novega zakona pa še ni, morajo tudi podjetja v postopku prisilne poravnave za opredeljevanje trajno presežnih delavcev uporabljati veljavni zakon o delovnih razmerjih in tam zapisane kriterije.

Sindikat delavcev tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije

se je v zvezi s tem obrnil tudi na ministrstvo za pravosodje in ministrstvo za delo ter na Republiški zavod za zaposlovanje. Odgovor je bil pričakovani: člen zakona, ki je v nasprotju z ustavo, se ne sme uporabljati.

Je sodišče ob prisilni poravnavi vedelo za uporabo spornega člena?

"Sindikalisti smo zato vodstvu Tekstilne tovarne Tabor predlagali, da bi pri opredeljevanju trajno presežnih delavcev uporabljali svoje interne splošne akte, ki so skladni z določili zakona o delovnih razmerjih. Vendar je naša pobuda naletela na gluha ušesa," pravi Šajn. "Kriterij za opredeljevanje presežnih delavcev je sedaj šolska izobrazba, ne glede na uspešnost dela. Tako so morali na zavod delavci z nižjo izobrazbo, medtem ko so delavci z višjo izobrazbo ohranili delo ne glede na delovno uspešnost, čeprav vsaka tekstilna tovarna potrebuje tudi predice in ne samo tekstilnih tehnikov."

Stanislav Šajn se tudi sprašuje, kako je mogoče, da je sodišče potrdilo program prisilne poravnave, ki temelji na razveljavljenem členu zakona o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji.

Ko so delavci dobili sklepe o prenehanju delovnega razmerja so se na predlog sindikata nanje pritožili na pritožbeni organ v podjetju. Le-ta, je po navedbah Šajna, večino pritožb zavrnil. Zato so delavci ob pomoči sindikalne službe pravne pomoči sprožili postopek za varstvo svojih pravic na delovnem sodišču.

Stavka za zaščito zakonitih pravic sindikalnega zaupnika

"Vodstvo podjetja je med trajno presežne delavce uvrstilo tudi sindikalnega zaupnika Milana Maričnika. Glede na to, da zakon sindikalne zaupnik še prav posebej štiti, je sindikat terjati od vodstva podjetja, da do določenega roka omenjeni sklep razveljavi. Sindikat je zagrozil tudi s stavko, če vodstvo podjetja do določenega roka tega ne bo storilo. Ker vodstvo podjetja sklepa o odpuščenju Maričnika ni razveljavilo, je sindikat organiziral stavko, tako kot je napovedal. Naslednji dan je vodstvo podjetja začasno ustavilo izvajanje sklepa o tem, da je Maričnik trajno presežni delavec in to dokler

si ne pridobi mnenja zakonodajalca o upravičenosti prenehanja delovnega razmerja sindikalnemu zaupniku," pojasnjuje Šajn. "Vodstvo podjetja smo prisilili, da je vsaj v tem primeru ravnalo po zakonu o delovnih razmerjih, vendar pa sindikalnemu zaupniku še vedno grozijo, da bo izgubil službo. To je samo še en primer več, ki kaže, kako težko je danes biti sindikalni zaupnik."

Račun za stavko

Še prav posebej pa so bili v območnem odboru Sindikata delavcev tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije presenečeni, ko jim je direktorica Tekstilne tovarne Tabor mag. Zdenka Marčič poslala račun oziroma "bremepis" za omejeno stavko. Upravni odbor podjetja je ugotovil, da je zaradi stavke 19. in 20. novembra letos podjetje utrpelo za 3.058.500 tolarjev škodo, direktorica pa je račun s tem zneskom poslala sindikatu, ki je stavko organiziral.

"Tekstilna tovarna Tabor je na plačilnih listih delavcem prikazovala, da jim odteguje sredstva za sindikalno članarino ter sredstva za vračilo kreditov, ki so jih delavci sami najeli. Izkazalo pa se je, da je vodstvo podjetja delavce zavajalo, saj je sredstva delavcem samo odtegovalo, ni pa jih pošiljalo naprej. Tako sedaj banke zahtevajo od delavcev vračilo kreditov z zamudnimi obrestmi, sindikalne članarine pa tudi nimajo plačane. Z računom za škodo, povzročeno v času stavke, sedaj verjetno poskuša vodstvo podjetja omiliti posledice svojega nepravilnega ravnanja," meni Stanislav Šajn. Direktorica tekstilne Tovarne Tabor je namreč sindikatom ponudila, da bi kompenzirali nastalo škodo ob stavki in nenakazano sindikalno članarino!

Vekoslava Krašovec, vodja strokovnih služb območne organizacije ZSSS za Podravje, pa je direktorici Tekstilne tovarne Tabor odgovorila bolj na kratko. Takole piše: "Vračamo vam bremepis, ker z vaše strani ugotovljene škode glede na 41. člen Splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo ne priznavamo. V tem smislu tudi ni možna kakršnakoli kompenzacija za neplačano članarino. Iz naslova te obveznosti smo proti vam namreč že vložili tožbo."

Sedaj že bivši delavci Tekstilne tovarne Tabor se sprašujejo, kako je sploh mogoče, da se kaj takšnega dogaja v državi, ki se razglašajo za pravno. Naj razume, kdor more!

Tomaz Kšela

NEODVISNI SINDIKATI NAPOVEDUJEJO OPOZORILNO STAVKO

Na Ptujju je bila konec minulega tedna prva redna letna skupščina neodvisnih sindikatov Slovenije. Po skupščini je vodstvo tega sindikata pripravilo tiskovno konferenco, na kateri so javnost seznanili s sklepi skupščine in akcijami, ki jih načrtujejo za naslednje leto.

Predsednik Neodvisnih sindikatov Slovenije Rastko Plohl je dejal, da bodo januarja naslednje leto v vseh podjetjih v Sloveniji, kjer imajo svoje podružnice, organizirali enourno opozorilno stavko. Z njo želijo opozoriti na korupcijo in gospodarski kriminal, ki se po njihovih ocenah pri nas čedalje bolj razrašča. Prav tako želijo s stavko opozoriti na dejstvo, da je v Sloveniji že 120 tisoč brezposelnih. Tistim delavcem, ki so zaposleni, pa delodajalci pogosto kršijo temeljne pravice in jih premalo plačujejo, kar država gleda križem rok.

Neodvisni sindikati Slovenije nameravajo sprožiti tudi dva spora pred ustavnim sodiščem, saj menijo, da sta zakon o reprezenta-

ktivnosti sindikatov in zakon o stavki protustavna in v nasprotju z mednarodnimi konvencijami, ki jih je naša država ratificirala. Tako konvencija št. 87 o sindikalnih svobodnih in varstvu sindikalnih pravic v 3. členu govori, da imajo delavske organizacije pravico, da sprejmejo svoje statute in splošne upravne akte, da svobodno izbirajo svoje predstavnike, da se same upravljajo in delujejo ter oblikujejo svoje akcijske programe. Državne oblasti po tej konvenciji sindikatom ne smejo te pravice, da delujejo izključno na podlagi svojih statutov in splošnih aktov, omejevati ali pa zavirati njeno zakonito izvrševanje. Osmi člen konvencije natančno določa, da nacionalna zakonodaja ne sme ogroziti niti se je ne sme uporabljati tako, da bi bila kakorkoli ogrožena jamstva, ki jih določa omenjena konvencija. Zakon o stavki, ki izhaja še iz Markovičevih časov, pa po mnenju neodvisnih sindikalistov s kopico določil posega v pravico sindikatov, da sami

oblikujejo svoje aktivnosti. Oba sporna zakona omejujeta svobodno delovanje sindikatov in omogočata administrativno poseganje države v sindikalno aktivnost.

Sicer pa so se Neodvisni sindikati že doslej z najrazličnejšimi metodami sindikalnega boja, ki jih omogoča mednarodna konvencija št. 87, borili za temeljne pravice delavcev v tistih podjetjih, kjer jim te pravice kratkijo. To nameravajo početi tudi v prihodnje. V zadnjem času so se po besedah Rastka Plohla Neodvisni sindikati posebej močno in odmevno angažirali v boju za delavske pravice v mariborski Hidromontaži, EEK - Montaži, Čevljarstvu Kidričevo, Mipovi Zaščiti, Lagotexu, Merinki, Lipu iz Slovenskih Konjic in v številnih drugih podjetjih. Prav tako so v minulem letu ustanovili več novih podružnic - med drugim tudi v Delti Labodu in Štajerturu na Ptujju, v Bistriških mesninah, v konjiškem Dravinjskem domu in še v nekaterih podjetjih.

T. K.

14. decembra 1995

Sindikalna lista

Prvi del

december 1995

1. Dnevnice	
- cela dnevica (nad 12 do vključno 24 ur odsotnosti)	3.500,00
- polovična dnevica (nad 8 do 12 ur odsotnosti)	1.750,00
- znižana dnevica (od 6 do 8 ur, če se potovanje začne dve uri pred začetkom delovnega časa in konča dve uri po njem)	1.218,00
2. Kilometrini (od 7. 6. 95 dalje)	23,00
3. Ločeno življenje	41.924,00
4. Prenosišče - Povračilo stroškov prenočevanja do višine zneska po predloženem računu, ki ga odobri delodajalec	
5. Regres za prehrano	10.481,00

Drugi del

V drugem delu objavljamo povprečno plačo za obdobje julij-september 95 kot osnovno za uveljavljanje pravic iz neposredne skupne porabe. Povprečna plača v preteklih treh mesecih v gospodarstvu Slovenije znaša 67.421 SIT.

1. Jubilejne nagrade

- za 10 let	33.710,00
- za 20 let	50.566,00
- za 30 let	67.421,00
2. Nagrada ob upokojitvi	202.263,00
3. Solidarnostne pomoči	67.421,00

Vir: Zavod RS za statistiko

Strokovna služba ZSSS

Opomba:

Objavljena višina nagrade ob upokojitvi je rezultat kolektivnega pogajanja. Sprejeta sprememba uredbe Vlade RS o stroških, ki se priznavajo kot odhodek (Ur. l. RS, št. 7/95), pa omogoča to nagrado do višine treh bruto plač v gospodarstvu RS.

KAJ DELAJO

V območnih organizacijah

Zasavje

Uspešna 1. seja konference Območne organizacije

Skladno s kriteriji za oblikovanje območnih organizacij ZSSS in na osnovi sklepa 1. konference ZSSS o določitvi števila območnih organizacij in njihovih teritorialnih meja so 8. decembra za območje občin Hrastnik, Trbovlje in Zagorje ob Savi ustanovili Območno organizacijo ZSSS Zasavje. Njen najvišji organ je Konferenca območne organizacije, ki jo sestavlja 29 izvoljenih predstavnikov sindikatov dejavnosti. Največ jih prihaja s področja KNG, SKEI, gradbeništva, energetike, tekstilne in usnjarskopredelovalne industrije, komunalnega in stanovanjskega gospodarstva ter trgovine, drugi sindikati dejavnosti pa so zastopani z enim članom. Drugi organ konference je nadzorni odbor.

Na 1. konstitutivni in volilni seji konference območne organizacije ZSSS Zasavje so za sekretarja (funkcije predsednika po novi organiziranosti namreč ni več!) izvolili Cirila Ureka, za sekretarja v območni organizaciji oziroma sekretarja območnih odborov sindikatov dejavnosti pa Ljubo Cvara in Tjašo Kohne. Člani nadzornega odbora pa so postali: Roman Oberč, Marjan Pušnik, Tone Zupanc, Milena Rak in Jožica Kopina. Pravno pomoč bo pogodbeno še naprej opravljal odvetnik Ivan Blatnik, ki bo člani sindikata - tako kot doslej - zastopal tudi v delovnih in socialnih sporih.

Ciril Urek

Tjaša Kohne

Ljubo Cvar

Člani konference so ugotavljali, da je bil sindikat v Zasavju v preteklem obdobju pomembna teritorialna komponenta znotraj sistema ZSSS po načelu vzajemnosti in solidarnosti, ob polnem spoštovanju načel samostojnosti sindikatov dejavnosti pa pomemben činitelj in trd pogajalec pred poslovnimi strukturami, organi oblasti in pred stečajnimi senati. Glede na gospodarske, ekonomske in socialne razmere smo kot prvenstveno nalogo v ospredje vedno znova postavljali ohranjanje in izboljševanje ekonomskega in socialnega položaja delavcev ter zagotavljanje njihove zaposlitvene perspektive. Pri tem smo bili uspešni; dosegli smo preboje in se potrdili kot sindikat v službi članstva.

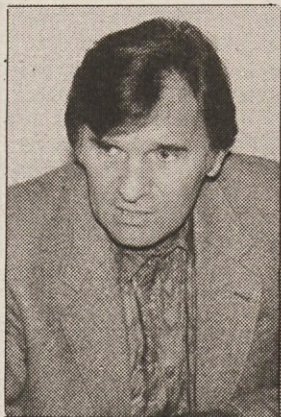
Seveda pa smo bili deležni tudi »pelina«, ko smo se trudili, delali, bili nenehno prisotni v podjetjih..., končni rezultat pa je bil - stečaj. Mnogokrat smo ostajali sami s sindikalnimi zaupniki in predsedniki sindikatov podjetij, kljub tolikim proklamacijam o organizacijski in strokovni soodgovornosti vseh ravni organiziranosti. Ugotavljamo, da zaposleni Tjaša, Ljubo in Ciril iz dneva v dan postajamo bolj psihosocialni delavci, saj je treba poslušati člane, jim svetovati, pomagati in jih tudi tolažiti. Vse to kaže na to, da delavcem ni nič podarjenega; za vse se je treba boriti in v tej nalogi je sindikat nepogrešljiva oblika vzajemnosti in solidarnosti.

Člani konference so v svoji sredi še posebej pristržno pozdravili sekretarja republiškega odbora Sindikata delavcev kemične, nekovinske in gumarske industrije Slovenije Franja Krsnika, saj so drugi predstavniki ZSSS svojo udeležbo na seji zaradi bolezni opravičili. Toplo zahvalo pa so (ne) nazadnje izrekli tudi dosedanjemu predsedniku Sveta območne organizacije ZSSS Zasavje Romanu Oberču ter dolgoletnemu sindikalnemu zaupniku in predsedniku sindikata Rudnika Trbovlje Marjanu Ramšaku.

U. C.

Slovenske železarne Konferenca podružnic SKEI

Anton Motoh na čelu železarjev

Anton Motoh

Na konstitutivni skupščini Konference podružnic SKEI Slovenske železarne so sprejeli in potrdili poročilo o delu Sveta sindikata Slovenskih železarjev za obdobje 1993-95, sprejeli Pravila konference in izvolili novo vodstvo. V devetčlanski izvršni odbor so bili izvoljeni: Miran Bregar, Janez Vilman (oba lokacija Jesenice), Dušan Posedi, Janko Dežman (oba Ravne), Stojan Stojanovič, Anton Motoh (oba Štore), Brane Rupar (Veriga), Peter Rozman (Plamen) in Tone Zubak (Tovil). Predsednik je postal Anton Motoh, njegova namestnika pa Miran Bregar in Tone Zubak. Člani nadzornega odbora so: Dušan Golnar (Ravne), Živa Komac (Jesenice) in Milan Kreuh (Štore).

Zaradi pomanjkanja prostora bomo o skupščini obširneje poročali v prihodnji številki DE.

D. K.

sindikalni

MIKLAVŽ PRINESEL STANOVANJE

Člani izvršnega odbora sindikata družbe Maximarket so nekega lepega oktobrskega dne onemeli nad časopisno vestjo, da je tragično preminula njihova bivša sodelavka Karolina Bratuša. A le za hip, kajti njihov predsednik Franci Lavrač je molk brž prekinil s konkretnim predlogom: »Njej ne moremo več pomagati, veliko pa lahko storimo za njena otroka, če jima pomagamo zbrati denar za odkup stanovanja.« Rečeno - storjeno! Do 5. decembra so s prostovoljnimi prispevki »spravili skupaj« nekaj več kot 741.000 tolarjev, jih nemudoma nakazali na ustrezen naslov in Karolinina otroka sta se na Miklavžovo zbudila v svojem lastnem stanovanju. Kot v pravlji...

»Čprav pokojna Karolina Bratuša zadnjih pet let ni bila več zaposlena v Maximarketu, ampak je skrbela za snago in red naših prostorov kot delavka čistilnega servisa Anžur, članstvo našega sindikata očitno ni pozabilo njenih 19 let, minulega dela' pri nas. Zato se je rade volje odzvalo na naš poziv k solidarnosti z nesrečnima otrokoma,« nam je dan po uspešno izpeljani »akciji« pripovedoval 43-letni gostinski tehnik Franci Lavrač, predsednik 500-članskega svobodnega sindikata družbe Maximarket. »Vsak je dal, kolikor je zmožni in tako smo v dneh od 9. novembra do 5. decembra nabrali za 590.000 tolarjev prostovoljnih prispevkov. Servis čiščenja Anžur, ki je pred tem pokrival pogrebne stroške, je primaknil 50.000 tolarjev - pa naj še kdo reče, da so vsi privatniki lopovi! -, razliko do končne vsote kupnine (741.000 SIT) pa smo s 101 tisočakom pokrili iz naše sindikalne blagajne. Tako smo lahko prav na Miklavžev dan poklicali otroka v Maximarket in jima izročili kupnino, hkrati pa ju obvestili, da bo za vse formalnosti okoli nakupa in (so-)lastništva stanovanja poskrbela naša pravna.« Čprav sta bila otroka srečna kot že dolgo ne, ju je razveselil še direktor Darko Podbevšek; vsakemu je »odobril« vreč(k)o, ki sta jo smela za Miklavža napolniti do vrha. Po svojem okusu...

Vsega posnemanja vredna zgodba pa ima še drugo, globljo plat. Triindvajsetletni Karolinin sin Robert, študent računalništva na ljubljanski univerzi, se po materini smrti namreč bori za skrbništvo nad devetletno sestrico

Mirjano, učenko četrtega razreda osnovne šole. Ta ima drugega očeta, ki pa kot da ni obstajal, saj kljub priznanju zanjo nikoli ni skrbel. Se je pa, zanimivo, dan po Karolininem pogrebu ves prijazen že pojavil pred vrati, očitno računajoč na »pripadajočo« polovico stanovanja. »Ko smo zvedeli za to, smo se lotili temeljitega preučevanja zakona o družinskih razmerjih. Seznanili smo se, da skrbnik ne more biti oseba, ki ni 18 let starejša od tistega, za ka-

»MIKLAVŽ« - Franci Lavrač, predsednik sindikata družbe Maximarket.

terege naj bi skrbel. Bodo naši napori brezupni? Ne. Odkrili smo tisti »razen če«; to pa je bilo rešeno stanovanjsko vprašanje. »Je svoj kratek kurz v pravno stroko opisoval Franci Lavrač.« Skratka, predvsem zato, ker smo hoteli, da bi Robert še naprej tako lepo skrbel za svojo sestrico Mirjano, smo se odločili, da ga odkrižamo najhujšega bremena - nerešenega stanovanjskega vprašanja. Za drugo bo potem poskrbel že sam, saj ga poznamo... »Bo to dovolj za skrbništvo?« »Upamo,« je Lavrač zaključil zgodbo. »Če bo pa oče male Mirjane kaj zapletal, bomo šli pa na generalno skrbništvo nad otrokoma...«

Mala Mirjana morda še verjame v Miklavža, Robert že dolgo ne več. Je pa začel verjeti v solidarnost, čeprav naj bi jo po novem menda ne bilo več. V Maximarketu je še živa...

Damjan Križnik

Nič brez sindikata!

Z ustanovitvijo konference ZSSS v poslovnem sistemu Mercator d.d. Ljubljana so si sindikati različnih dejavnosti zadali ambiciozen program dela, saj so se zavedali, da bo načrtovana reorganizacija poslovnega sistema spremenila tudi delavni in zaposlitveni položaj delavcev. Od vodstev so zahtevali, da jih celovito seznanjajo s projektom reorganizacije ter sproti in pravočasno vključujejo v vse sktivnosti.

Vodstvo poslovnega sistema je tedaj ocenilo, da vidi v sindikatu pomembnega in edinega partnerja, ki zastopa interese delavcev. Zato je zagotovilo, da bo sindikat dobil vse potrebne informacije, vključno z »Zeleno knjigo«, predvsem pa vse akte, ki kakorkoli spreminjajo položaj delavcev.

Spremembe bodo vsekakor najbolj čutili delavci trgovinske dejavnosti. Sindikati teh družb so pretekli teden prejeli v oceno pomembne dokumente, ki spreminjajo njihovo zaposlitve znotraj sistema in na katere naj bi dali mnenja. Na posamezne pobude, predvsem pa na odločno zahtevo predsednika sindikata Mercator Nanos Postojna Dušana Djordjeviča so sklicali delovno-informativni sestanek predsednikov sindikatov trgovskih družb v sistemu Mercator. Namen sestanka, ki je bil zelo dobro obiskan, je bila ocena uresničevanja dogovora v zvezi z informiranjem in vključevanjem

sindikata v reorganizacijske spremembe ter oblikovanje mnenj k Pogodbi o prenosu dejavnosti in prevzemu delavcev ter drugih aktov, ki so namenjeni delavcem. Poleg tega so se na sestanku dogovorili tudi o drugih aktivnostih, ki jih namerava sindikat izvesti v naslednjih mesecih.

Na sestanku so pooblastili Sandija Bartola, sekretarja sindikata delavcev trgovine Slovenije, da skupaj s predsednico konference ZSSS Katjo Galof koordinira in strokovno spremlja vse aktivnosti pri reorganizaciji trgovskih družb poslovnega sistema Mercator d.d., pa tudi druge naloge, ki so v pristojnosti sindikata.

I. B.

Predsednik sindikata družbe

(List of signatures)

Na nekatera najbolj pogosta vprašanja iz pravne prakse odgovarja dipl. iur. Lidija Jerkič, pravnik SKEI

Vprašanje:

V programu razreševanja trajno presežnih delavcev je kot edini ukrep predvidena odpravnina v kombinaciji z enkratnim izplačilom OD. Kaj pravzaprav to pomeni?

Odgovor:

Celoten program res temelji na ukrepu za omilitve škodljivih posledic prenehanja delovnega razmerja (odpravnine v kombinaciji z enkratnim izplačilom OD). Poudariti velja, da mora takšna rešitev temeljiti na soglasni volji obeh strank (podjetja in delavca). Posledica te rešitve je namreč takojšnje prenehanje delovnega razmerja (brez odpovednega roka), delavec pa pridobi pravice iz naslova brezposelnosti na zavodu za zaposlovanje šele po preteku časa,

ko bi se mu sicer v podjetju iztekel šestmesečni odpovedni rok.

Takšen sporazum je zato smiselno predvsem v primerih samozaposlitve delavca. V času od prenehanja delovnega razmerja v podjetju do pridobitve pravic na zavodu za zaposlovanje (lahko tudi šest mesecev) niso plačani prispevki za pokojninsko in invalidsko ter zdravstveno zavarovanje. Delavec si jih mora plačati sam, sicer ni zavarovan. (Januar 1993)

Vprašanje:

Kakšne so pravice delavca tujca po preteku delovnega dovoljenja?

Odgovor:

Zakon o zaposlovanju tujcev (Ur. l. RS, št. 33/92) določa, da lahko tujec sklene delovno razmerje ali opravlja delo v Republiki Sloveniji le na podlagi delovnega dovoljenja, ki ga izdaja republiški zavod za zaposlovanje. Delovno dovoljenje se izda pod pogojem, da v evidenci Republiškega zavoda za zaposlovanje med brezposelnimi osebami na določenem območju ni ustreznega kandidata, ki poleg splošnih izpolnjuje še posebne pogoje, ki jih delodajalec zahteva za sklenitev delovnega razmerja in je pripra-

vljen sprejeti zaposlitev. Delovno dovoljenje se praviloma izda za določen čas (največ za eno leto), z zakonom pa so določene izjeme, ko lahko tujec pridobi delovno dovoljenje tudi za nedoločen čas (tujci, ki v RS bivajo več kot 10 let na podlagi dovoljenja za stalno bivanje). Tujcu preneha delovno razmerje z dnem, ko preteče čas, za katerega je bilo delovno dovoljenje izdano. Pogodba o zaposlitvi oziroma pogodba o delu, sklenjena s tujcem, ki nima delovnega dovoljenja, je nična.

Prehodne in končne določbe zakona vsebujejo določila, ki so omogočala pridobitev delovnega dovoljenja za nedoločen čas državljanom nekdanje SFRJ, ki so bili z dnem uveljavitve zakona v delovnem razmerju za nedoločen čas in so imeli vsaj 10 let delovne dobe v RS in so za delovno dovoljenje za nedoločen čas zaprosili v roku 90 dni.

Dnevni delovni migranti v skladu z zakonom pridobijo osebna delovna dovoljenja za določen čas, ki ne more biti daljši od enega leta (če seveda ne spadajo pod že navedene izjeme in že imajo delovno dovoljenje za nedoločen čas), kar pomeni, da bodo po preteku enega leta morali ponovno

zaposliti za izdajo delovnega dovoljenja, to pa jim bo izdano ob pogojih, ki sicer veljajo za izdajo delovnih dovoljenj.

Po izteku veljavnosti delovnega dovoljenja in v zvezi s tem po prenehanju delovnega razmerja imajo delavci-tujci pravico do denarnega nadomestila za primer brezposelnosti, ki ga uveljavljajo pri zavodu za zaposlovanje. Čas prejetanja denarnega nadomestila je odvisen od časa, za katerega je bil delavec zavarovan za primer brezposelnosti in lahko traja od 3 do 24 mesecev. Tri mesece prejema nadomestilo npr. zavarovavec, ki je bil zavarovan najmanj 9 mesecev nepretrgoma ali 12 mesecev v zadnjih 18 mesecih; 24 mesecev pa bi prejemal nadomestilo zavarovavec, ki je bil zavarovan 20 ali več let. Obvezno so za primer brezposelnosti zavarovani vsi delavci, ki imajo sklenjeno delovno razmerje in da je zavarovalna doba praktično delovna doba. Večina tujih delavcev bo pravzaprav dobivala nadomestilo od 3 do 9 mesecev, saj so tisti, ki so bili v Republiki Sloveniji zaposleni več kot 10 let (razen dnevnih delovnih migrantov), pridobili osebna delovna dovoljenja za nedoločen čas. (Julij 1993)

Predsednik Socialdemokratske stranke Hrvaške Ivica Račan o uspehu svoje stranke na volitvah

PRED LETOM NAM MNOGI NISO VERJELI, KO SMO GOVORILI, DA NAŠ ČAS ŠE PRIHAJA

"Tisto, kar mi pričakujemo, je skromnost države in državnega aparata, radikalno manj razkošja, kot ga je sedaj, bahavosti pri zapravljanju denarja tudi za fevdalne ali vsaj polfevdalne rituale države, ki

govorijo o kompleksih ljudi oblasti. Zahtevamo, da ljudje na visokih državnih funkcijah pokažejo tako solidarnost kot skromnost, ustrezno ljudem, ki jih upravljajo ali predstavljajo, in njihovi življenjski ravni."
"Vladajoča struktura se hvali s stabilnostjo kune, našega denarja. Mi v SDP pravimo, kaj še! Točno, kuna je stabilna, toda ne zavedamo se, da zapitek za to plača ravno hrvaški delavec in hrvaški človek - z bednimi plačami, bednimi pokojninami, dragim blagom in uslugami, ki jih mora plačati za svoje preživetje."
"Tako tudi hrvaški delavec vedno bolj upošteva sebe kot delavca in je vedno bolj nezadovoljen s svojim socialnim položajem in družbeno perspektivo. Vedno bolj kritičen je do vladajoče strukture, v kateri mnogi z eno roko mahajo s hrvaško zastavo, z drugo pa grabežljivo bašejo v svoj žep."

PANORAMA

Balkanščina med Italijo in EU

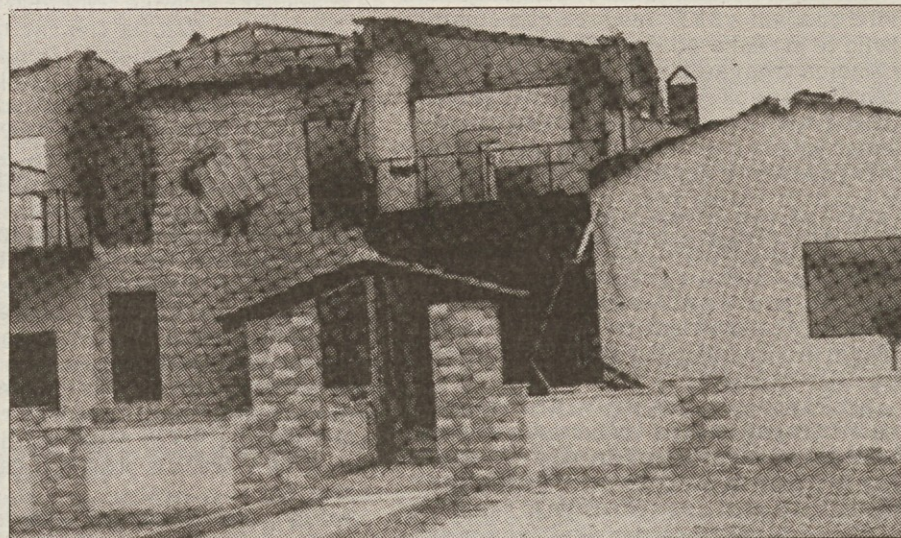
BATI SE MORAMO KOMPROMISA Z ITALIJANI

"Naši vladi se zdaj ne bi smelo muditi s prenašljenimi ukrepi, ne bi se smela pustiti povoziti. Že nacionalni interes, pa tudi zaščita slovenske manjšine v Italiji narekujejo, da vztraja in dodela stališča. Sama nima prostih rok za spremembo norm o lastnini tujcev. Niti parlament si v sedanjem položaju ne more preprosto vzeti mandata za lahkotno, nedomišljeno prilagajanje zakonodaje. Ne gre hiteti s potezami, ki bi kazale prostitutiranje s prepotentno sosedo."

Stevan Dedijer

SRBIJA V LETU 1996

"V poznih 80. letih, ko se je kazala možnost vzpostavitve humanejše družbe z združeno Evropo, se je kot v nočni mori pokazal poskus Miloševićevega komunističnega režima za obnovitev srbskega imperija z najbolj umazano vojno, kar sem jih preživel. Če pri tem poslu ne bi šlo za strašno uničevanje in prelivanje krvi, bi se človek lahko samo smejal anahronističnemu poskusu srbskih politikov, ki so v nasprotju s svetovnimi trendi hoteli leta 1990 obnoviti nacionalistični imperij v demokratični Evropi. (Takšne ocene prihajajo tudi iz opozicijskega tiska. S. Djermanović govori o poskusu vzpostavitve srbskega imperija: Bjekstvo od razuma, Monitor, 2. septembra 1995.)"

KAJ JE (RES) PRAVO OZADJE POLITICNEGA KONFLIKTA!

Naš ocenjevalec slovenske politične scene daje PALEC DOL LOJZETU PETERLETU

zaradi njegove privošljivosti ob težavah, s katerimi se srečuje Drnovškova vlada pri sanaciji Tama;

PALEC GOR pa dr. JOŽETU MENCINGERJU, ki pošteno pove, da novi vladajoči razred po osamosvojitvi šteje tisoč ljudi, drugi del ljudi ima od osamosvojitve samo veselje, tretji, ki plačajo največ, pa so bolj ali manj industrijski delavci.

"Liberallec je tisti, ki ima ob ženi še kakšno ljubico, da je stvar zares liberalna." In res je tako. Če pogledamo samo veliko koalicio, je to več kot očitno. Drnovšek kot tipičen moški ima ob sebi še dve ženski - ZLSD in SKD. Problem je le v tem, da se največkrat ne ve, katera je žena in katera ljubica. Toda zanj kot liberalca to niti ni tako pomembno. Pomembno je le, da ju kot moški obvladuje in igra na njuno državotvornost (ali kot bi rekli, na njuno srce).

SKD - LDS: Izmenjava izjav in žalitev

Slovenski krščanski demokrati se »čudijo ravnju Drnovškove politične kulture«, Liberalni demokrati Slovenije pa pravijo, da so krščanski demokrati, »popačeno in izkrivljeno razumeli Drnovškove besede« v nedavnem televizijskem pogovoru.

V posebni izjavi, ki je odgovor na izjavo SKD, LDS poudarja, da je »Drnovšek pojasnjeval nekatere težave in trenja, s katerimi se srečuje v koaliciji in na čelu vlade in ki povzročajo skrb zbujujoče motnje v delovanju vlade, v nekaterih drugih institucijah in državi nasploh ter predstavil nekatere svoje zamisli in pobude, kako to odpraviti in odstraniti...«

Slovenski krščanski demokrati v svoji izjavi pravijo, da je predsednik vlade in LDS v pogovoru za slovensko televizijo »izrazil vrsto očitkov na račun SKD, češ da se 'pogovori z SKD oziroma njihovim predsednikom v koaliciji velikokrat zreducirajo samo na to, katere pozicije bodo dobili. Tako se skoraj vsak vsebinski pogovor z njim konča s kadrovskim trgovanjem' ter da je v 'zadnjem času začel preganjati takšne pojave povsod... tudi v stranki SKD' namigoval je na to, naj bi bila SKD domnevno nenaklonjena preglednosti financiranja političnih strank oziroma, da bi celo izvajala financiranje v nasprotju z veljavno zakonodajo...«

Predsednik vlade in predsednik LDS je na televiziji dejal, da je na predzadnjem sestanku predsednikov koalicijskih strank poudaril, da »da je sedaj še čas, da upoštevamo različne izkušnje, ki jih imajo v svetu in da skušamo še pred volitvami vzpostaviti jasna pravila tako delovanja strank, financiranja strank, predvolilnih kampanj, transparentnosti financiranja kot tudi pravila za različna lobiranja, ki tudi morajo biti transparentna. To je ena izmed stvari, ki sem jo izpostavil, nato pa je - dobesečno dve uri po sestanku koalicijske - prišel odgovor iz stranke krščanskih demokratov, češ, oni pa so za predčasne volitve.«

V izjavi SKD piše, »da je grobo zavajanje javnosti, da bi SKD bila kakorkoli nenaklonjena jasnosti financiranja političnih strank. To stranka LDS, ki obvlada največ kadrovskih in finančnih 'fevdov' v državi, sama dobro ve...«

Janez Drnovšek je na TV, ko je govoril o odnosih z SKD, med drugim omenil željo te stranke po »kadrovskih fevdih« oziroma trgovanju s položaji. Krščanski demokrati pa pišejo, da »Drnovškove kritike SKD glede tako imenovanega strankarskega ključa pri kadrovanju izgubijo na teži posebej ob dejstvu, da so se težave v koaliciji začele prav z oblastnim vztrajanjem LDS pri strankarskem ključu, ko je šlo za predsednika državnega zbora Jožefa Školca, v prid predsednikovim izjavam pa niso niti nedavna dopolnila vlade k zakonu o vladi, po katerih bi lahko vladni predsednik neomejeno nadomeščal kar štiri ministre...«

Iz LDS sporočajo, da »izjava SKD ne kaže na nič drugega kot na večno razdvojenost te stranke o svojem mestu in vlogi v koaliciji, kar je očitno za stranko neprešežen problem, ki pa ga lahko razrešuje le sama...«

Slovenski krščanski demokrati zavračajo »vpletanje predsednika LDS v notranja razmerja v stranki SKD, ko po eni strani hvali njene ministre, po drugi pa hoče očrtniti njene ministre, če se ta ne strinja z vem, kar v koaliciji ponuja vladajoča stranka. Politični namen takšnega početja je vsekakor dovolj 'transparenten'. Krščanski demokrati ob tem ne navajajo, da Drnovšek pravzaprav 'nesramno' posnema njihovega liderja Lojzeta Peterleta, ki se tudi dokazano vplava v »notranje zadeve LDS« z izjavami, da se z Drnovškom pravzaprav ni moč nič zmeniti, ker ne obvladuje svoje stranke, ker se pravzaprav sploh ne ve, kdo jo vodi...«

V krščanski demokraciji se čudijo »ravnju politične kulture Janeza Drnovška«, hkrati pa kot kakšen vaški opravljalec in privoščilivec cinično pišejo, da »razumejo težaven položaj, v katerem se je ob primerih Tam in Tajnikar znašel predsednik vlade in predsednik LDS, zlasti pa ob za že vse Slovence duhamornem in utrujajočem dejstvu, da ministrski svet EZ iz meseca v mesec odlaga razpravo o pridruženem članstvu Slovenije v EZ...«

Čigavi ministri so najboljši?

Zadnjič smo s kongresa Združene liste socialnih demokratov zvedeli, da so

ministri Združene liste nosilci in realizatorji slovenske "zgodbe o uspehu". Zdej pa predsednik Slovenskih krščanskih demokratov trdi, da tista ministrstva, ki jih vodijo krščanko demokrati ministri »še edina deluje v skladu s slovenskimi interesi« in brez napak. Peterle misli, da bi bila zato velika napaka, če bi Slovenska krščanska demokracija izstopila iz sedanje vladne koalicije. »Trenutek, ko Slovenski krščanski demokrati (SKD) ne bomo več pripravljene sodelovati v vladi, bo napočil takrat, ko nas bo predsednik vlade Janez Drnovšek vrgele iz nje.«

Pri takšnem Peterletovem prisvajanju »zaslug« pa nekaj vendarle ni jasno. Hkrati ko govori v superlativih o (samo) ministrstvih, hkrati trdi, da je tisto, »kar dela vlada v gospodarstvu, v zunanji politiki in na drugih pomembnih področjih, bežanje pred odgovornostjo in ponujanje Črnege Petra ter s tem prelaganje odgovornosti enkrat na ljudstvo, drugič na državni zbor in na vse druge...«

Peterletova Slovenska krščanska demokracija ima v aktualni vladi ministra za ekonomske odnose (ki hkrati opravlja funkcijo podpredsednika vlade), kmetijskega ministra, prometnega ministra in notranjega ministra!

Nova Peterletova formula se torej glasi: vlada je zanič in neodgovorna, tisto, kar dela na gospodarskem in zunanje-političnem področju in na »drugih pomembnih področjih« problematično in zanič, krščanskodemokratski podpredsednik vlade in ministri pa so kljub temu dobri, najboljši. Čudež, sprenevanje ali norčevanje iz javnosti in volivcev?

Peterletov orgazem

Lider krščanskih demokratov Lojze Peterle je na zadnjem pogovoru z novinarji povedal, da je kot predsednik ene od koalicijskih strank po več kot treh letih delovanja sedanje vlade prvič dobil gradivo za sestanke vladnih odborov: »Mislim sem, da bom doživel orgazem, ko sem zagledal vladne dokumente.« Inovatorski Peterle je po nedavnem hvalisanju z »ajjci«, zdaj z »orgazmom« še dodatno izpopolnil slovenski politični novorek. Vendar pa to ni edini razlog, zaradi katerega mu vendarle velja prisluhniti in pritrditi. Nenormalno je, kot opozarja Peterle, da notranje koalicijsko dogovarjanje ne funkcionira. »V tujini se koalicijske stranke sestanejo dvakrat na teden, pri nas pa trikrat na leto,« pravi Peterle. Premier dr. Drnovšek bo končno moral pojasniti svoj »slog« vladanja, ki je marsikdaj drugim koalicijskim partnerjem tudi dober izgovor za različne »prostostrelske« izlete in za neidentificiranje z vlado in njeno politiko. Vsekakor je čudno, če predsednik vlade odpove sestankom s koalicijskimi partnerji samo zato, »ker ne najde termina zanj«. Če bi bolj sproti in bolj sistematično znotraj koalicije razjasnjevali posamezne zamere in sporne zadeve, potem seveda ne bi bilo tolikšne potrebe po javnem pranju »umazanege perila« in nenehnem ustvarjanju »izrednih razmer«, razen seveda, če to posameznim partnerjem ne ustreza iz posebnih »taktičnih« razlogov.

Sploh pa bi marsikaj izgledalo zelo drugače, bolj »zares« in odgovorno, če bi v vsakokratnih zlasti velikih koalicijskih dosledno uveljavili in spoštovali načelo, da so predsedniki vseh v koaliciji sodelujočih strank na predsedniškem ali podpredsedniškem mestu v vladi.

Denar, ki (ne) smrdi

Samozavestnega poslanca SDSS Iva Hvalico je moral slovenski literat poučiti o nekaterih »ekonomskih zakonitostih«.

Poslanec Hvalica je pred kratkim v zvezi z ukinitvijo slovenskih sankcij proti ZRJ »ugotavljal«, da je nekaterim všeč vsak denar, čeprav smrdi. Dejaj, da nas zdaj utegne Milošević kaznovati z visokimi carinami, kot je že kaznoval Makedonci. »Vendar, kaj pa ima Milošević proti Makedoncem, saj so mu bili v času sankcij edina resna gospodarska komunikacija s svetom,« sprašuje pisatelj Peter Božič. »Najbrž gre za nekaj drugega, kar je tako zapleteno, da bi mandarini opici razneslo možgane, če bi začela o tem razmišljati. Za to, da je v Srbiji že nekaj let vojna ekonomija, kar pomeni zelo malo zdravega denarja, ki ga Srbija po ukinitvi sankcij pač ne bo pustila uti v Makedonijo ali Slovenijo za kupovanje potrošniškega blaga, ki ga prebivalci te republike niso videli že leta. Z visokimi carinami pa se bo povečala državna zaloga zdravega denarja. Srbom je gotovo jasno, kaj morajo delati sedaj, ko so sankcije

ukinjene. Ko gre za preživetje, je zadnja stvar želja, da bi kdo koga kaznoval...«

Predstojnik ekonomskega inštituta pri Pravni fakulteti prof. dr. Jože Mencinger v intervjuju v mariborskem Večeru opozarja na realnost pri pričakovanih v zvezi s ponovnim trgovanjem z državami nekdanje Jugoslavije. »Realist sem in rekel bi, da se lahko sedanja 10-odstotna menjava z nekdanjo Jugoslavijo poveča na 20, morda na 25 odstotkov našega izvoza. Zakaj dvomim, da bi bilo več? Niti ne zaradi političnih in drugih razlogov. Zdi se mi, da bomo imeli opraviti z zelo revnimi ljudmi. Če hočeš kaj prodati, moraš vedeti, kaj lahko kupiš, saj denarja zelo verjetno ne bodo imeli. Torej bomo morali najti blago. Vse, kar lahko pri njih kupiš, pa lahko dobiš kjerkoli po svetu. Včasih, ko smo imeli okoli države carinsko mejo, smo lahko mi njim in oni nam prodajali slabo blago. To sedaj odpade, oni pa so medtem postali še zelo revni, zato jim bo zelo težko prodajati... Povpraševanje po slovenskem blagu gotovo bo. Če zaradi drugega ne, zato, ker imajo toliko slovenskih izdelkov in so zanje potrebni rezervni deli. Normalna zamenjava traja desetletje. Slovenske izdelke poznajo. Gorenjevi stroji denimo so pač zelo kakovostni. Mislim, da jih bodo ljudje spet kupovali. Problem bo samo, s čim bodo plačali. Poleg tega bo verjetno srbska država, kar se je pokazalo že pri Makedoniji, poskušala zaslužiti in bo določila visoke carine. Imeli bomo torej probleme. Za nameček pa je tako: če bodo ljudje že zbrali denar za nakup, bodo, če bo cena enaka, kupili italijansko ali nemško blago, in ne slovenskega. Sam sem zelo za to, da se to tržišče odpre. Predvsem pa je treba na obeh straneh ljudem pustiti, da navežejo normalne stike. Nobenih velikih delegacij ni treba pošiljati. Vsakdo naj naredi svoje...«

Jug - večna nevarnost

Tisti, ki skušajo zdaj z različnimi ideološkimi formulami dokazati, da je ustvarjanje najosnovnejših pogojev za gospodarsko sodelovanje z državami v območju nekdanje Jugoslavije, predvsem dokaz nekakšne sumljive politične usmeritve, se kar naprej smešijo in zapletajo. Čeprav rohnijo o nekakšnih »jugonostalgikih«, s svojimi poenostavljenimi sklepanji pravzaprav razkrivajo, da sami ne znajo misliti drugače kot na star jugoslovanski način, ko se je politika odločno preveč mešala v gospodarstvo. Po istem vzorcu namreč zdaj presojuje (ne)opravičenost vzpostavljanja ekonomskih odnosov z nekdanjim jugoslovanskim jugom.

Komentarka Slovenca piše, da se »nikakor ne moremo načuditi slovenski vladi, ki je tako zlahka in gospodarsko nepripravljena storila korak, s katerim gospodarsko sodelovanje z Balkanom le pospešuje. Poleg tega, da lahko soglašamo s tistimi, ki trdijo, da so tudi tokrat zmagali jugonostalgiki je vzrok za njeno dejanje najverjetneje tudi v želji, da bi pospešila gospodarski rast. Ker pa ni zmožna zagotoviti takšnih razmer, s katerimi bi podjetja zlahka trgovala v razvitim svetom, jim je raje znova ponudila možnost preživetja na star, balkanski način. Tako se tudi v tem kaže velika nesposobnost gospodarskega dela slovenske vlade in vnovično prikrivanje pravega stanja... Zelo hitro se lahko zgodi, da bomo slovenski skoraj petletno nagibanje gospodarstva v zahodni, razviti svet porušili čez noč...«

Medtem ko se za ves svet zdi navezovanje gospodarskih stikov z (mirnim) Balkanom še ena nova, neizkoriščena tržna možnost, Slovenci sami sebe spet obremenjujemo z najrazličnejšimi strahovi, iluzijami, ideološkimi predsodki in notranje-političnimi igrami.

Slabi in »rutinski«

Na nedavni seji strokovnega sveta Socialdemokratske stranke Slovenije je Janez Janša dejal, da je od predvolilnih obljub o zgodbi o uspehu in sto tisoč novih delovnih mestih »zvečinoma ostal samo grenak priokus.« Delo sporoča, da je Janša (po splošnih ocenah, ki so jih člani strokovnega sveta sprejeli v posameznih odborih) razdelil ministrstva na tista, ki v vladi pokrivajo posamezna področja in delujejo »rutinsko«, in tista, ki ne uresničujejo nalog in zaslužijo slabo oceno. Med najslabša je uvrstil ministrstva za gospodarske dejavnosti, za zunanje zadeve, za pravosodje, za delo, družino in socialne zadeve ter vladno službo za lokalno samoupravo. Najtesnejši sodelavec Janeza Janše in predsednik strokovnega sveta dr. Jože

Zagožen pa je kritiziral delo ministrstva za ekonomske odnose in razvoj, kjer je Janko Deželak (Slovenska krščanska demokracija) po odstopu dr. Davorina Kračuna (LDS) pustil razmere nespremenjene. Ključni vzvodi oblasti so v rokah LDS in združene liste ter krščanskih demokratov, je dejal Zagožen.

»Pomladni« zavezniki torej ne upoštevajo najnovejših ocen krščansko demokratskega »prijatelja« Peterleta, da v vladi »edino krščansko demokrati ministri« delujejo dobro, brez napak in v korist »slovenskih interesov«. Dr. Jože Zagožen je tudi dejal, da je za slovensko gospodarstvo značilna nizka stopnja rasti, povečana brezposelnost, upadanje proizvodnje. »To so potrdili tudi nekateri slovenski ekonomisti, zlasti dr. Aleksander Bajt in dr. Jože Mencinger, je dejal dr. Jože Zagožen.

Zagožen na seji strokovnega sveta SDSS ni citiral nedavne izjave prof. dr. Jožeta Mencingerja, ko je na ugotovitev Večerove novinarke, da je »letošnjo vladno ekonomsko politiko kar pohvalil, dejal: »Ja, saj vlada zelo velikih napak pravzaprav ni naredila.«

Združena lista -

»normalno«,

»koristno«,

»problematično«

Voditelji in poslanci Združene liste socialnih demokratov so te dni na veliko demonstrirali »pluralizem« (ali neenotnost) znotraj stranke.

Predsednik ZL Janez Kocijančič je v parlamentarni razpravi podprl vladno odločitev o priznanju ZRJ in odpravi sankcij proti njej in med drugim dejal, »da priznanje ZRJ ni hkratna podpora beograjski politiki« (Večer, 6. decembra 1995).

Dr. Ciril Ribičič, poslanec Združene liste je v državnem zboru dejal, da priznanju ni treba dajati večje teže, kot si zasluži. »Priznanje države je le priznanje dejstva in ne pomeni stališča do politike ZRJ ali do vprašanj o nasledstvu nekdanje SFRJ. V zadnjih letih je bila Slovenija bolj papeška od samega papeža, saj je bila do ZRJ celo restriktivnejša od Hrvaške, je izjavil Ribičič, k temu pa še dodal, da je zaradi gospodarskega razvoja Slovenije prišel čas za navezavo normalnih meddržavnih stikov s to državo« (Slovenec, 2. decembra 1995).

Borut Pahor, poslanec Združene liste in predsedujoči odbora državnega zbora za mednarodne odnose pa je v Dnevniku (5. decembra 1995) zapisal, da je »slovenska vlada 30. novembra 1995 priznala ZR Jugoslavijo« in da gre »za presenetljiv korak, ki zastavlja več vprašanj«. Pahor med drugim piše, da je zelo problematično, da je »Slovenija priznala t.i. ZRJ, ne da bi ta Sloveniji prej priznala nasledstvo razpadle Jugoslavije... V tem smislu torej Slovenija ni ravnala dosledno. Ni prvič, da je iz zelo pragmatičnih razlogov bila pripravljena obiti načelne izjave ali načela sama. Poleg tega je potrebno poudariti, da za vzpostavitev gospodarskega sodelovanja s t.i. ZRJ ni bilo potrebno sprejeti sklepa o njenem diplomatskem priznanju, temveč zgolj sprejeti zakon o odpravi sankcij. Ta zakon bi lahko sprejeli brez velikih razprav, saj je v skladu z resolucijo varnostnega sveta OZN in našimi gospodarskimi interesi. Mislim pa, da ni v našem interesu prehitro priznanje t.i. ZRJ.«

Dr. Ciril Ribičič v Dnevniku (9. decembra 1995) piše, da priznanje ZRJ razume kot »prispevek k normalizaciji odnosov, k temu, da se vojna umakne miru, spopadanje z orožjem pogajanjem, vzpostavitvi diplomatskih odnosov, gospodarskem in kulturnem sodelovanju, vračanju beguncev itd. Priznanje je znak, da želi Slovenija po svojih močeh prispevati k takšnim spremembam. Samo takšni desničarski zaslepljenci, kot so Lap, Poljšak in Matuš, želijo v takšnem času producirati nove begunce, tokrat begunce iz Slovenije, samostojne in neodvisne države, ki je vsem svojim prebivalcem ob razpisu plebiscita obljubila državljanstvo. Seveda naše nacionalistične desnice ne zanima trpljenje balkanskih narodov. Zdi se, kot da jim ga skoraj privoščijo. Zato se raje vprašajmo, ali priznanje ZRJ koristi Sloveniji ali škoduje njenim interesom? Ka zadeva mnenje zaveznikov na bližnjem in daljnem Zahodu, so odmevi na priznanje ugodni, bolj kot na katerokoli drugo potezo naše diplomacije v zadnjem času. S tega vidika je bilo priznanje še pravočasno, da ga je sploh kdo opazil...«

Pripravil: J. K.

ODMEVI

DOGODKI

Predsednik Socialdemokratske stranke Hrvaške Ivica Račan o uspehu svoje stranke na volitvah

Panorama: Gospod Račan, najprej seveda vprašanje o oktobrskih volitvah na Hrvaškem. Vaša stranka je dosegla ugoden rezultat v celotni državi, posebej bleščečega pa v Zagrebu. Kako ocenjujete zadnje volitve?

Račan: Nekateri je naš uspeh na volitvah presenetil, vendar za nas in ljudi, ki so glasovali za nas, to ni bilo presenečenje. Državna lista SDP je na državnih volitvah dobila devet odstotkov glasov. Vendar smo v tekmovanju s HDZ v volilnih enotah izredno uspešni in je razmerje dva proti dva. V neposrednem spopadu naših ljudi v štirih volilnih enotah smo v dveh zmagali. Dr. Zdravko Tomac je tako prepričljivo v Zagrebu premagal podpredsednika vlade dr. Ivico Kostovića in ostalih devet kandidatov, na Reki pa Slavko Linić enako prepričljivo svoje konkurente, na čelu z močnim človekom HDZ Hrvojem Šarinićem. Še pomembneje je - in to je povzročilo domala paniko v vladajočih vrstah - da smo na volitvah v mestu Zagreb in zagrebski županiji, to pa pomeni skoraj tretjino prebivalstva Hrvaške in več kot petdeset odstotkov gospodarskih, šolskih, znanstvenih, kulturnih zmogljivosti Hrvaške, dobili 19 odstotkov glasov. Podoben odstotek glasov smo dobili tudi v drugih velikih hrvaških mestih. To priča, da se trend razpoloženja hrvaških volilcev obrača k hrvaški socialni demokraciji, ki jo Hrvaški ponuja. SDP.

Panorama: Poleg vaše Socialdemokratske stranke sta na volitvah nastopili še dve stranki s socialdemokratskim imenom.

Račan: Res je tako. Na levem delu hrvaškega političnega prizorišča smo imeli nekaj spopadov. Dve manjši stranki, bolj levi od nas, sta precej ostro napadali SDP. Očitno sta, da nismo dovolj levičarski, da nismo dovolj ostrji, njihova politična

PRED LETOM NAM MNOGI NISO VERJELI, KO SMO GOVORILI, DA NAŠ ČAS ŠE PRIHAJA

Naše geslo "Pošteno, gospodo" ni naključno • Za nas je članstvo pomembno v tolikšni meri, kolikor zagotavlja desetkrat več glasov • Ženska linija stranke je zelo močna • Vladajoča politika služi koristim tankega sloja bogatih državljanov • Nobenega razloga ni, da združena opozicija ne bi oblikovala oblasti v Zagrebu • Če se bo spopad končal z novimi volitvami, se bo HDZ še slabše odrezala

retorika je bila pogosto tista stara retorika prejšnjega sistema. Očitno sta tudi, da smo preveč nacionalni za socialdemokratsko stranko.

Panorama: Zanimiv očitek v času, ko je država nacionalno ogrožena.

Račan: Seveda smo nacionalni, smo na to odgovarjali, saj smo hrvaški socialni demokrati, ne pa denimo mongolski. V teh spopadih nismo sodelovali, ocenili smo, da poskušata ti dve stranki razširiti svoj prostor prav z napadom na SDP, in to z močnejšim, ostrejšim napadom kot pa na vladajočo stranko. Tega ljudje niso posebej dobro sprejeli. Prihajalo je celo do nesmislov, da so njihovi ljudje kandidirali proti našim. Lahko rečemo, da so zadnje volitve dokončno razrešile spor na levi. Če gre za demokracijo, potem ni pomembno, kaj sam o sebi misliš, kako lep si v lastnem ogledalu, kaj o tebi sodi nekaj prijateljev, marveč kako in v kolikšni meri te na volitvah sprejemajo sodržavljani. Državljanji so podprli SDP, ki je močno vstopila v hrvaški parlament, druge male stranke pa ne. Kar zadeva nas, še vedno mislimo, da je za te stranke še prostor, z levim radikalizmom mi namreč ne mislimo sodelovati. Nič nimamo proti, če obstaja poleg nas, z njim bomo sodelovali, kadar bomo imeli podobna stališča, in ne če bomo različno mislili. Poudarjam pa, da je v demokraciji družbi pomembno, ali si parlamentarna stranka ali ne, uživajo podporo volilcev ali ne.

Panorama: Pravite, da so volitve dokončno razrešile spor na levi. Najbrž pa za svoj projekt demokracije potrebujete še širšo podporo?

Račan: Mi ne računamo na določen del levičarjev, ti so seveda z nami nezadovoljni še od takrat, ko se je SDP odločno usmerila v boj za večstrankarski sistem, ko je pošteno pripravila in izvedla volitve in priznala ter sprejela njihove rezultate, ki nam niso bili všeč. Na teh volitvah smo bili namreč poraženi in je zmagala HDZ. Mi nismo predali oblasti Hrvaški demokraciji skupnosti, mi smo priznali voljo državljanov na volitvah. Že takrat so se pojavljali frustrirani levičarji, ki so nas obsojali zaradi takega ravnanja. Njihova usmeritev namreč ni demokracija, razen kadar so se zanj prisiljeni opredeljevati. Nič nimamo zoper to, da na hrvaškem političnem prizorišču obstaja tudi ta, ne dovolj demokratičen del leve, kot je evidentno na drugi strani močan nedemokratičen del desnice. Nimamo ambicije, da bi pod firmo združevanja leve vse to združili v eno stranko in da bi postali nekakšna nova zveza komunistov, ki bi bila navznoter tako razdeljena in antagonizirana, da niti ne potrebuje zunanjih političnih nasprotnikov. Hvala lepa, tega ne želimo, mislimo, da so zadnje volitve demokratično razrešile vprašanje leve. Poudarjam, nimamo ambicij združevati celotno levo, prizadevam pa si biti vedno močnejši in da bi za nas glasoval tudi tisti del ljudi, ki se doslej niso opredeljevali za levo. Da, to pa je pretenzija SDP, to je edini način, da naša stranka zanesljivo pride na oblast. Seveda pa je to cilj vsake politične in demokratične stranke, seveda tudi naše.

Panorama: Da bi vas včasih brezobzirno političnem boju diskvalificirali, vam večkrat nasprotniki očitajo zgodovinske korenine.

Račan: Glede naše stranke, Socialdemokratske stranke Hrvaške, bi rad rekel še tole. Danes na Hrvaškem nihče več zlahka SDP ne povezuje z Zvezo komunistov, iz katere izhaja del SDP. Del. Po združitvi z drugo socialdemokratsko stranko, ki je obstajala vzporedno z Zvezo komunistov, pred šestimi leti, pa tudi v zadnjih petih letih, je v SDP vstopilo veliko ljudi, za katere je SDP prva stranka in ki tudi po starosti niso mogli biti politično aktivni v prejšnjem sistemu, ne v bivši stranki. Imamo poslance v saboru, ki niso bili člani ZK, v vodstvih je veliko ljudi, večina, ki niso bili člani ZK, usmerjeni smo predvsem k mladim ljudem. Ne skrivam, v našem vodstvu sam pri petdesetih in dr. Tomac s šestindesetimi leti predstavlja najstarejši. Štirje moji podpredsedniki so tridesetletniki, člani direktorije so mladi ljudje. To že postaja prepoznaven imidž SDP. Zato niti ni naključje, da smo si za zaključno manifestacijo v predvolilni kampanji, edino mi - poleg HDZ seveda - drznili izbrati lokacijo v centru Zagreba, na Jelacićevem trgu, in imeli tako množično udeležbo mladih. Naj povem še to, SDP je absolutno stranka, v kateri je najboljša sorazmerna udeležba žensk. Logičen odsev tega je tudi njihova prisotnost v vodstvih in v saboru. Med prvimi devetimi na naši državni listi za volitve so bile štiri ženske. Tudi v hrvaškem parlamentu imamo največ žensk, četudi jih je malo. Tudi to je naša socialdemokratska opredelitev, saj je enakopravnost spolov ena ključnih nalog socialdemokracije. Pomembno je seveda tudi to, da smo nastopili s kandidati, ki so moralno čisti, ki v zadnjih petih letih niso sodelovali v korupciji in prepletanosti oblasti s posameznimi spretnimi malverzanti, in ki imajo čiste roke. Naše geslo "Pošteno, gospodo" tako ni naključno. Opozarja vladajočo stranko na nesprijemljivost njihove politike in ravnanj. Obenem pa brez lažne skromnosti govorimo o moralnih kvalitetah kandidatov SDP. Ta moralna osnova SDP se je izkazala za zelo pomembno, v prihodnje pa bi še bolj.

Panorama: Je za vašo stranko najpomembnejše članstvo, ali je pomembnejši vpliv, volivci torej? Formalno članstvo seveda imate.

Račan: Absolutno. Za vsako stranko, ki kaj da nase, je članstvo pomembno. Za razliko od drugih strank imamo mi izredno dobro vzdušje v sami stranki. Kot leva stranka seveda gojimo normalne, tovariške medsebojne odnose, skrbimo za pomoč našim članom, ki se znajdejo v težavah. Verjemite, v zadnjih petih letih smo jih tolikokrat dobili po glavi, da je bila ta solidarnost izredno pomem-

bnna. Drugič, zmagali smo v bitki s staro miselnostjo, značilno za enopartijski sistem, da je članstvo pomembnejše od volilcev. Za nas je članstvo pomembno v tolikšni meri, kolikor zagotavlja desetkrat več glasov. Želimo imeti člane, ki prinašajo glasove, ki privabljajo volilce, da glasujejo za nas. Članstvo ni samo sebi namen in cilj. Odločilni so glasovi, ki jih bo stranka dobila na volitvah. Zato nismo stranka - četudi sam nisem vedno najbolj zadovoljen - ki bi trošila moči znotraj svojih vrst, ofenzivno smo se naravnali k pridobivanju državljanov za našo politiko. Ta usmeritev stranke se je brez dvoma izkazala v uspehu na volitvah. Za nas je zelo indikativno, da imamo zlasti po teh volitvah drastično povečano vključevanje v SDP. Gre predvsem za "male" ljudi, četudi se vračajo tudi tisti, ki so prej zapuščali SDP. Do teh ljudi smo precej previdni, lahko so v stranki, toda stare ideologije z njimi ne bomo pustili nazaj v stranko.

Panorama: Ali poznate institucijo sprejema v stranko, ali novi člani lahko preprosto pristopijo v stranko?

Račan: Vstopanje smo demokratizirali. V stranko lahko vstopi vsakdo, ki sprejema naš program in našo politiko. Drugo vprašanje pa je, ali bo izvoljen v vodstva stranke. Ne poznamo pa ocenjevanja politične primernosti in ne ocenjujemo motivov tistih, ki vstopajo. Zavedamo pa se, da so njihovi motivi lahko zelo različni. Zavedamo pa se tudi, da se bodo vzporedno s trendom krepitve vpliva stranke tudi motivi vstopanja spreminjali in bodo tudi takšni, kakršnih si ne želimo preveč. Toda v stranki imamo kritično maso, stranko smo v teh šestih letih ohranili in revitalizirali. Zato smo prepričani, da tudi množičnejši vstop v stranko ne bo ogrozil kakovosti, zanesljivosti in socialnodemokratske naravnosti in trdnosti.

Panorama: Katera je osnovna oblika organiziranosti stranke? Delujete samo po teritorialnem načelu?

Račan: Osnovna oblika so podružnice, teritorialne podružnice v mestih, delih mest, na vasi. Imamo občinska, mestna, županijska vodstva. Na ravni Hrvaške je najvišji organ glavni odbor, ki ga sestavlja devetdeset članov. Predsednik in njegovi sodelavci sestavljajo direktijo stranke, gre za dvajset ljudi. Za nas so zelo dragocene interesne oblike združevanja članstva stranke. Tako imamo forum mladih, pa socialdemokratski forum žensk - zelo močno obliko organiziranja stranke v vseh večjih mestih. Omenil sem že, da je ženska linija naše stranke zelo močna. Imamo še seniorski forum, kjer se povezujejo starejši,

upokojenci. Te oblike mislimo še naprej organizirati in razvijati. Prav sedaj začnemo sodelovati z organizacijami, ki imajo izključno mestni ali ožje regionalni pomen. Po tem obrazcu na primer na Reki izjemno lepo sodelujemo z Reškimi demokratičnim zborom, njihov človek je bil na naši listi izvoljen v sabor. To prakso bomo nadaljevali, saj s tem zagotavljamo podporo naši stranki med delom ljudi, ki politično delujejo samo na lokalni ravni, vendar globalno sprejemajo socialdemokratsko usmeritev. Mislimo, da tako fleksibilna organiziranost lahko SDP prinese uspehe.

Panorama: Gotovo poznate strukturo vaših članov. V Sloveniji Združena lista govori o "silah dela in znanja", ki jih povezuje in hoče politično predstavljati. Vidimo lahko, da izjemno lepe volilne uspehe dosegate v klasičnih mestnih industrijskih središčih. Se še naslanjate na klasičen industrijski proletarij?

Račan: To govori tudi o strukturi SDP. Mi seveda smo stranka dela, toda dela v širšem smislu. Tu gre gotovo tudi za intelektualno delo. Stanje se spreminja, po programu smo bili stranka dela, vendar z izrazito podporo v intelektualnih krogih in v - rekel bi - osiromašenem srednjem sloju. Moj kolega, sociolog dr. Josip Županov, ki je zelo angažiran v SDP, bi dejal, da je bil hrvaški delavec v zadnjih petih letih najprej Hrvat, šele potem delavec. Namreč, Hrvaška se je za razliko od Slovenije znašla v posebnem položaju. Boj za hrvaško državo, za njeno celovitost in proti velikosrbski agresiji še ni končan. Naše meje še niso določene. V tej meri tudi še ne moremo govoriti, da je končan boj za svobodo hrvaškega naroda. Normalno je, da so v takem položaju državotvorne in nacionalne teme okupirale večino prebivalcev Hrvaške, tako tudi delavce. V tem smislu je treba razumeti to sintagmo, da je bil hrvaški delavec bolj Hrvat kot delavec. Kot delavec je bil sposoben samoodrekanja, prenašati socialne težave, sposoben je bil oklevanja pri izražanju svojega socialnega samozadovoljstva. Mislim, da je najprej treba podpreti boj za vzpostavitev hrvaške države, za osvoboditev celotnega ozemlja pod velikosrbsko okupacijo. Pogosto je bil celo

pripravljen glasovati za vladajočo stranko. Vendar bolj ko se približuje konec uspešnega boja za hrvaško državo, bolj vladajoča stranka na notranjem področju nima niti približno pokazati tolikšnih rezultatov, kakršne resnično ima na zunanje-političnem področju. Tako tudi hrvaški delavec vedno bolj upošteva sebe kot delavca in je vedno bolj nezadovoljen s svojim socialnim položajem in družbeno perspektivo. Vedno bolj kritičen je do vladajoče strukture, v kateri mnogi z eno roko mahajo s hrvaško zastavo, z drugo pa grabežljivo bašejo v svoj žep. Hrvaški delavec in hrvaški državljani se vedno bolj zaveda, da HDZ, vladajoča struktura na Hrvaškem, nima pravih odgovorov na nekatera ključna vprašanja našega življenja.

Panorama: Najbrž so to vprašanja, na katera imate vi kot socialdemokratska stranka pripravljene odgovore. Katera so to?

Račan: Gospodarskega napredka ni, ekonomska politika je katastrofalna. Tega ni mogoče opravičevati samo s polvojnimi stanjem. Gre za neverjeten dogmatizem v vladajoči strukturi, za aspiracije, da bi zajahali hrvaško gospodarstvo in ga upravljali. Ta državotvorna, netržna mentaliteta v vladajoči stranki je močna. Če to pravimo mi, nam najbrž kaže verjeti. Privatizacija na Hrvaškem se je škandalozno končala, vsaj v dosežani fazi. Del premoženja je bil spremenjen v korist posameznikov, lahko pa govorimo tudi o ropanju. Večji del bivše družbene lastnine pa so spremenili v državno lastnino, s katero državne strukture zelo slabo gospodarijo, spet pogosto v osebno korist in na škodo podjetij in delavcev, ki v njih delajo. Gospodarskega razvoja ni, novih delovnih mest prav tako ne. To pa je edini kriterij tega, ali je gospodarska politika uspešna ali ne. Pri nas na Hrvaškem ni. Vladajoča struktura se hvali s stabilnostjo kune, našega denarja. Mi v SDP pravimo, kaj šel! Točno, kuna je stabilna, toda ne zavedamo se, da zapitek za to plača ravno hrvaški delavec in hrvaški človek - z bednimi plačami, bednimi pokojninami, dragim blagom in uslugami, ki jih mora plačati za svoje preživetje. Kako lepo bi bilo, če bi bila stabilnost kune rezultat poleta in razvoja gospodarstva.

Panorama: Kaj pa socialna politika vladajoče stranke, ali država na kak način pomaga osiromašenemu prebivalstvu?

Račan: To je naslednje kritično vprašanje. Socialna politika je katastrofalna, nesprijemljiva. Vladajoča politika služi koristim tankega sloja bogatih državljanov Hrvaške, med katerimi je veliko takih, ki so čez noč ogobatelji s špekulacijami, korupcijo, zvezami s posamezniki v vladajoči strukturi, ljudem torej, ki so polvojno stanje in boj hrvaškega naroda za svojo državo izrabili za osebno bogatenje. Mi nasprotujemo vladajoči politiki, ki ščiti interese tega tankega sloja najbogatejših, pretežno na opisan način ogobatelih državljanov Hrvaške. To obsojamo z argumenti, vendar žal prevladuje visoka stopnja neobčutljivosti vladajoče politike do socialnih problemov in galopirajoče socialne bede večine hrvaških državljanov, med katerimi so seveda najštevilnejši delavci. Gospodje iz vladajoče strukture včasih, ko ne vedo več, kaj storiti, ideološko upirajo prst na tisto komunistično temo, na tistih petdeset let pred nastankom neodvisne Hrvaške. Ko ne vedo več kaj storiti, opozarjajo tudi na eksodus dela Hrvatov, ki so bežali iz bivše Jugoslavije v svet.

Nadaljevanje na naslednji strani

"Naše meje še niso določene. V tej meri tudi še ne moremo govoriti, da je končan boj za svobodo hrvaškega naroda. Normalno je, da so v takem položaju državotvorne in nacionalne teme okupirale večino prebivalcev Hrvaške, tako tudi delavce. V tem smislu je treba razumeti to sintagmo, da je bil hrvaški delavec bolj Hrvat kot delavec. Kot delavec je bil sposoben samoodrekanja, prenašati socialne težave, sposoben je bil oklevanja pri izražanju svojega socialnega samozadovoljstva."

Nadaljevanje s prejšnje strani

Ti isti gospodje niso sposobni priznati problema, kaj šele, da bi se z njim soočili, namreč, da je zadnjih pet let zapustilo Hrvaško sto tisoč mladih, večinoma izobraženih ljudi. Vzrok njihovega odhoda je bil prav neznosen gospodarski in socialni položaj, ko niso videli svoje perspektive. Tem izseljencem ni mogoče objektivirati nacionalne politike in jih odpraviti z nacionalističnimi predavanji. Njim je treba ponuditi realno gospodarsko socialno perspektivo. Potem bodo ostali doma v korist razvoja Hrvaške. Torej tudi tu vladajoča politika nima pravih odgovorov. V imenu hrvaštva zahteva, naj ljudje ne godrnjajo, obenem pa naj rojevajo otroke, ob tem da ženske nimajo pogojev za vzgojo in šolanje otrok. Ta politika je neuspešna, kritika te politike je vedno izrazitejša, po tej plati je podpora nam, naši stranki, ki ponujamo drugačno politiko, drugačno alternativo, vse večja. Prepričani smo tudi, da bo še večja. Pred letom nam mnogi niso verjeli, ko smo govorili, da naš čas se priha. Danes nam verjamejo, nekateri med njimi se nas celo bojujejo in so kar panični.

Panorama: Položaj je skoraj enak kot v drugih državah nove demokracije na vzhodu.

Račan: To pa moram poudariti. Za razliko od položaja v nekaterih državah vzhodne Evrope se z nami na oblast ne vračajo bivši komunisti. Sicer pa jih je ta hip največ v vladajoči stranki HDZ, če upoštevamo absolutne številke. Če o nekdanjih komunistih govorimo v pejorativnem pomenu besede in imamo pri tem pred očmi njihovo dogmatično miselnost, potem je tudi takšnih največ v vladajoči strukturi, ne glede na to, ali so bili nekoč člani bivše Zveze komunistov. Se enkrat, z nami na oblast ne prihajajo nekdanji komunisti, prihaja pa neka močna, poletna, vitalna, socialdemokratska alternativa, ki je ne priznava niti levi dogmatizem, ki pa Hrvaški zanesljivo prinaša boljše alternativo od vladajoče, posebej še pri vprašanih, o katerih sem pravkar govoril na. Tisto, kar mi pričakujemo, je skromnost države in državnega aparata, radikalno manj razkošja, kot ga je sedaj, bahavosti pri zapravljanju denarja tudi za fevdalne ali vsaj polfevdalne rituale države, ki govorijo o kompleksnih ljudi oblasti. Zahtevamo, da ljudje na visokih državnih funkcijah pokažejo tako solidarnost kot skromnost, ustrezno ljudem, ki jih upravljajo ali predstavljajo, in njihovi življenjski ravni. Končno, zahtevamo tudi radikalne spremembe v političnem sistemu Hrvaške, krepitev parlamentarnega sistema na račun predsedniškega, na tej osnovi pa odpravljanje opornih točk za avtokratsko oblast v hrvaškem narodu. Med našimi ljudmi je zaslediti tudi mentaliteto, kakor pravijo Zagorci, da so se privadili na očeta, gospodarja, svojega predsednika, in so mu pripravljene marsikaj oprostiti - tudi razkošje, bahavost in podobno. Če torej tudi naš predse-

"Vladajoča struktura se hvali s stabilnostjo kune, našega denarja. Mi v SDP pravimo, kaj še! Točno, kuna je stabilna, toda ne zavedamo se, da zapitek za to plača ravno hrvaški delavec in hrvaški človek - z bednimi plačami, bednimi pokojninami, dragim blagom in uslugami, ki jih mora plačati za svoje preživetje."

dnik republike v svojem obnašanju, vendar samo zunanem in formalnem, z bleskom, uniformami, ceremonialom spominja na Tita, to ne pomeni, da ne ustreza tudi delu takšne mentalitete, ki jo je še zaslediti na Hrvaškem. Vendar mislimo, da demokratični sistem Hrvaške terja krepitev parlamentarnega sistema na račun predsedniškega in avtokratskega. Dejal bi tudi, da terja posebej močno krepitev tolerance v hrvaškem političnem življenju, ki jo imamo mi zanesljivo več kot vladajoča struktura. To smo dokazali ne le takrat, ko smo bili v opoziciji, marveč tudi, ko smo bili na oblasti. Zavedam se, da je lažje biti demokrat v opoziciji, toda ali si demokrati ali ne, lahko dokažeš samo na oblasti. Ali toleriraš kritiko in drugačno mnenje. Mi za to imamo dokaze. Bolj demokratični in tolerantni smo od mnogih v sedanjih vladajoči strukturi, v veliko bolj zapletenih zgodovinskih okoliščinah smo pred petimi leti in pol organizirali volitve, in priznavajo voljo ljudi, sestopili z oblasti. Na primeru tega, kar se v zadnjem času dogaja na Hrvaškem, vidimo, da vladajoče strukture niso demokratične ali pa iznakaženo pojmujejo demokracijo. Volitve priznavajo samo takrat, ko na njih zmagujejo, ko pa zgubljajo, pa ne. Težko so se po volitvah pripravljene umakniti z oblasti. To je tudi ozadje zgodbe sporov v Zagrebu.

Panorama: O zagrebških volilnih pripetijah bi radi spregovorili posebej, morda bi najprej končali s najpomembnejšimi točkami konfrontacije vaše stranke s prevladujočo politiko.

Račan: Ne bi rad, da bi ustvaril videz, kako sem kritičen le do vladajoče strukture. Zavedamo se, da je tudi na opozicijski strani veliko problemov. V nekaterih ključnih trenutkih opozicija ni reagirala ustrezno. V določenih zgodovinskih trenutkih se ni dobro postavila, ni izkoristila priložnosti, ki so se ponujale. Enak nedemokratičen sindrom, nesposobnost tolerance in demokratičnosti, kot se kaže danes v HDZ, je večkrat značilen tudi za opozicijo. To se pokaže zlasti, če skupaj z drugimi opozicijskimi strankami predstavljamo oblast. Nismo namreč pripravljene zapirati oči pred slabostmi opozicije samo zato, ker je proti HDZ. Mislimo, da je naša skupna naloga, tako HDZ kot opozicijskih strank, pomagati k demokratičnemu in gospodarskemu razvoju Hrvaške. Zato vnaprejšnja konfrontacija ne pomaže, če onemogoča odkrito ugotavljanje slabosti na obeh straneh. Brez lažne skromnosti mislimo, da imamo pri tem posebno vlogo, upoštevajoč našo prehojeno pot pri ustvarjanju Hrvaške.

Panorama: Primer Zagreba pa vendarle dokazuje, da se opozicijske stranke lahko dogovorijo in se dogovorjena tudi držijo.

Račan: Položaj v Zagrebu je politično jasan. Na volitvah je HDZ dobila 35 odstotkov glasov, združena opozicija pa 65 odstotkov glasov. Nobenega razloga ni, da združena opozicija ne bi oblikovala oblasti v Zagrebu in zagrebški županiji. Vendar HDZ temu nasprotuje in noče predati oblasti. Pri tem se zateka k spornim formalno-pravnim vidikom, nejasnostim. Bojkotira mestno skupščino, potem pa pravi, da njene odločitve niso veljavne, ker nima kvoruma. Politično je vse jasno. Zaradi vrste razlogov noče z oblasti. Najprej zaradi izkrivljenega pojmovanja demokracije. Pripisuje si posebno poslanstvo in vlogo. Predsednik Tudman in njegovi zvočniki pravijo, da so oni tisti, ki zagotavljajo politično stabilnost Hrvaške. Mi pa jih sprašujemo, zakaj imamo potem volitve, če rezultatov ne spoštujemo.

"Tisto, kar mi pričakujemo, je skromnost države in državnega aparata, radikalno manj razkošja, kot ga je sedaj, bahavosti pri zapravljanju denarja tudi za fevdalne ali vsaj polfevdalne rituale države, ki govorijo o kompleksnih ljudi oblasti. Zahtevamo, da ljudje na visokih državnih funkcijah pokažejo tako solidarnost kot skromnost, ustrezno ljudem, ki jih upravljajo ali predstavljajo, in njihovi življenjski ravni."

Drugič, pravijo, da je združena opozicija preveč heterogena. Jaz jim odgovorjam, res je, morda bomo vladali slabo, morda bomo brez čas razpadli, vendar o tem ne morete soditi vi. Zaupanje so nam izkazali državljani, če bomo slabo vladali, nas bodo kaznovali in nam ne bodo dodelili glasov na naslednjih volitvah. Ključni vzrok je seveda v pomenu Zagreba. HDZ sama je s svojim političnim inženiringom ustvarila mamutsko zagrebško županijo. Takrat smo bili mi proti in smo trdili, da tako velika županija ne more biti enakovredna drugim dvajsetim županijam. Sedaj jim je lastna zamisel priletela nazaj v glavo. Na svoje presenečenje so izgubili oblast prav v županiji, v kateri so nameravali nemoteno vladati. Gre jim za to, da bi imeli v rokah materialne vire, hkrati pa želijo preprečiti, da bi prišlo na dan nekatere grdobije pri delu njihove oblasti. Bili smo celo pripravljene ne biti do tega v celoti kritični, in bili smo pripravljene to pripisati zgodnjemu obdobju demokracije na Hrvaškem. Za razliko od dela radikalne opozicije smo kot najmočnejša opozicijska stranka v Zagrebu - dobili smo 19 odstotkov glasov - ponudili politiko in ljudi, ki se ne bi izčrpavali v jalovih konfrontacijah s predsedniškim dvorom in državno vlado. Ponudili smo ljudi, ki bi bili kooperativni in bi se usmerili v reševanje velikih težav mesta in prebivalcev Zagreba. Niti to ni pomagalo. Ponudili smo celo, da bi HDZ sodelovala v mestni oblasti, seveda pa nam ne pade na kraj pameti, da bi jim ponudili mesto župana, kar so zahtevali. To bi bilo enako, kot če bi mi, ki imamo manjšino v saboru, zahtevali mesto predsednika parlamenta ali predsednika hrvaške vlade. To ne bi bilo logično, ponudili pa smo, naj sorazmerno z močjo in številom glasov sodelujejo pri oblikovanju mestne oblasti in oblasti zagrebške županije. Niso sprejeli. Formalno-pravno je spor v zvezi z začasnim poslovnikom oziroma kvorumom na konstitutivni seji mestne skupščine. Končno oceno o tem bo dalo ustavno sodišče. Mi smo legalisti in spoštujemo odločitev ustavnega sodišča, pa naj bo kakršnakoli že. Vendar ne gre za to, ali je bil spoštovan poslovnik ali ne, ali je veljavna ali ne. To so samo formalno-pravni izgovori. Pomembno je politično bistvo, to pa je, da del HDZ noče z oblasti, ne želi priznati rezultatov volitev in ima pri tem ne-demokratične interese. Mi bomo ta politični boj nadaljevali. Res pa želijo pridobiti pri času, da bi morda na drug način, s korenčkom ali palico, pridobili del svetnikov na svojo stran in mimo volitev, kot so v preteklosti že delali na nekaterih območjih Hrvaške. In tako seveda dobiti oblast. Glede na nezadovoljstvo meščanov jim bo to pot težje uspelo. Če pa se bo spopad končal z novimi volitvami, se bodo zanesljivo še slabše odrezali in bodo ljudje kaznovali takšno ravnanje.

Panorama: Kakšna pa je vaša napoved izida zagrebškega primera?

Račan: Sem optimist. Ne glede na odločitev ustavnega sodišča se bomo morali srečati na mestni skupščini in izvoliti predsednika skupščine, župana in vodstvo, in to z večino glasov. Tudi novih volitev, če bodo, se ne bojim. Če se jih kdo lahko boji, je to Tudman in HDZ. V tem pogledu sem optimist, žal pa bo to življenje trajalo dva meseca ali več, in to na škodo Zagreba in Zagrebčanov. Pomembno pa je, da ljudje vedo, kdo je za to kriv. Lahko razumem predsednika HDZ gospoda Tudmana, da ravna ozko strankarsko, ne morem pa razumeti predsednika republike gospoda Tudmana, ki bi moral varovati ustavno ureditev in temeljna demokratična načela. Eno bistvenih je spoštovanje volje državljanov na volitvah. Na Hrvaškem preti nevarnost, da slab predsednik HDZ premeša predsednika republike. To pa lahko napoveduje bolj dramatičen boj za demokratično alternativo in perspektivo v hrvaškem političnem življenju.

Panorama: Kljub temu, da opozicija usklajeno nastopa proti oblasti HDZ, pa so gotovo razlike v načinu reševanja problemov. Katere so poglavitne značilnosti socialdemokratske naravnosti vaše stranke?

Račan: Za razliko od drugih delov opozicije naša stranka vztraja pri socialni državi in socialni pravičnosti. To, da je padel socializem kot sistem, ne pomeni, da ni več potrebe po boju za zaščito delavcev in za več socialne pravičnosti od te, ki jo imamo sedaj na Hrvaškem. Mi se za to bori-

"Če gre za demokracijo, potem ni pomembno, kaj sam o sebi misliš, kako lep si v lastnem ogledalu, kaj o tebi sodi nekaj prijateljev, marveč kako in v kolikšni meri te na volitvah sprejemajo državljani so podprli SDP, ki je močno vstopila v hrvaški parlament, druge male stranke pa ne."

mo. Res je, da je mlada hrvaška demokracija še vedno v nekakšni konfuzni fazi, ko mnogi v opoziciji nastopajo z našimi socialdemokratskimi parolami, pa naj gre za narodnjake, liberalce ali krščanske demokrate. To samo dokazuje, da politične pozicije na Hrvaškem še niso dokončno opredeljene. Zavedali smo se, da bodo zaradi zaostrenih socialnih razmer na Hrvaškem mnogi odpirali to problematiko. Tako smo se radi šalili, kako veselimo se, da je pri nas toliko socialdemokratov. Seveda jih v resnici ni dovolj. Mi štiti-mo interese zaposlenih v spopadu s kapitalom in državo, mi želimo zaščititi socialno ogrožene, razlašene sloje prebivalstva, pri delitvi kapitala želimo tudi na tej stopnji gospodarskega razvoja Hrvaške zagotoviti čim več sredstev za pomoč revnim in socialno ogroženim. Želimo več

socialne občutljivosti, v državnem aparatu pa manj razkošja in bahavosti.

Če je že padlo samoupravljanje na tleh nekdanje Jugoslavije, boj za participacijo in soodločanje ni odpravljeno. To je del programa hrvaških socialdemokratov oziroma SDP. Tu je tudi naš spopad s konservativizmom v odnosu do družine in žensk, in končno naš spopad s klerikalizmom. Pri tem smo gotovo bolj prepoznavni od drugih strank. V primerjavi z vsemi drugimi strankami smo seveda najbolj prepoznavni pri obrambi antifašističnega izročila hrvaškega naroda. Veliko je elementov, v katerih se razlikujemo od drugih strank in pri katerih vztrajamo iz naših programskih razlogov, ne pa zato, ker so konjunkturni. Pri nekaterih temah smo vztrajali v zadnjih šestih letih tudi, ko sploh niso bile konjunkturne. Prav narobe, zaradi načel smo jih dobivali po hrbtih. Na primer pri zahtevi za več socialnih pravic, ko so bili delavci bolj usmerjeni k boju za hrvaško državo in so stisnili zobe pri socialni. Ali pa, ko smo bili proti očitni tendenci revanšizma in neustaštva in napadom na antifašistično izročilo hrvaškega naroda. Tudi takrat, ko to ni bilo popularno - in še tudi ne bo kmalu - smo vztrajali pri tem in dobivali udarce. Imam pa občutek, da se nekatere druge stranke teh tem, posebej še socialnih, lotevajo zaradi aktualnih, ne pa programskih vzrokov. Vendar smo pri tem potrpežljivi, mislimo, da bo nadaljnji razvoj dogodkov zahteval, da se tudi te stranke jasneje profilirajo, ali pa združijo z nami, če bodo konec koncev socialdemokratske.

Panorama: Govorili ste o potrpežljivosti SDP, ki so jo nekateri ocenjevali kot zgubljanje v nacionalizmu.

Račan: Naša stranka je bila v zadnjih šestih letih v zelo zapletenem zgodovinskem položaju, potem ko je Slovenija po srečnih okoliščinah in pravočasno odšla iz pekla razpada bivše Jugoslavije. Vendar smo v teh okoliščinah prispevali k nečemu, kar je bilo na Hrvaškem zelo dragoceno - k nacionalni enotnosti. Ta pa je bila pogoj, da je bil boj za hrvaško državo uspešen. Velikoserbski agresor bi uspel s svojimi maksimalističnimi ambicijami po ustvarjanju velike Srbije na račun Hrvaške, če po naključju ne bi bilo enotnosti v hrvaškem narodu. Mi smo pri ključnih vprašanih obrambe Hrvaške pred velikoserbsko agresijo in boja za teritorialno celovitost Hrvaške prispevali k enotnosti v Hrvaški. Pri tem nismo omahovali tudi pri podpori Tudmanu in hrvaški oblasti, kar se radikalnemu in frustriranemu delu leveice ni zdelo v redu. Oni mislijo, da je vedno treba biti proti.

Panorama: Očitno jim ne gre v račun, da ne gre za pragmatizem, marveč za vašo politiko?

Račan: Seveda. In drugič, v zapletenih okoliščinah se je bilo potrebno izogniti - žal tu nismo povsem uspeli - revanšizmu do Srbov, preprečiti politiko kolektivne krivde Srbov, zagotoviti učinkovito delovanje Hrvaške kot pravne države pri zaščiti človekovih pravic vseh državljanov Hrvaške, posebej še po osvoboditvi okupiranih delov Hrvaške, po uspešni akciji Nevhita.

Rekel bi še, da bomo morda že jutri v hudem spopadu z ostrijo eskalacijo klerikalizma in konservativizma na duhovnem področju. Vendar, prav kot nedogmatska stranka smo bili velikokrat prisiljeni močno podpreti tisto delovanje v katoliški cerkvi, ki ga vodi kardinal Kuharić. Usmerjeno je bilo v prizadevanje za mir in proti sovražstvu. Nekaterim na skrajni leviici je bilo tudi to skrajno sumljivo. Vendar se na tovrstno kritiko nismo ozirali in se tudi ne mislimo. Toda verjemite, podobno ostro se bomo sposobni upreti tudi klerikalizmu in konservativizmu, ki bo v mirni Hrvaški nedvomno ena od točk konfrontacije. Vendar vse ob svojem času.

Panorama: Omenili ste potrebo po političnem profiliranju strank, najbrž bo to veljalo tudi za cerkev. Cerkev že danes kaže drugačen odnos do oblasti, kardinala Kuharića to pot ni bilo na konstitutivni seji sabora.

Račan: Najbrž bodo določene sile v katoliški cerkvi zagotovile, da cerkev ne neposredno ne posredno ne bo v demokratični Hrvaški vplivala v korist te ali druge politične stranke. Podpiramo in cenimo tisto gibanje v cerkvi in tista stališča cerkvenih dostojanstvenikov, namenjenih vernikom, ki pravijo, da so v demokratični Hrvaški vse demokratične stranke enakopravne. Verniki se prosto odločajo, za katere stranke bodo volili, če zagotavljajo demokracijo, toleranco in če niso proticerkvene. To stališče, to držo in to politično izkušnjo cerkve mi seveda podpiramo. Upamo, da bo pomenila dominantno črto v delovanju cerkve. Bomo videli, kako bo. Upamo, da bo tudi cerkev videla nevarnosti, ki izhajajo iz manipulacije z njo v politične namene. To govorim tudi v imenu stranke, v kateri je verska opredelitev članov in državljanov osebna zadeva. Tako v našem vodstvu kot med našimi kandidati za sabor smo imeli tudi ljudi, ki so aktivni verniki. Ti so na liniji socialnega nauka cerkve našli svoj prostor v hrvaški socialdemokraciji. Pravijo celo,

da je tolerantno, bogato sočutje vernikov in ateistov v SDP pravzaprav praksa njihove vizije krščanstva, ki se ne izčrpa le v ceremonialih in deklaracijah. Zato SDP ni mogoče označevati kot protiversko in proticerkveno stranko, četudi ne morem trditi, da v naših vrstah ni tudi poseameznih borbenih ateistov. Vendar na oblikovanje naše politike ne vplivajo.

Panorama: Vprašati vas moram še o vplivu sindikatov v družbi in vplivu vaše stranke na sindikate.

Račan: Osebnostno mislim, da nekatere pomanjkljivosti pri oblikovanju političnih strank na Hrvaškem, o čemer sem govoril, nedvomno veljajo tudi za sindikalno prizorišče. Gre za več problemov. Eden je sindikalno organiziranje in razdrobljenost sindikalne organizacije ter antagonizmi med njimi, kar je v prid države in tretjega socialnega partnerja, kapital in delodajalca. Gre tudi za potrebo, da sindikati pokažejo, ali imajo politične ambicije ali to prepuščajo strankam, ali bodo samo tisti, ki organizirajo delavce pri njihovih socialnih zahtevah. Tudi sindikati so bili konec koncev v položaju, da so predstavljali hrvaške delavce, zaposlene, ki so nekaj let dajali prednost boju za hrvaško državo, neodvisnost in so molče prenašali socialne težave. Tudi ti sindikati so pogosto, ko so nastopali v imenu delavcev, čutili pomanjkanje tiste sile, ki jo sindikat običajno ima, kadar delavstvo stoji za njim na demonstracijah ali pri stavki. Tudi ta stvar se je spremenila. S krepitvijo naše moči na Hrvaškem je njihova pripravljenost za sodelovanje z nami očitna. Prepričan sem, da bo prav v naslednjih letih to sodelovanje očitno. Sposobni in pripravljeni bomo braniti in zastopati v parlamentarnem življenju Hrvaške marsikaj od sindikalnih zahtev. Pri tem ne bomo težili, da bi imeli svoje, strankarske sindikate, želeli pa bomo trdno povezavo z njimi, s tistimi, ki bodo to želeli. Tudi tu lahko pride do kakovostnega premika.

"Eno bistvenih je spoštovanje volje državljanov na volitvah. Na Hrvaškem preti nevarnost, da slab predsednik HDZ premeša predsednika republike. To pa lahko napoveduje bolj dramatičen boj za demokratično alternativo in perspektivo v hrvaškem političnem življenju."

Panorama: Kako pa ste zadovoljni s svojo prisotnostjo in vplivom v medijih?

Račan: Smo v položaju, ko se mukoma in težko prebijamo v medije, posebej tiste, ki so pod državnim nadzorom. To pa je žal večina dnevnikov in elektronskih medijev. Prisotni smo bolj v lokalnih informativnih sredstvih, kjer je nadzor vladajoče stranke težji. Kot moderna stranka izrabljamo najrazličnejša sredstva, da se prebijemo v javnost. Pokazali smo, da znamo za to dobro izrabiti parlamentarno življenje. V parlamentu imamo kvalitetne ljudi, ki zastopajo stranko. V primerjavi z drugimi strankami nismo nezadovoljni z našo prisotnostjo v javnosti v teh okoliščinah. To, kar nam je na voljo, si pač prizadevamo kar najbolj izkoristiti in s tem pokazati, da smo boljše od drugih. Tudi predvolilna kampanja, ki smo jo pripravili, je mnoge presenetila s svežino, jedrnatostjo. Za razliko od drugih strank je bil naš miting na Trgu bana Jelčića oblika družanja ljudi. Za razliko od HDZ nismo govorili v visokih tribun, marveč med ljudmi, imeli pa smo enako udeležbo kot oni. Vendar je deset naših govornikov govorilo enajst minut. Kadar zastopate ljudi, lahko govorite kratko, saj veste, kaj ti mislijo. Tu izrabljamo tematične razmere v medijih na Hrvaškem. Prav v tej kampanji smo dokazali, da je mogoče koristno izrabiti tudi teta, na katerem je na kratko napisano, za kaj se borite. Prizadevamo si kaj resnejšega narediti pri informiranju članstva in ljudi, ki za nas volijo. Včasih z letaki, ki so poceni, sedaj imamo bilten, ki zadovoljuje strankino strukturo na terenu. Vendar so naše ambicije smeješe, odvisne so od seveda od denarja. Sedaj ko se privatizirajo mediji, se poskušamo tudi preriniti med lastnike sredstev obveščanja. Naša prizadevanja segajo na daljši rok. Nasploh in v tem primeru, je strategija, ki sem jo poskusil uveljaviti v SDP, boj na daljše proge, potrpežljiv boj, ki pa že daje rezultate. Danes mi je veliko lažje braniti to linijo, saj so prvi rezultati evidenti.

Panorama: Tudi razmere se razvijajo v skladu s vašimi pričakovanji.

Račan: Ni dovolj biti pameten, potrebno je, da tudi ljudje mislijo tako in da objektivne zgodovinske okoliščine to omogočajo. Pred dvema letoma je bilo videti smešno, ko so se nekateri na leviici veselili zmage levih strank v vzhodni Evropi in brez upoštevanja specifičnih okoliščin Hrvaške govorili, da zadošča, če se levica združi, pa bo dobila petinadeset, štirideset odstotkov glasov. Kje pa, bili so daleč od Hrvaške, od razumevanja zgodovinskih okoliščin, od problemov, ki težijo ljudi. Izkazalo se je, da je edino SDP imela pravilna stališča. Mi smo dobro analizirali položaj in predvideli dogodke, pri čemer nismo napravili strateške napake. Zato danes lahko rečemo, da bomo še močnejši in da mora v času, ki prihaja, na nas računati vsakdo na Hrvaškem.

Pr eden končava, bi rad povedal še tole. Zaradi mnogih razlogov je meni in moji stranki veliko do dobrih in prijateljskih odnosov med Hrvaško in Slovenijo. Isto velja za sodelovanje med SDP Hrvaške in ZLSD Slovenije. Tisto, kar smo skupaj delali pred petimi, šestimi leti v skupnem boju proti Miloševiću in velikoserbski politiki v korist nacionalne enakopravnosti Slovenije in Hrvaške, sodi že v zgodovino. Nobenega razloga ni, da naši dve stranki, tako zaradi zgodovine kot aktualnih potreb, ne bi še naprej sodelovali. Znotraj svojih držav lahko pomagata, da bodo odnosi med njima enakopravni in da se bodo problemi, ki med obema državama obstojijo, hitreje in učinkoviteje razreševali in odpravljali. Ob medsebojnem poznavanju in razumevanju, ne bi smelo biti problema med nami, ki ne bi bil rešljiv v obojestransko zadovoljstvo.

Panorama: Gospod Račan, hvala za pogovor.

Igor Žitnik

Piše: Martin Ivanič

DEŽELA SMEHLJAJEV

Včasih me kdo pobara, zakaj da pišem tako jezno, češ včasih si znal kakšno reč obrniti na zafrkljivo in za bralca bržčas bolj vabljivo stran. V redu! Sprejemam pripombo, da je odlika pisati zlobno in zafrkljivo, ker ljudje, ki jih tvoje pisanje zanima, dobijo občutek nekakšnega zadoščenja. Morda se motim, a tako sam občutim, ko kdo kaj napiše na takšen način. Včasih je celo veljalo, da si kakšnega pokvarjenca najbolj zadel v živo s smešenjem. Toda kdo se pa še kaj ozira na čast? Tisti, ki jo ima, se niti ne znajde v položaju, da bi ga lahko kritizirali s smešenjem. A naj končam! Ne sprejemam pripombe, da je napak, ker pišem z jezo. To ne drži, ker v resnici pišem z besom, večkrat s svetim besom. Zakaj bes? Morda je krivo to, da zadeve jemljem preveč resno in dobesedno, toda mar ni točno, da v ljubi Sloveniji nobena reč ne deluje tako, da bi to pomenilo nekakšno svetlo točko, nekakšno moralno oporišče in izhodišče za optimizem, češ saj postopoma bo, ne smemo pričakovati, da je mogoče na vseh koncih fronto enako potiskati naprej. Sam se seveda zavedam svojih (in vseh podobnih ljudi) pričakovanj. Nestrpnost so in pogosto naivna. Kar zadeva nestrpnost:

dano nam je samo eno življenje, toda ves čas je v nekem prehodu, vedno med dvema političnima, gospodarskima in pravnima eksperimentoma. Kar zadeva naivnost: ko so npr. odločali dogmatiki in voluntaristi, smo se zanašali, da bo po spremembah bolje, ker bo sta ideološko dogmatiko izpodrinila strokovnost in zakonitost. Lahko sem jezen nase zavoljo svoje naivnosti, toda ali je mogoče probleme odpraviti z ugotovitvijo, da pač ne smemo pričakovati preveč? Ne, ni! Omejil se bom na primer iz pravosodja, čeprav utegne kdo dobiti napačen vtis, da imam to področje posebno v želodcu, ker sem o njem pred kratkim že razglabljal. Sam izrečno vztrajam pri tezi, da je pravosodje iz socialističnega sistema izšlo z velikimi kompleksi, z moralnim mačkom. Jasno je, da je za vlogo, ki mu jo je prejšnji sistem vsilil (vloga enega ključnih ideološkopolitičnih orožij vladajoče partije) v dobronji meri tudi samo krivno. Zelo razdiralni zanj pa so bili posplošeni in okoliščine zane-marjajoči kritični napadi t. i. demokratične politične javnosti po letu 1990. Sodstvo se je sčasoma dobesedno sesulo; po mojem bi hudo klecalo celo v primeru, če se vse oblike nezakonitosti v pluralni

slovenski državi ne bi tako silovito razrasle - se pravi, če bi ostali pri prejšnjem obsegu kršitev zakonov... Sedanje razmere in delovna učinkovitost sodstva ne zaslužijo niti ocene nula. Paradoksa pa se še nadaljuje. Najprej smo poslušali jadikovanje, da pravniki po vrsti bežijo v odvetništvo in da ni sodnikov. Pa smo rekli Pogledaj jih, lumpo požrešne, vsi se pehajo samo za denar! Ta vtis se je potrdil, ko smo opazovali, kako ugledni odvetniki jemljejo v obrambo vedno večje ribe, kar pomeni težke tolovaže. No, delovna vrnema na sodiščih je tolikšna, da sedaj odvetniki tarnajo, da počasnost sodišč ogroža njihovo eksistenco. Ja (grda kletvica), ali koga v tem pravosodju zanimajo pravice in morda celo eksistenca oškodovancev, ki leta čakajo na dvomljive razsodbe. Imam razlago za del neučinkovitosti sodišč. Izhaja pa iz prej omenjenega kompleksa, češ da so v socializmu sodniki sodili po volji politične oblasti in ne po (včasih zelo spornih) zakonih. Danes si perejo vest in v presojanju pošastno cepidlačijo, da bo ja vse po zakonu. Ne vidijo pa, da povzročajo hude krivice s tako počasnim delom, ne vidijo, da dajejo nevarno potuho hudodelcem vseh vrst. Potem pa bodi zabaven, zabrusim mimogrede tistim, ki hočejo, da bi pisal ironično in zabavno! Jasno, kolaps je tu in država si hoče po pilatovsko umiti roke. Se pravi: sodnikom višje plače, vsem vpravi in enotne dodatke, sodnikom milejše kriterije za izvolitev, pa še milejše kriterije za napredovanje. Kdo bo pa to zabavo plačal? Ti, dragi sodržavljan, ki bi hotel, "da se po cajtengah zezamo"! Ti, ki tako ali tako ne prideš do pravice, kadar jo potrebuješ, akoprav si državi

plačal vse, kar ti je naložila, da bi zate opravljala vlogo servisa. Ne, če hočeš, da bo servis deloval, boš plačal dodatno. V tej deželi namreč podpovprečnež dobiva plačo, povprečnež pa že nagrado. Nadpovprečni morajo ven na svež zrak. Se pravi, sodnikom smo "vse znesli k riti", da bi se nas ja usmili. Toda - bodo mar sedaj res bolj pridkani? Ne bodo! In zakaj ne? Zato, ker imajo v žepu trajni mandat. Če ne boš ravno pokončal svojega predstojnika ali morda tašče z močnimi zvezami, ostanesh sodnik do penzije. Potem boš pa lahko za honorarje pisal študije in "vseaspektne analize o vzrokih disfunkcionalnosti slovenskega sodstva po velikem političnem puku 1990". Naj bom bolj jaseen: priča smo nekakšnemu oškodovancem perpetuum mobile. Ob vsem tem pranju vesti države in pravosodja na rovaš državljano (seveda predvsem onih telet med njimi, ki nikakor ne vidijo, da je sedaj čas za lumpartje in da bo ta enkrat minil, kot je minil čas donosnega poslovanja s čeki) se človek (zdaj pa res nič več jezen, le da ne ve, čemu bi se smejal) nujno spomni zadnje dni razvpitega primera Proj. To je avtoprevoznik, ki je ob prijavi dohodnine 1994 izkazal izgubo, državnim udi pa so mu natehtali okrog 90 milijonov dobička. Če stvar drži, je skromni mož dvojni rekorder: pri dejanskem dobičku in pri utaji davka. No, oblast, ki ima nekaj tudi s pravosodjem, mu je že napovedala, da mu dala vetera. Seveda, takojci, ko razrešijo vprašanje njegove dohodnine za leto 1993. V prid zakonitosti so jo pustili pol leta ležati. In kdo hrani državo, dokler Proj obrača verjetno utajene denarce? Ja, mi osli vendar. Smešno za počiti!

arena

Piše: Boža Gloda

Lojze Peterle

PRIVOŠČLJIVEŽ

Še kakšen Tam, pa bo vse drugače, pravi krščansko-demokratski prvak Lojze Peterle. To pa je že take vrste privoščljivost, ki si je gospod Peterle res ne bi smel privoščiti. Vlada gor ali dol, pa Peterletova jeza nanjo tudi, vendar pa filozofija, da moramo doživeti še kakšno veliko nesrečno sanacijo samo zato, da bi neko vladno, pa vseeno katero in kakšno, vzel hudič, ne vzdrži nobene kri-

tike. Želeti si, da bi šla še kakšna velika tovarna na boben - kaj takega si resna stranka, za kakršno se ima krščanska demokracija, ne bi smela privoščiti. Pa čeprav razne stranke s Tamom manipulirajo, kot da gre za zguljene hlače. Vse se delajo pametne, kako da je vse v Tamu zavoženo, prav nobena pa ne pove, kaj bi sama storila z njim. Nobene ni toliko v hlačah, da bi kar naravnost povedala, da je za stečaj, če že tako misli. Da bi katera zmogla rešitev za uspešno sanacijo, tega pa ni.

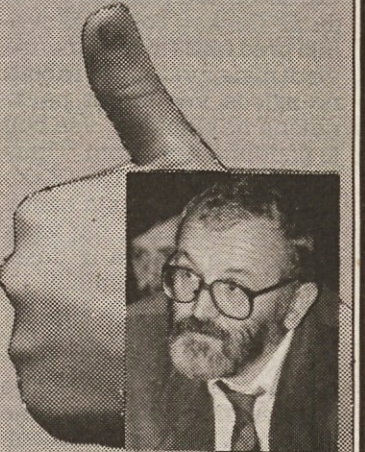
Zato je skrajno nelepo reči - še en Tam potrebujemo, da bo vlade konec. Kaj pa če bi se raje vprašali - ali bi do Tama prišlo ob kakšni drugi vladi? Kar se vlad tiče, namreč nimamo bogve kakšne izbire. Namesto Drnovškove bi bila lahko, recimo, še enkrat Peterletova ali pa Janševa. Toda oba sta imela dovolj priložnosti, da bi usodo Tama domislila takrat, ko je bil za to čas, torej pred osamosvojitvijo, ob njej in takoj po njej. Saj so vsi vrabci v tej državi vedeli, kako je bil Tam odvisen od jugoarmije in njene Juge in da mu izgubo teh kupcev lahko nadomestijo samo izdatna državna naročila. Če se komu polomijo noge, je pač naivno pričakovati, da bo še naprej dirjal naokrog, ko pa brez bergel še koraka ne zmore.

Toda Tam je bil očitno nezanimiv tako za prvo vlado kot za prvega obrambnega ministra. In če so bili res pravi razlogi za nezanimivost, bi bilo že takrat, pred petimi leti, pošteno reči, da za Tam pač ni več prostora pod slovenskim soncem in naj začne zapirati vrata. Seveda tega takrat ni hotel nihče izdaviati, kajti bog ne da, da bi prav Tam bil javno priznana cena za osamosvojitvev.

Tudi zato danes ni prav nič modro govoriti tako, kot to počne gospod Peterle. Res je, da se je tudi Drnovškova vlada prepoznala spomnila, da v tej državi nekje obstaja nekakšen Tam, toda izvirni greh, imenovan Tam, sega v Peterletove čase.

Dr. Jože Mencinger

To prav gotovo ve tudi spoštovani profesor in doktor Jože Mencinger, ki so ga odžagali prav v Peterletovih časih. V osamosvojitvenih časih je bil edini, ki si je upal naravnost povedati, da bo osamosvojitvev pač imela svojo ceno. Še v tedanji skupščini je na glas rekel, da bo standard padel za polovico, kar je bilo kajpak elegantno preslišano, saj so bile to naravnost bogokletne besede. In ker

POŠTENJAK

je bil prevelik realist, je pač pobral ali moral pobrati šila in kopita in se umakniti iz politike, v katero ga najbrž ne bi zvlekli nazaj vsi Tamovi avtobusi skupaj.

Profesorju Mencingerju gotovo niti na misel ne pride, da bi bilo treba vlado spotakniti še na kakšnem Tamu. Če je bil podpredsednik v Peterletovi vladi, zagotovo ni oženjen z Drnovškovo, vendar se ne gre neresnosti. Če je že vladin kritik, potem tudi natančno pove, kaj je zagrešila, in tudi, kaj bi namesto tega morala narediti. Če bi Peterle tičal v Mencingerjevi glavi, bi najbrž slišali tako »domislico«: potrebna nam je zopet vsaj stoodstotna inflacija in vlada bo padla.

Tako pa dr. Mencinger pove, da vlada velikih napak pravzaprav ni naredila, ni pa storila tistega, kar bi po njegovi sodbi morala, na primer, zelo hitro zmanjšati direktne davke in povečati indirektne, ne se ukvarjati z nadzorom cen kruha, pač pa držati za vrat monopoliste. Tako hitro lastninjenje državne lastnine dr. Mencinger odsvetuje. Čemu početi vse na vrat na nos, ko pa so celo komunisti po vojni potrebovali za kompletno nacionalizacijo enajst let. Če stvari v državni lasti dobro delujejo, naj bo tako še naprej, pravi dr. Mencinger in ima pri tem v mislih Telekom ali pa elektrodistribucijo. Za monopol je povsem vseeno, ali je v državni ali privatni lasti, v obeh primerih se bo obnašal monopolno. Mencinger bi tudi podražil bencin, ker da ni nobene potrebe, da bi z nizko ceno subvencionirali Avstrijce in Italijane, itd.

Ne glede na to, ali se s predlogi dr. Mencingerja strinjamo ali ne, pomembno je, da pove, kaj bi po njegovem bilo potrebno storiti. To je namreč pošteno. Kot je pošteno, ko reče, da novi vladajoči razred po osamosvojitvi šteje tisoč ljudi, drugi del ljudi ima od osamosvojitve samo veselje, tretji pa plačajo, to pa so bolj ali manj industrijski delavci, ki so plačali ceno, da gre nekaterim bistveno bolje kot prej. Profesorju palec gor!

Piše: Lev Kreft

NOVE TITOISTIČNE FINTE

Vladi in parlamentu je samo dvakrat, kar jaz pomnim, uspelo neko zadevo res držati v tolikšni tajnosti, da niso čisto vse državljanke in prav vsi državljani že nekaj dni vnaprej vedeli, kaj se pripravlja. Prvikrat je šlo za predlog zakona, ki je urejal dolgove Ljubljanske banke, tako da je ustanovil Novo ljubljansko banko, vse slabe finančne posle pa je pustil v stari ljubljanski banki. Med poglavitnimi razlogi za to transakcijo je bila misel, da utegnemo na ta način vnaprej s »fint« preprečiti kako zvito (Janševi socialdemokrati to vztrajno prevajajo v »bizantinsko«) potezo Hrvaške, kjer je Ljubljanska banka največ dolžna ljudem. »Finta« se ni smela razvedeti in razprava ni smela biti v javnosti, da ne bi kdo posumil v verodostojnost banke in potegnili svojega denarja iz nje, saj so vlagatelji, zlasti tisti z znatnejšimi

sredstvi, silno plašljive živali in imajo za svoje strahove tudi dovolj razlogov iz preteklosti. Druga zadeva, ki je prišla v javnost v obliki »fait accompli«, se je posredila vladi s priznanjem Jugoslavije. Pravzaprav smo vsi vedeli, da to zdaj enkrat pride na vrsto. Vsa politična soglasja in osnove so že obstajale, celo javne pobude in parlamentarna vprašanja v teh smereh so bila že nanašana. Toda nekateri so menili, da bo do priznanja prišlo na začetku pogajanj, drugi so bili prepričani, da bo Slovenija to naredila en dan pred Hrvaško (obnova naravnega ali nenaravnega zavezništva?), tretji so pričakovali prvo potezo z beograjske strani in tako naprej. Nekaj, za kar so vsi vedeli, da se bo zgodilo, se je zgodilo tako, da so se vsi začudili, češ, kako se je to moglo zgoditi, ne da bi jaz vedel. Potem so pametni izjavili, da

so seveda že vse vnaprej vedeli (ker si pametni pač ne morejo privoščiti javnega videza, da jih Drnovšek ne obvešča in za nič ne vpraša), neumni pa so se hudovali, češ, ni me vprašal, ali lahko Jugoslavijo prizna s četrtkana jugoslovanski veliki petek - prvi december. Vsi, ki so ob tem razgrajali, pa niso dosegli drugega, kot da so dokazali, kako prav je imel Drnovšek, da jih o uri in dnevu priznanja ni obveščal vnaprej, saj bi učinek poteze s svojim gozbezdanjem izničili. Če kak učinek seveda sploh je, razen priznanja obstoječe realnosti. In ker se o priznanjih ni dalo več smiselno razpravljati, se je po embargu pomladanskih strank za Tam državni zbor zapletel še v zakon o začasnih ustavitvi embarga za Jugoslavijo. Varnostni svet je nastavljal korenček in krepelce: če boste podpisali mirovni sporazum, bo embargo trajno izginil, če ga ne boste, bo znova začel veljati. Troedino zavezništvo pomladanskih strank, ki se mu itak zdi, da sta Maribor in Srbija ena in ista jugonostalija in udbo-mafija, se je spravilo na povsem formalno prevedbo ukrepa. Združenih narodov v slovensko zakonodajo z vsemi kanoni vaških pravdarjev. Cela serija mojstrov Pathelinov je skušala zakon z raznimi »fintami« obrniti tako, da bi korenček in krepelce pravza-

prav držala v rokah namesto Varnostnega sveta kar Republika Slovenija. Kaj Republika Slovenija Ivo Hvalica bi vihtel krepelce, Marjan Podobnik pa strgal korenček. Krščanski demokrati so se pri Tamu ostro zavzeli za embargo na pomoč utaplajočim se, pri Jugoslaviji pa so sicer oklevajoče in takorekoč presejeto-ljivo podprli vlado in svojega podpredsednika Deželaka. Dve stvari si velja ob tem zapomniti. Prva je ta, da je vsa modrost slovenske politike, pa najjo primeš na liberalnem ali na bolj ljudskem koncu, spečena iz nekdanjih beograjskih zveznih izkušenj. Vsi so namreč še vedno prepričani, da se da še naprej shajati in dose-gati slovenske državne cilje s takimi ali drugačnimi »fintami«. Glede tega so nas že prav vsi preditali, tudi gospa Agnelljeva. Druga pa je, da bi bila vlada v rokah troedine koalicije silno zabavna stvar. Janševi socialdemokrati bi nas garbali s krepelcem asocialne politike, Podobnikovi folksslovenarji bi proizvajali iz finferja drobiž, Peterletovi krščanski demokrati pa bi vztrajali pri stari doktrini titolizma in se švercali - malo levo, malo desno. Ampak mislim, da se jim tudi slovenske volilke in slovenski volilci ne bodo pustili vreči na »fint«.

Piše: Jože Smole

NAPAD NA DRŽAVO BLAGINJE

"Ne dotikajte se mojih skromnih prihrankov!" je pisalo na torbici starejše Francozinje, ki je sodelovala v demonstracijah na pariških ulicah. Fotografija o njej je obšla pol sveta. Zgovorno je opozorila na vse bolj negotov položaj upokojencev. Zадnje javnomnenjske raziskave so pokazale, da 62 odstotkov Francozov z razumevanjem gleda na stavke, ki so se pričele že oktobra. Kljub velikim nevesočnostim, ki jih v vsakodnevnom življenju povzroča ohromeli promet, večina Francozov dojema, da gre to pot za življenjsko pomembne zadeve. Ali bodo ohranili dosedanj način življenja ali pa se bodo morali podrediti nezadržnemu zniževanju življenjske ravni. Zato podpira zahteve delavskih sindikatov in obsoja ravnanje vlade premiera Juppeja. V zadnjih desetletjih so se socialne pravice širile in utrjevale v večini evropskih držav. Največji domet je bil, nedvomno, dosežen v tedanjih

socialističnih državah. Toda tudi v zahodnoevropskih državah je prevladovalo mnenje, da je tržno gospodarstvo z močnimi socialnimi korektivni prijaznejša oblika kapitalizma od starega, klasičnega. S koncepcijo modernega kapitalizma je postopno širilo področje zdravstvenega zavarovanja, uvajala se je moderna delovna zakonodaja, ki je širila pravice delavcev in zagotavljala pomoč nezaposlenim. Pri graditvi pokojninskega sistema se je skušalo kar najbolj upoštevati minulo delo. Mladim se je omogočal študij na univerzah v razmeroma ugodnih pogojih. Tako se je postopno oblikovala država blaginje. Konservativci, ki zagovarjajo neomejeno delovanje trga, so se temu upirali. Sedaj so velike proračunske primanjkljaje izkoristili za oster napad na vse pridobljene pravice zaposlenih. Argotantno nastopajo z zahtevami za ekonomske in socialne reforme na račun delavcev, študentov in

upokojencev. V najbolj grobi obliki se to danes dogaja v Franciji. Toda nekaj podobnega je tudi v drugih državah. V Italiji je vlada pred nekaj meseci skušala zmanjšati pokojnine, kar je izzvalo množične demonstracije upokojencev. V Španiji je vlada ukinila finančno podporo veliki ladjedelnici v Cadizu in deset tisoč delavcev bo izgubilo delo. Nejasna je usoda nemških rudarjev v premogovnikih in delavcev v industrijah, ki so do zdaj bile deležne finančne pomoči. Nezaposleni v državah Evropske unije, ki prese-gajo 10 odstotkov aktivnega prebivalstva, imajo pri sedanjem obnašanju vlad slabe možnosti za ponovno zaposlitev. Ideja o vsestranskem evropskem povezovanju, ki je nedvomno napredna, se žal izvaja na način, ki povzroča vse hujše bolečine. Ko so 1991. leta v Maastrichtu oblikovali sporazum o evropski denarni uniji in o uvedbi skupne evropske valute do 1997. leta, se večina ljudi sploh ni zavedala, kakšno ceno bo morala plačati. Dogovorjeni kriteriji, da proračunski primanjkljaj ne sme presegati tri odstotke nacionalnega dohodka, danes izpolnjujeta samo Nemčija in Luxembourg. Francija in Italija, na primer, imata dvakrat večji primanjkljaj. In ker so države članice Evropske unije dolžne izvajati Maastrichtski sporazum, so vlade začele resno ukrepati na proračunskem področju. Na žalost mnoge na zelo ponesrečen način. S svojimi najavljivenimi ukrepi so

začele spodkopavati temelje države blaginje. To pa seveda povzroča hude posledice. Francoski publicist Jean-Francois Kahn ocenjuje, da gre za "usodno tragično napako, ki nas pelje v globoko družbeno krizo". Oče evropskega federalizma konzervativec Helmut Kohl je seveda drugačnega mnenja. Pred nedavnim je izjavil, da je evropska denarna unija "vprašanje vojne ali mira v Evropi 21. stoletja". Brezkompromisno se zavzema za njeno uvedbo ne glede na družbene posledice. Vse očitneje postaja, da ne gre samo za težave pri uvajanju evropske denarne unije, ampak predvsem za dilemo: ali država blaginje ali država klasičnega kapitalizma. Konzervativne sile dokazujejo, da se bo Evropska unija morala od-povedati "New deal" in državni blaginje, napredne sile pa smatrajo, da ima združena Evropa perspektivo stabilnosti in napredka samo če bo ohranila sedanje socialne pravice. Konec koncov, gospodarski napredek ne sme pomeniti samo povečevanja dobička kapitalistov, ampak mora predvsem dvigati življenjsko raven družbe kot celote. Reforme so potrebne, toda izvajati se morajo na način, ki bo sprejemljiv za večino državljano. To pa pomeni, da morajo zmanjševati razlike med bogatimi in siromašnimi. Delavski sindikati še posebej dokazujejo, da se samo na tak način lahko zmanjšajo proračunska primanjkljaja.

Balkanščina med Italijo in EU

BATI SE MORAMO KOMPROMISA Z ITALIJANI

Potuhnjen in usklajen lovsko-volilni pohod na vlado • Italija je za mednarodno javnost morala spremeniti formulacijo svojih zahtev • Diniju ustreza optantska kost, zdaj povečana s ponovljenimi ozemeljskimi pretenzijami • Vključitev v EU ni le zunanje, temveč tudi eminentno notranjepolitično vprašanje

Dejstva so neizprosna, ko jih povežemo, se pokaže mozaik. Le del medijev je v tretjem novembrskem tednu objavilo Izjavo SAZU. Kaj pripoveduje? Da tudi SAZU muči balkanski sindrom, podmena, da Balkan ni del Evrope, da Evropa ni sooblikujoč dejavnik tega dela z vsemi posledicami medsebojnih vplivov? Teden dva za tem je Peterle navajal namišljene argumente o slabi vladni zunanji politiki in predlagal predčasne volitve. Ne na seji koalicijske, temveč bolj iz zasede, šele naslednji dan iz Avstrije (iz tujine, kjer je bila pred tedni opravljena tudi klavzura SKD). Preplahu in kritiki vlade se je pridružil še Janša, z oceno o "katastrofalnih rezultatih - spet predvsem - zunanje politike", z zahtevo za izredno sejo, odstop zunanjega ministra, šefa vlade in z ultimatom, naj se "zadnji hip najde nacionalno soglasje" o zunanji politiki. Po teh dogodkih se že očrtuje vtis, da gre za potuhnjeno usklajeno splošno lovsko volilni pogon na vlado. Ponuja se razmislek, da morda niti Izjava SAZU - "obetašno začeti dialog z Evropo zaostaja in zamujamo v Evropo prihodnosti" - ni tako nesporočilna, kot se je sprva zdela, ni le opozorilo o zmedbi v opoziciji in razumniški srenji, ampak prej znak o usklajenem početju. Ko so se v soboto in nedeljo 9. in 10. decembra pojavile vesti, da še Cerkev tožari Slovenijo pred OZN (in tega menda vladi ni najavila), vsa rabota ne zglada več le kot paranoično naklepanje, vse bolj je podobna nekakšni "Opus Dei" šibi nad Slovenijo. (Kako je z morebitno izdajo nacionalnega interesa, naj vsak bralec sam ugane iz dosegljivih virov informacij.)

Za opazovalce je sinhrono sosledje dejstev zelo povedno. Del italijanske politike že mesece omalovažuje napore slovenske zunanje politike. V četrtek, 7. decembra pa se je sam Dini strinjal z izsiljevanjem neofašistov

sicer res nismo zmogli zagotoviti podpisa asociacijske pogodbe (ne moremo vplivati na spremembo veta pri sprejemanju sklepov v EU), a smo bili uspešnejši v dogovarjanju z Natom in v pridruženju Cefi. Zraven smo le izčrpane in bolj informirali EU in mednarodno javnost o pravih vzrokih nesoglasij z Italijo. Lahko bi celo rekli, da so zato italijanske namere postale bolj prozorne, Italija je za mednarodno javnost morala spremeniti formulacijo svojih zahtev. Iz še pred kakšnim tednom splošnih, evropsko obarvanih, da naj "prilagodimo svoje pravne norme", v sedanje,

domače strankarske zdrahe (ki jih očitno spodbuja). Pri lastnih notranjih težavah, ko prelaga volitve iz meseca v mesec - trenutno zaradi polletnega predsedovanja EU, ji ustreza optantska kost, zdaj povečana s ponovljenimi ozemeljskimi pretenzijami. Po eni strani je dobrodošla za predvolilno propagando desnice, po drugi pa Diniju utrjuje položaj (a ga razumnejši politiki v Julijski krajini zaradi popuščanja neofašistom že kritizirajo) in povečuje možnosti, da odloži volitve na maj ali junij in si podaljša mandat.

Naši vladi se zdaj ne bi smelo muditi s prenašanjem ukrepov,

senza vseh članic - morala ob podpisu sporazuma z nami upoštevati dodatne italijanske zahteve, čeprav gre za očitno izsiljevanje. Ne bo več ostalo pri dosedanjih zahtevah, katerim smo ustregli - celo po ocenah uglednih novinarjev. Že od Avstrije so zahtevali več kot od prejšnjih članic; "vstopni" prag se nenehno dviga, sorazmerno z novimi "evropskimi" težavami. Tako se v spremenjeni luči zdi ponovno Drnovškovo razmišljanje o referendumu bolj aktualno. (Nekateri mislijo drugače, verjetno pa njihova ocena ni celovita.) Saj le kaže povprašati ljudi o ceni vključitve v Evropo in o odnosih z Italijo. Šele po državljanski verifikaciji bosta, v sedanjem spremenjenem položaju, parlament in vlada imela nedvoumen mandat za nadaljnje urejanje tako odnosov z Italijo kot morda tudi, če bo potrebno, za urejanje odnosov z EU. Končno to ni le zunanje, temveč tudi eminentno notranjepolitično vprašanje. Za vse stranke je čas, da dosežejo konsenz o nacionalnem interesu v zunanji politiki. Za opozicijo pa da se obnaša ustvarjalno, ne razbijaško.

Preveč je hkrati tudi zmedenih ocen o priznanju ZRJ ("Jain, Ja + Nein, čas, način, oblika, kraj da niso bili pravi, kako da Slovenija ne bo več edina razpolagala z EU kvotami nekdanje Jugoslavije, izgledi sukcesijskih pričakovanj da so spremenjeni - kaj pa more vlada za to? naj se postavi proti Daytonu kot srbski prebivalci Sarajeva? ali kot del ameriškega kongresa?"). Preproščina inte-

lektualiziranja (o genocidu, o tem, da se je "neokonzervativno liberalizirajoča oblast" prilagodila srbski agresiji, da je pragmatično utilitarna, izključno v skladu z interesi in koristmi, da se požvižga na moralo, pravičnost, enotnost, svobodo in "podobne naivne reči") spet kaže, da razumnikom in jezni opoziciji še ni do konsenza o nacionalnem interesu v zunanji politiki, o akcijski enotnosti pri nalogah pred volitvami. Ko pa vidimo, kako se po Daytonu vedejo predvsem sosedje (razmere se spre-

"Naši vladi se zdaj ne bi smelo muditi s prenašanjem ukrepov, ne bi se smela pustiti povoziti. Če nacionalni interes, pa tudi zaščita slovenske manjšine v Italiji narekujejo, da vztraja in dodela stališča. Sama nima prostih rok za spremembo norm o lastnini tujcev. Niti parlament si v sedanjem položaju ne more preprosto vzeti mandata za lahkotno, nedomišljeno prilagajanje zakonodaje. Ne gre hiteti s potezami, ki bi kazale prostituiranje s prepotentno sosedo."

minjajo hitreje in bolj, kot je mnogim doma in zunaj ljubo), kako je Agnellijeva pohitela v Bosno, čeprav so stiki s Karadžićevimi emisarji vsaj pri bosanski vladi morda pokvarili rezultate obiska, postaja še bolj očitno, da ima priznanje ZRJ za nas večjo specifično in realno težo kot za druge (dobro so zadeti komentarji tistih novinarjev, ki opozarjajo na nenehno italijansko taktiziranje s Srbi in po-

skuse izigravanja Bosancev, Slovencev, Hrvatov proti Srbom in obrnjen). Ker bomo za vstop v Evropo potrebovali dalj časa (to je verjetno ustrežna ocena), nam ga Cefi, Vzhod in Balkan lahko pomagajo preveslati, hkrati pa amortizirati in uravnotežiti razmerja pritiskov. Plehko strahenje z Balkanom le zanemari nekatera neizprosna trda dejstva, prav zdaj, ko kaže preseči tudi gospodarske kazalce pred letom 1991. Samo Evropa, na katero smo uvozno-izvozno usodno vezani s sedemdesetimi odstotki, ni dovolj. Dejstvo je, da so naši know how, jezik, uzance, izdelki, poslovne zveze in poznavanje tržišča bolj primerni ter uporabni tako na Vzhodu kot na Balkanu. In še to, nekoč smo tam že uspešneje akumulirali

in bolje služili kot na Zahodu, čeprav z zahodno, (pre)drago plačano tehnologijo.

V primerjavi z nekaterimi sosedmi smo bolj stabilni - tudi v zunanji politiki - kot bi bilo ljubo strankarskim računanjem. Vse je kontraproduktivnih in škodljivih privoščljivih opraviljskih ocen brez mere, ki jim ni do skupnih koristil!

Milan Šamec

Včasih bolj in včasih manj aktualno kramljanje (XI.)

KAKO JE DEMOKRACIJA IZ NEMČIJE NAREDILA ABSURDISTAN

Za razliko od francoskih lepenovcev in avstrijskih svobodnjakov so nemški republikanci nastali kot skupina odpadnikov iz že etablirane Krščansko socialne unije CSU. Stranka je že desetletja na oblasti na Bavarskem (Bavarska ima v deželni ustavi zapisano, da je »Freistaat, to je republika), v zveznem merilu pa je del tandema CDU/CSU, ki je od leta 1982 nosilec vladne koalicije.

CSU je bavarska stranka tudi v tem smislu, da zunaj meja dežela bavarske nima svojih izpostav. Nekaj skušnjav jo je premagalo po padcu berlinskega zidu, ko so iz Münchna skušali organizirati izpostave tudi v tako imenovanih novih nemških deželah, vendar pa brez posebnega uspeha. Nekaj je k temu prispeval tradicionalni bavarski konservativizem, ki ni pognal korenin v vzhodnonemški stvarnosti; nekaj pa tudi grožnja, s katero se držita CDU in CSU medsebojno v šahu - CSU ostaja bavarska stranka, CDU s svojim občutno krepkejšim aparatom pa spoštuje bavarske meje in ne vdira v politični prostor bavarske partnerice. Tradicionalna naloga CSU je, da v tandemu s Kholvo Krščanskodemokratsko unijo CDU pokriva desno krilo in preprečuje, da bi desni volilci, nezadovoljni s sredinsko politiko CDU, uhajali k desnim zunajparlamentarnim strankam. Z nekaj manjšimi spodrsiljaji je tako stekla strankarska mreža vse doslej uspešno zadrževala desnosredinski del volilnega telesa.

Eden od manjših spodrsiljajev je bila prav Republikanska stranka, katere privrženci so dobili vzdevek reps. Ustanovili so jo leta 1983 odpadniki iz CSU in dali tako v prvi vrsti duška nezadovoljstvu s suverenim vladanjem »deželnega kneza«, zdaj že pokojnega Franza Josefa Straussa. Neposredni povod za to je bilo milijardno posojilo, ki ga je priskrbel bavarski ministrski predsednik in vodja CSU Strauss vzhodnonemškim oblastem, kar je bilo seveda v grobem navzkrižju s siceršnjim bavarskim vračanjem vsega, kar bi dihalo po zavrženi socialnodemokratski vzhodni politiki, vključno s politiko navezovanja stikov z NDR. Pravi razlog za odcepitev pa je bilo kajpada že omenjeno nezadovoljstvo dela članstva s Straussovim avtokratskim vodenjem stranke, pa tudi s »servilnostjo«, ki so mu jo očitali, ko je šlo za razmerje s CDU, in zaradi katere Strauss CSU ni skušal širiti čez bavarske meje. Republikanska stranka se je skušala zato že od samega začetka uveljavljati kot desna konservativna stranka in alternativna CSU s podružnicami na vsem nemškem ozemlju, kar ji je do leta 1989 tudi uspelo. Vendar pa se je v njej že ob samem nastanku pojavilo tudi alternativno krilo, ki se je zavzemalo za koncept skrajno desne populistične stranke po vzoru francoske lepenovske FN. Dilema se je razpletla leta 1985, ko je zmagala ta druga struja in je vodstvo stranke prevzel

nekdanji televizijski časnikar Schönhuber, ki je njega dni izgubil službo, ker je javno podcenjeval nacistične grozote. Schönhuber je bil tudi tisti, ki je v tem času v vodstveno strukturo stranke vključil vrsto ljudi, ki so si že naredili ime v vrstah militantnega nemškega desnega ekstremizma in neonacizma. Stranka je leta 1987 sprejela program, ki temelji na zagretnem nacionalizmu, na ideologiji pripadnosti nemški »narodni skupnosti« kot temeljni razločevalni značilnosti, na politiki »zakona in reda«, na relativiziranju nacizma (če ne bi preganjal Judov in »se pustil zaplesti v vojno, bi bil Hitler uspešen državnik) in seveda na tujcem in priseljencem sovražni politiki.

Potem ko je stranka nekaj let životvarila na obrobju, je nepričakovano zablestela v letu 1989, ko je dosegla nekaj dobrih rezultatov na komunalnih volitvah, nato pa na volitvah v Evropski parlament kar 7,1 odstotka ter je tako močno okrepila desno frakcijo v njem. Vendar pa ta dobiček ni ostal v mošnjaku in v kasnejših letih je stranka zvečine ostajala pod petodstotnim pragom, ki ga mora prestopiti stranka, če hoče dobiti sedeže v predstavniških organih. Na lanskih volitvah v Evropski parlament so dobili republikanci le še 3,9 odstotka glasov. To upadanje moči stranke je sprožilo nova notranja obračunavanja in Schönhuberja je letošnji strankin kongres odstavil.

Te vrste procedura za stranko,

"Za opazovalce je sinhrono sosledje dejstev zelo povedno. Del italijanske politike že mesece omalovažuje napore slovenske zunanje politike. V četrtek, 7. decembra pa se je sam Dini strinjal z izsiljevanjem neofašistov in pred parlamentom praktično sprejel resolucijo AN (Nacionalno zavezništvo). Ta zahteva vračanje nepremičnin italijanskih optantov in prebežnikov iz vse Istre, Reke in Dalmacije. Dini se pri tem sklicuje na človekove pravice in zaščito manjšin."

in pred parlamentom praktično sprejel resolucijo AN (Nacionalno zavezništvo). Ta zahteva vračanje nepremičnin italijanskih optantov in prebežnikov iz vse Istre, Reke in Dalmacije. Dini se pri tem sklicuje na človekove pravice in zaščito manjšin. Celoten parlament ga je podprl, s tem pa tudi prenapete staro-nove italijanske zahteve (v Italiji se o vsem v zunanji politiki stranke ne prepirajo javno kot pri nas, prej se dogovorijo, po črnogorskem pravilu: "Pred stranicama ti meni serdar, ja tebi vojvoda, a kod kuće znamo kakva smo govna"). Zdi se, da je Italiji naša diplomatska aktivnost za pridruženje EU v preteklih tednih šla bolj do živega, kot priznajo. Mi

ki vsebujejo elemente iredentizma in anahronističnega imperializma. Petnajstim članom šestnajsterice bo zdaj verjetno še bolj jasno, da so optantske zahteve le pretveza, ki prikriva hegemonistične apetite "tutorskega" obvladovanja in podrejanja majhne sosedje.

Italiji se le dozdevno ne mudi, ko se zanaša na veto. Verjetno je evforična, ker ji je uspelo, da so jo v sedmici priznali za (skoraj) enakopravno regionalno silo v sodelovanju pri udejanjanju daytonskega miru (saj jo potrebujejo kot pomembno vojaško bazo, za kar pa je spet znala, spet na tuj račun, iztržiti več kot dobro ceno). Računa tudi na naše slabe živce, predvsem na naše

ne bi se smela pustiti povoziti. Če nacionalni interes, pa tudi zaščita slovenske manjšine v Italiji narekujejo, da vztraja in dodela stališča. Sama nima prostih rok za spremembo norm o lastnini tujcev. Niti parlament si v sedanjem položaju ne more preprosto vzeti mandata za lahkotno, nedomišljeno prilagajanje zakonodaje. Ne gre hiteti s potezami, ki bi kazale prostituiranje s prepotentno sosedo. Španska ocena je blizu resnice, da nobeni strani ni bilo do kompromisa, ki ga je dosedanj zunanji minister Solana predlagal. Zakaj ne ustreza Italijanom, so pokazali najnovejši dogodki. A nam še bolj upravičeno ni do kompromisa, saj bo EU zaradi italijanskega trmarjenja - in nujnega kon-

Stevan Dedijer

SRBIJA V LETU 1996

Konec mita o Veliki Srbiji?

Sem Srb, rojen v Sarajevu, leta 1911. Po 55 letih bivanja na Švedskem in v ZDA se imam še vedno za Srba. Biti Srb, kot hrvaški državljani, ki stanujem v Dubrovniku, se zavedam, je pomemben del moje identitete. Še iz otroških let se zavedam, da je srbski narod v tem stoletju doživel tri velike katastrofe. Obstajajo številne razlage neprestanih tragedij v bivši Jugoslaviji. Nanje gledam predvsem skozi težnje po udejanjanju mita o Veliki Srbiji. Katastrofe, ki so se zgodile v letih 1914, 1941 in 1995, so posledica težnje srbskih monarhov in kasneje komunistov po dominaciji v celotni Jugoslaviji. Zadnji dogodki v Srbiji in mednarodni skupnosti kažejo, da se takšne težnje končujejo. Kot rojeni optimist verjamem, da je res tako in da se lahko nadajamo nove demokracije v Srbiji. Moj namen je pokazati, kaj v resnici je mit o Veliki Srbiji.

Začetek Srbije

Srbija je ostala samostojna država leta 1867, ko so po petsto letih Turki zapustili Beograd. Približno v istem času so nastale tudi druge nacionalne države v Evropi (Nemčija, Italija). Med letoma 1922 in 1945 so Italijani, Nemci in Japonci poskušali zgraditi svoje nacionalistične imperije. S prostovoljno udeležbo v ameriški vojski v Evropi sem med 2. svetovno vojno tudi sam prispeval k njihovem porazu. Kot rezultat te zmage sem v letih 1950-1960 doživel propad stoletnih imperijev Velike Britanije, Francije, Belgije, Nizozemske in Portugalske. Od leta 1917 sem imel priliko opazovati nastanek in padec največjega socialnega eksperimenta v človeški zgodovini, ki je imel podlago v marksistični "znatnosti". Pri tem projektu sem bil priča, čeprav nekoliko pozno, zaslužnjenju, areta-

cijam in umorom milijonov ljudi, ki so jih izvajali Rusi v svojem sovjetskem imperiju.

V poznih 80. letih, ko se je kazala možnost vzpostavitve humanejše družbe z združenju Evrope, se je kot v nočni mori pokazal poskus Miloševićevega komunističnega režima za obnovitev srbskega imperija z najbolj umazano vojno, kar sem jih preživel. Če pri tem poslu ne bi šlo za strašno uničevanje in prelivanje krvi, bi se človek lahko samo smejal anahronističnemu poskusu srbskih politikov, ki so v nasprotju s svetovnimi trendi hoteli v letu 1990 obnoviti nacionalistični imperij v demokratični Evropi. (Takšne ocene prihajajo tudi iz opozicijskega tiska. S. Djermanović govori o poskusu vzpostavitve srbskega imperija: Bjekstvo od razuma, Monitor, 2. septembra 1995.)

Celo življenje sem se boril proti ideji srbskega im-

perija. Od leta 1988 sem kot na Švedskem živeči Srb podpiral prizadevanja Hrvatov za neodvisno demokratično republiko, ki bo neodvisna od Beograda. Pisal sem članke, dajal intervjuje, kjer sem se zavzemal za te ideje. Petega julija 1995 sem v glavnem švedskem časopisu, Dagens Nyheter, napisal, da je potrebno poslati tisoč avionov nad tiste, ki igrajo igro Velike Srbije. Razlog za boj proti ideji Velike Srbije je bil preprost: v takšnem duhu me je vzgajala moja srbska mati. Moj oče, ki se je skupaj z drugimi strastno boril za Veliko Srbijo, je umrl pri 37 letih, leta 1918 v Sarajevu. Tega dejstva sem se začel zavedati šele leta 1970, ko sem prebral brošuro z naslovom Dalmacija, ki jo je oče izdal v Nišu 1915., ko je Srbijo okupirala avstrijsko-nemška vojska. Brošuro je napisal na zahtevo srbskega šefa vlade Pašića in na ovitku objavil zemljevid Velike Srbije, ki je bil bistveno večji od zemljevida Jugoslavije po versajski mirovni konferenci.

Moj oče, otrok iz revne, kmečke družine, je uporabljal geografijo za promocijo Velike Srbije. Leta 1908 se je v Beogradu pridružil Črni roki, ligi srbskih oficirjev, katerih geslo je bilo: Ujedinjenje ili smrt! V neobjavljeni avtobiografiji moja mati pripoveduje, da je moj oče pomagal polkovniku Apisu, poveljniku Črne roke, pri organizaciji atentata na avstrijskega princa Ferdinanda v Sarajevu junija 1914., kar je sprožilo prvo svetovno vojno. Srbska vlada v izgnanstvu je po eksekuciji polkovnika Apisa leta 1917 zaradi ogroženosti monarhije zasliševala mojega očeta o kontaktilih s Črno roko. Oče je v šestih vojnih letih (1912-1918) napisal štiri knjige. Vse so temeljile na idejah, ki so še danes osnova velikosrbskega mita:

- vsi Srbi morajo živeti v eni srbski državi, z imenom Jugoslavija,

- po mnenju Srbske akademije znanosti in umetnosti iz leta 1981 so Srbi ponižani, degradirani in državno omejeni, od poraza v bitki na Kosovem polju 28. 6. 1389 in od leta 1945, ko je Tito ustvaril Jugoslavijo bratstva in enotnosti in Srbiji odvzel njene province Vojvodino, Črno goro, Makedonijo in Kosovo;

- Srbi kot naštevilenjši narod morajo vladati drugim narodom v Jugoslaviji;

- Jugoslavijo je potrebno posrbiti, njene dele, kot je Kosovo, pa je potrebno etnično očistiti;

- z intenzivno zunanje-politično dejavnostjo je potrebno pridobiti podporo velikih sil za Veliko Srbijo kot dejavnik stabilnosti na Balkanu.

Mati je bila rojena v bosanskem mestu Gradačac v

srbski družini z zemljiško posestjo. V svoji avtobiografiji pripoveduje, kako je njena družina živela v prijatelstvu z muslimani, Hrvati in Avstrijci. Spominjam se je, ko sem bil star osem let, kako je med večerjo prisegala zoper kralja Aleksandra, ko smo tisto jutro, leta 1919, gledali srbske policiste, ki so javno silili muslimane, da so jedli svinjino. Ko sem prebral Sienkiewiczovo knjigo Skozi puščavo in goščavo, sem izjavil, da je bela rasa superiorna nad drugimi. Mama me je nemudoma kaznovala. Po atentatu na Radića v parlamentu je dejala: "To je konec Jugoslavije. Aleksander je ubil demokratičnega hrvaškega voditelja." Kot vdova pri 24 letih je bila leta 1921 prva ženska državna uslužbenka v Jugoslaviji in ustanoviteljica ženskega gibanja.

S takšno vzgojo se mi leta 1934 ni bilo težko kot diplomiranemu fiziku z univerze Princeton, ki je neprestano iskal socialno razlago kaotičnega sveta in ekonomske krize v ZDA - odločiti za priključitev k jugoslovanski sekciji komunistične partije ZDA. Neprestano sem se boril proti diplomatom Velike Srbije v ZDA in podpiral bratstvo in enotnost ljudstev v

primer sociolog V. Šanjević v beograjskem Ninu 20. 10. 1995) se sprašujemo, kaj nas je v naši tradiciji k takšnim mitom? Po mojem mnenju je ideja Velike Srbije produkt srbskega vodstva, ki je nastalo pod vplivom 450-letne vladavine turške rasiistične ideologije, pomešane z geopolitičnim, imperialističnim mišljenjem, ki je bilo v Evropi zelo popularno v času od leta 1880 do 1945.

Do takšnega spoznanja sem prišel leta 1969, ko me je OECD poslala kot konsultanta za znanost in tehnologijo k turški vladi. Na poti iz Ankare na Švedsko, kjer sem živel tri desetletja, do leta 1994, sem se odločil obiskati pisatelja Dobrico Čosića v Beogradu. Kot člana CK KPS so ga kritizirali zaradi nacionalizma. Prijateljica sva postala leta 1945, ko se je kot mlad kmečki partizan boril proti nacionalističnim četnikom v od Nemcev okupirani Srbiji. Čosić me je vprašal: "Kako gredo stvari v Turčiji, Stevo?" V šali sem mu odgovoril: "Dobrica, v Turčiji je vse srbsko!" V resnici sem bil presenečen nad kulturnimi podobnostmi med Srbi in Turki. Srbske kulturne značilnosti, kot so hrana, besede, pohišstvo, stara tehnologija na poljih in v mestih, obleka, ki jo nekateri

Veliki Srbiji produkt srbskega meščanstva, kot ga je predstavljala Garašanin. V 450 letih turške vladavine so se Srbi navzeli njihovega odnosa do tujcev. Ali postaneš Turek ali pa ostaneš raja. Pri razvoju ideje o srbski dominaciji v Jugoslaviji so postali raja vsi Nesrbi. Takšno stanje je trajalo od leta 1918 do 1945, ko je bila Jugoslavija znana kot "zapor narodov". Takšno Jugoslavijo je poskušal obnoviti Milošević z vojno leta 1991. Djilas mi je odgovoril, da bodo Srbi obnovili mita o Veliki Srbiji plačevali naslednjih sto let.

Naslednji vzor ideologije Velike Srbije je imperialistična verzija geopolitike, ki jo je razvil nemški geograf Ratzel v svojem delu Politische Geographie leta 1887. Takšna geopolitika, ki je ideološka osnova nacizma, trdi, da sta kultura in imperialistični potencial odvisna od geografskega položaja in rase. Ko je moj oče pripravljaval svoj doktorat na Dunaju, je to idejo sprejel za svojo in jo uporabil v knjigah o Veliki Srbiji. Ko sem za zavedel, da so srbski intelektualci in srbske množice pod vodstvom Miloševića in Čosića pod vplivom geopolitike, sem 1. 10. 1989 v Slobodni Dalmaciji objavil odprto pismo svojemu

"V poznih 80. letih, ko se je kazala možnost vzpostavitve humanejše družbe z združenju Evrope, se je kot v nočni mori pokazal poskus Miloševićevega komunističnega režima za obnovitev srbskega imperija z najbolj umazano vojno, kar sem jih preživel. Če pri tem poslu ne bi šlo za strašno uničevanje in prelivanje krvi, bi se človek lahko samo smejal anahronističnemu poskusu srbskih politikov, ki so v nasprotju s svetovnimi trendi hoteli leta 1990 obnoviti nacionalistični imperij v demokratični Evropi. (Takšne ocene prihajajo tudi iz opozicijskega tiska. S. Djermanović govori o poskusu vzpostavitve srbskega imperija: Bjekstvo od razuma, Monitor, 2. septembra 1995.)"

socialistični Jugoslaviji. Da bi podprl ta projekt, sem se februarja 1945 vrnil v komunistični Beograd, v ameriški padalski uniformi, z Eisenhowerjevimi blagoslovom. Pred tem sem bil telesni stražar generalov Taylorja in McAuliffa med vojaškimi operacijami pri Arnheimu in Bastognu, kar sem opisal v reviji Princeton Alumni Weekly 21. 12. 1994. V tem času so moja mama dvakrat zaprla gestapovci. Tudi vsi trije bratje smo bili med vojno na strani komunistov in celo visoko v Titovem spremstvu, vendar naju je z bratom Vladimirjem, že leto dni po tem, ko so komunisti prevzeli oblast, mama presenetila: "Vajin komunistični režim ni dober! Povzročil bo katastrofo za vse nas v Jugoslaviji." Z Vladimirjem sva potrebovala šest let, da sva spoznala, kako prav je imela.

Garašaninova ideja o Veliki Srbiji

S sultanovim odlokom iz leta 1838 je Srbija, po 450 letih turške vladavine, postala pol samostojna provinca v turškem imperiju. Šest let kasneje je srbski šef vlade Garašanin objavil idejo o srbski državi, ki bo združila vse Srbe na Balkanu v okviru carske Srbije iz leta 1350. Intelektualci v Srbiji (kot na

kmetje še vedno nosijo, obnašanje staršev do svojih otrok, glasba, celo obnašanje in fiziognomija posameznih Srbov, so bili zelo podobni tistim, ki sem jih videl v Turčiji. Celo več. V svojih stikih s turškimi uradniki sem opazil njihov dominanten odnos do drugih nacionalnosti v njihovi državi, ki je skoraj enak, kot je odnos vodilnih Srbov do Hrvatov in Albancev. Takšno je bilo na primer obnašanje mojega strica Žike Lazića, šefa kraljeve policije v 20 letih in šefa komunistične policije v 50 letih.

"Pozval sem Dobrico, naj začne v svojih romanah in govorih opozarjati, kako je pretekla ideologija srbskih voditeljev podobna turški. Po nekaj desetletjih bivanja na Zahodu sem spoznal, da imajo Srbi in njihovi voditelji izredno malo razumevanja za demokracijo. Dobrica pa je ostal popolnoma slep za moja opažanja. Namesto tega je po Titovi smrti in je še danes vodilni zagovornik ideje srbskega imperija. Leta 1992 ga je Milošević postavil za predsednika njegove Jugoslavije. O mojem pogovoru s Čosićem sem povedal Milovanu Djilasu, ki je zaradi svojega zavzemanja za demokracijo leta 1962 deset let preživel v zaporu. Djilas mi je odgovoril, da je mit o

očetu: "Tvoje sanje o Veliki Srbiji, ki temeljijo na geopolitiki, so povzročile srbskega ljudstvu dve katastrofi, leta 1914 in 1941. Tretji poskus lahko rodi še hujšo." In jo je v letih 1990-1995. Pismo sem mu pisal, ko sem bil star 78 let, oče pa je umrl v starosti 37 let. Citiral sem geopolitične premise, ki jih je uporabil v svojem delu o Makedoniji z naslovom Nova Srbija. Knjiga je izšla leta 1913, po prvi balkanski vojni. "V tvoji Novi Srbiji, sem dejal, je veliko zaostalnih kolonialnih apetitov za ustanovitev Velike Srbije. Na strani 21 praviš: Leta 1912 je Srbija pridobila ključni geografski položaj na Balkanskem polotoku in je na poti, da postane glavna balkanska sila. In na strani 230: Kosovo in Metohija tvorita osrednjo regijo, iz katere se da nadzorovati večji del Balkana. Ta stavek je ponavljal sledil misli, ki so jo ponavljali nacisti v obdobju 1933-1945 in danes pristaži mita o Veliki Srbiji: vse je odvisno od naših vrednot, naše izurjenosti, naše duševne moči in kulture, če bomo znali uporabiti to izredno ugodno priložnost za okrepitev položaja Srbije. Kako ustvariti takšen položaj je oče pojasnil v poročilu srbski vladi leta 1915: Odkril sem pleme Vlahov, ki ga lahko zlahka posrbimo, ne na silo, temveč z izobraževanjem in kulturo. Kako je takšno posrbljenje potekalo, je opisal ustanovitelj Srbske socialistične partije Tucović v svoji knjigi Albanci in Srbi: srbska vojska je sistematično pobijala Albance na Kosovu." Spominjam se tudi, kako je dejal stric Žika Lazić, zelo prijazen družinski človek in policist: "Stevo, pojdemo pozdravit naše vojake, ki odhajajo na Kosovo nad Arnavte" (Arnavti so rasiistično ime za Albance).

(Prihodnjič dalje)

ki je živela z medsebojnimi izključitvami, žaljivkami in intrigami, ni nič nenavadnega. Schönhuberju so znotraj stranke že dolgo časa očitali način vodenja, ki so ga opisovali kot kult osebnosti, očitali so mu programske eskapade, pa tudi samovoljno nameščanje in odstavljanje strankarskih funkcionarjev. Predsednik ni ostajal dolžan in je kritikom vračal, da so nevrotični, asocialneži in kverulanti. Programska izhodišča je vodstvo vsiljevalo celo na kongresih tako, da je s spiska predlogov preprosto črtalo tista, ki niso bila po okusu vodstva. Sicer pa je programska sistematika Republikanske stranke slej ko prej zelo preprosta: v Nemčiji ni problema - od brezposelnosti in zastoja v zaposlovanju preko primanjkljajev v socialnih in zdravstvenih servisih do stanovanjskega deficita, kriminala in prometne prenasičenosti - ki bi ga ne bilo moč pojasniti z navzočnostjo tujcev v Nemčiji. Dejstvo, da je bila Nemčija sama tista, ki je tujce vabila v deželo, republikancev ne zanima. V nasprotju z običnim prepričanjem, da je bila nemška industrija leta 1945 v ruševinah, je bila njena industrijska proizvodnja že tega leta večja kot leta 1939; res pa je, da so zavazniki z bombnimi napadi zmleli v prah predvsem stanovanjska naselja; bolj kot oprema so bili v povojnem času deficitarni delavci, delno zato, ker se je suženjska delovna sila s propadom nacizma vrnila domov, ter delno zato, ker je vojna terjala hude žrtve med domačim prebivalstvom; tudi nemški gospodarski čudež je v petdesetih in šestdesetih letih začel prehitovati razpoložljivo delovno silo in odtod vdor »gagarbajterjev«. Iz te osnovne usmeritve pa izvira tudi besednjak, s katerim nastopajo republikanci: Nemčija je, tako zatrjujejo, vse bolj potujčena, ogrožena je nemška nacionalna identiteta. Na zahtevo levice, naj Nemčija varuje multikulturno okolje, odgovarjajo republikanci s posmehljivko o multikriminalnosti. Nemčija je po njihovih trditvah postala zdravišče za sredozemske bolnike, ker so pač delavci iz sredozemskih dežel v Nemčiji raje brezpo-

selni kot pa doma zaposleni. Republikanci zavračajo pravico do političnega zatočišča, pa tudi njihova politika do tujih delavcev je v navzkrižju z vladno: medtem ko si vlada prizadeva pospeševati integracijske procese in iz tujcev narediti Nemce, je politika republikancev politika osamitve in izganjanja tujcev.

Značilna za nemške republikance je tudi nasršenost zoper sistem in zoper vladajočo politično elito; v tem so si zelo podobni z italijansko Severno ligo. Kar zadeva vladajočo politično elito, se skušala republikanska stranka v zadnjih letih ohranjati pri življenju kliše o »starih strankah«, za katere naj bi bili značilni podkupljivost, nesposobnost in še zlasti brezskrbno zapravljanje denarja davkoplačevalcev. Stare, to je etablirane stranke so tudi »stranke laži«, s temi pa se Republikanska stranka sooča kot stranka majhnih ljudi, delavcev, kmetov in obrtnikov. Iz tega pa izvira tudi strankina protisistemska naravnost: Nemčija, ki naj bi bila moralno gnila, se je zaradi pokvarjenosti starih strank sprevrgla v »absurdistan«. Kot je razvidno iz zgor-njega in iz prejšnjih nadaljevanj, so republikanci značilna skrajno desna populistična stranka. V njenem diskurzu nikjer ni najti realističnih predlogov za reševanje odprtih vprašanj, zato pa toliko več razpihovanja čustev nasploh in sovražnega čustvovanja še posebej. Kot vse druge populistične stranke tudi Republikanska stranka učinkuje najprej na male možgane, na velike pa le ob redkih priložnostih. Struktura njenega volilnega telesa ne odkriva kakšnih posebnih odstopanj od povprečja, razen morda v dejstvu, da jo nadpovprečno volijo moški, kar ni kompliment za moške. Analize povpraševanj javnega mnenja so pokazale, da stranka privržencev ne nabira med protestnimi volilci, marveč njene privržence bolj povezujejo kategorije, kot je naprimer negativni odnos do demokracije, političnih strank in političnega sistema.

(Konec prihodnjič) Marjan Sedmak

PANORAMA

Nekoč je nemški liberalci grof Lambsdorff rekel, da imajo krščanski demokrati za sabo cerkev, socialdemokrati sindikate, liberalci pa lastno pamet. Seveda je pozabil dodati ščepec velekapitala. Ali je situacija v Sloveniji enaka ali podobna, je vprašanje?

Mislím, da lahko velja osnovna ugotovitev, da ni niti enaka niti podobna, poskuša pa to biti. Zakaj? Zato, ker so se stranke pri nas do sedaj in se še vedno na veliko levijo in preoblačijo, še bolj njeni izpostavljeni politiki in še posebej poslanci, tako da je vse skupaj postalo neprepoznavno za objektivne politične analitike, tako domače kot tuje. Najbolj se to vidi pri težavi, ki jo ima cerkev, koga naj podpira. Očitno je strankarska naklonjenost cerkve večja pri krščanskih demokratih, čeprav si v isto smer prizadevata tudi Marjan Podobnik in Janez Janša. In tudi začasno rešitev so našli do trenutka, ko bodo stvari na politično-strankarski sceni v Sloveniji bolj jasne. Tedensko imajo skupno mašo vsi trije liderji pri posvečenih očetih.

Čeprav danes položaj ni povsem pregleden, bi lahko novi politični razred (torej politike) razdelili na tiste politike, ki delujejo s pomočjo pomembnih zunajstrankarskih agregatov (gospodarskih, medijskih - TV in časopisi, socialnih, ideoloških itd.), in na tiste, ki delujejo kolikor toliko neodvisno, zgolj s pomočjo strank. Da tukaj obstaja velika zagata, kdo kam spada, je pokazala tudi anketa v eni zadnjih televizijskih oddaj Tednik, ki so se vprašani politiki znašli v precejšnji zagati pri vprašanju, kako bi razvrstili slovenske politične stranke. Eni so jih razvrščali levo in desno, drugi po naprednosti in nenaprednosti, tretji po sta-

je žena in katera ljubica. Toda zanj kot liberalca to niti ni tako pomembno. Pomembno je le, da jukot moški obvladuje in igra na njuno državotvornost (ali kot bi rekli, na njuno srce).

Sicer pa imamo na obeh straneh političnega spektra, levice in desnici, nekaj pomembnih, vendar ne neodvisnih osebnosti: Milana Kučana, Janeza Drnovška in na drugi strani Lojzeta Peterleta. Med njimi pa je precejšnja gneča bolj ali manj odvisnih osebnosti in tu in tam kakšna bolj ali manj neodvisna osebnost. Skoraj za vso to politično

z oblastmi. Morda so bili celo še bolj prepričani, da bo socializem večno trajal kot sami člani partije. Potrditev te teze je dejstvo, da sta bila npr. Lojze Peterle in Andrej Capuder popolnoma zadovoljna s svojimi službami, ki sta jih dobila v osvobojenem sistemu. Prvi je delal na Zavodu za plan (torej je pridno gradil plansko socialistično gospodarstvo), drugi je bil profesor na Filozofski fakulteti. Danes sta tudi najpomembnejša krščanska politika. Na drugi strani pa je zanimivo, da so kristjani, ki so bili politično aktivni v sedemdesetih

je delal in še dela precej po domače. Ko je še bil ministrski predsednik in zunanji minister, je jemal v službo ljudi brez kvalifikacij, bil je brezbržen do pravil in zakonov, čeprav lahko danes pogostokrat slišite ta isti očitok, ki ga namenja drugim.

Verjamem, da člani nekdanje Demosove vlade in predsedniki Demosovih strank največkrat niso vedeli, kaj v resnici počne in s čim se najbolj intenzivno ukvarja. Toda Drnovšek bi v zadnjih treh letih, kot šef koalicije in vlade pa to le moral vedeti. Če ne ve, potem mu predlagam, naj prebere te stavke: "Želja Peterleta je bila in je še vedno, počasi uvesti politične razmere, kakršne so bile na Slovenskem pred drugo svetovno vojno. V ta namen so bili v stranko vključeni vsi zainteresirani člani izseljenske skupnosti, ki se niso zavedali, da se je med njihovim današnjim časom bistveno spremenila slovenska socialna struktura. Pridno mu asistira Janša, kar je podkrepil s predlogom za spremembo volilne zakonodaje, da volijo tudi izseljenci, tudi tisti, ki še nikoli niso stopili na slovensko zemljo."

Torej, stvar je popolnoma jasna. Zadnji konflikti na politični sceni v Sloveniji nimajo nič

KAJ JE (RES) PRAVO OZADJE POLITIČNEGA KONFLIKTA!

elito pa je značilno, da se danes sooča s problemom svoje "partijske" preteklosti. V tem ali onem obdobju povojne zgodovine so se mnogi, ki danes tvorijo nov političnoelitni korpus, znašli v vrstah Komunistične partije ali Zveze komunistov. Ko seveda danes poslušate te ljudi, dobiš enoličen ali enoumen odgovor: šli smo se "znotrajpartijsko" alternativno, in ko nas je srečala pamet ali politična smola, smo se s to isto partijo razšli. Ne vem, ali je to pravi argument, na katerega se da kar tako nasesti. Kajti če pogledaš osebnosti, ki danes ta argument uporabljajo (ali bolje rečeno, izrabljajo), kaj hitro ugotoviš, da so razlogi, zakaj so se znašli "znotraj" partije, povsem drugačni. Omenjemo jih enostavno "koristoljubneže" ali kot so včasih to zvrst obnašanja imenovali, ko je bila le ena stranka, karierizem. Kajti v tej gneči najdeš ljudi različnih profilov. Vsem pa je skupno to, da so uspešno delali svojo univerzitetno socialistično kariero, študirali v tujini na račun "proletarcev", gradili socialistično gospodarstvo, gradili socialistično arhitekturo in spomenike, pisali in ustvarjali socialistično literaturo, ki jim jo je izdajala socialistična založniška dejavnost, in še in še.

Za zadnja leta prejšnjega režima je bil poleg spora med partijskim establišmentom in takšno ali drugačno opozicijo značilen tudi spor med dvema skupinama znotraj le-te. Gre za drugo mlajšo skupino okrog revije Mladina (Mastnak, Žižek, Bavčar, Janša, Šetinc...), ki je bila bolj agresivna in prodornejša kot pa njeni starejši "znotrajpartijski" alternativci. V takšnem kontekstu se da mnogo lažje tudi razumeti "genezo" procesa proti četverici in delo Bavčarjevega odbora. Nepristano sta se soočala dva scenarija in dve "znotrajpartijski" alternativi.

In ravno to je prva leta po preobratu s pridom izkoristila Krščanska demokracija s Peterletom na čelu. Ti so bili vseh petdeset let zunaj kakršnekoli opozicije ali skupin, ki bi nasprotovale režimu. Dejstvo je, da ti ljudje niso bili v času socializma pripravljene tvegati niti najmanjšega spora

"Za zadnja leta prejšnjega režima je bil poleg spora med partijskim establišmentom in takšno ali drugačno opozicijo značilen tudi spor med dvema skupinama znotraj le-te. Gre za drugo mlajšo skupino okrog revije Mladina (Mastnak, Žižek, Bavčar, Janša, Šetinc...), ki je bila bolj agresivna in prodornejša kot pa njeni starejši "znotrajpartijski" alternativci. V takšnem kontekstu se da mnogo lažje tudi razumeti "genezo" procesa proti četverici in delo Bavčarjevega odbora. Nepristano sta se soočala dva scenarija in dve "znotrajpartijski" alternativni."

in osemdesetih letih (Peter Kavčič, Franc Miklavčič, Viktor Blažič...) kasneje pristali precej na robu Krščanske demokracije. Še več, danes se grede ponovno opozicijo (in to pravo kot pred leti), toda ne več proti komunistični partiji, temveč proti krščanski partiji.

Skratka, ta nova politična nomenklatura, kot jo Peterle večkrat imenuje - nova politična elita - ki noče ničesar imeti s prejšnjim režimom, je zelo zgodaj, še v času nastanka Demosa "znotrajpartijski" alternativni dala vedeti, da jih ima sicer za liberalne, vendar ne povsem čiste nasprotnike prejšnjega režima. Še več, posebej cerkveni ljudje so politične spore v letih pred prelomom razumeli kot notranje režimske obratne ali kot koristno dejanje med člani nekakšne predstraže, katere zgodovinska naloga je bila očistiti teren za prave ljudi, ki naj bi prišli predvsem iz Cerkve in domobranske emigracije. Torej, človek, ki se je politike naučil v enem dnevu (Peterle, namreč), pripravil prvi scenarij razvoja Slovenije po letu 1990, na ta račun s podporo "znotrajpartijskih" alternativcev v času Demosa postal celo predsednik vlade in kasneje zunanji minister, danes ponovno postavlja nov scenarij. Vendar je v obeh scenarijih rečeno nit, ki se glasi: "zavzemanje političnih in drugih vodilnih položajev z "novimi", "našimi ljudmi". Te stvari

skupnega s Tamom, gospodarskim položajem in še s čim. To je le fasada za konflikt, ki teče v ozadju in se imenuje, boj za ekonomsko moč, kadrovske pozicije, oblast in še kaj. Ljudje, delavci so tu vedno v drugem planu, pa čeprav gre za "konfliktorje" s krščanskim pedigrejem. Veliko veliko se je v zadnjih petih letih nagrabilo nakdanjega družbenega kapitala v roke in oblast teh ljudi (čeprav so ga najmanj ustvarili), in hočejo ga vsak dan še več. To je točka konflikta in ne "komunistična zarota" ali "udbomafija". To je le izgovor, ki mu je velika večina ljudi nasedla. To je tragika slovenske demokracije, ko so "revolucionarni" dogodki v letih 89 in 90 na površje prinesli politične "prišleke", ki so prepričani, da so zdaj oni na vrsti za vladanje.

Družbena in premoženjska razmerja, ki jih je ustvaril čas po drugi svetovni vojni, danes niso razločljiva in razrešljiva za delitvami, ki jih predlagajo populist, krščanski demokrati in Janšev socialdemokrati. Namreč z delitvijo današnje populacije na potomce pravih in napačnih, rdečih in črnih, zmagovalcev in poraženih Slovenija nima perspektive. Zgodovine ni mogoče spremeniti, predvsem pa je ni pravično in smotrno ponavljati. In to mora Drnovšek jasno in nedvoumno povedati Peterletu.

Sultan

"Liberalci je tisti, ki ima ob ženi še kakšno ljubico, da je stvar zares liberalna." In res je tako. Če če pogledamo samo veliko koalicio, je to več kot očitno. Drnovšek kot tipičen moški ima ob sebi še dve ženski - ZLSD in SKD. Problem je le v tem, da se največkrat ne ve, katera je žena in katera ljubica. Toda zanj kot liberalca to niti ni tako pomembno. Pomembno je le, da jukot moški obvladuje in igra na njuno državotvornost (ali kot bi rekli, na njuno srce).

rih in novih strankah, četrti so risali polmeseec in nanj lepili posamezne stranke itd. Še nekako najbolj všeč mi je bil odgovor enega od njih, ki je liberalca oz. liberalno demokracijo označil s prispevkom: "Liberalci je tisti, ki ima ob ženi še kakšno ljubico, da je stvar zares liberalna." In res je tako. Če če pogledamo samo veliko koalicio, je to več kot očitno. Drnovšek kot tipičen moški ima ob sebi še dve ženski - ZLSD in SKD. Problem je le v tem, da se največkrat ne ve, katera

Evropska unija se je odločila, da bo podprla obnovu Bosne. Za to bo namenila veliko denarja. Najprej za vojakke, ki jih bodo poslali tja.

Za mir so potrebno vojakki. To je vsakomur jasno. Samo do zdaj sem mislil, da jih imajo v Bosni vojakov dovolj. Ali pa so se jih v starih letih vsaj že nekoliko naveličali. ZDA mislijo drugače. Za svoje vojakke bodo namenili dve milijardi dolarjev v enem letu. Ta vsota bi zadostovala, da bi vsaki bosanski družini lahko kupili računalnik z okni 95 in z več igricami. Vendar za kaj več pa ne bi bilo. Če pa hočeš v miru igrati računalniške igrice, potrebuješ še elektriko, pa še streho nad glavo, pa še mizo in stol in končno še človek ob pomajnikljivi hrani še "tetrisa" naveliča...

Ameriški predsednik potrebuje zmago na volitvah. Zmaga na volitvah zahteva mir v Bosni. Kaj potrebujejo Srbi, Hrvati, Muslimani v Bosni, da se bodo držali daytonskega sporazuma? Ameriške vojakke? Hiše? Ceste? Hrano? Investicije? V zadnjih letih so sprte strani v Jugoslaviji večkrat pokazale, da jih ni lahko zadovoljiti. Vedno hočejo še kaj. Tudi nam Slovincem ni dovolj, da smo se odcepili in da smo samostojni. Tudi dolgove bi radi odplačali. Vendar ne vse! Tudi v Evropo bi radi prišli. Vendar zaenkrat ne bi prodajali zemljišč tujcem. Vendar z Jugoslavijo bi pa radi trgovali!

Stavka v Franciji nam dokazuje, da so tudi ljudje v Evropi nadvse zapleteni: zaradi svojih pravic so se pripravljeno odreči vsakodnevnim odhodom na delo. Zaradi pravic so pripravljeno stati na ulicah!

Sumljivo je samo to, da stavkajo dva tedna in več Francosko vlado torej bolj uničujejo pravice železničarjev, kot pa zastoji v prometu. In prihajanje na delo. To se pravi, da morajo pravice

Franček Rudolf:

Praktični fundamentalizem

KAJ ČLOVEK NAJBOLJ POTREBUJE?

državnih uslužbencev v Franciji res precejšnje. In drage. Vojna je ne samo ena najdržajih dejavnost, vojna je sploh najdražja dejavnost. V vojni se je potrebno boriti, če ne s sovražnikom, pa zgolj za preživetje. Štrajkati sredi vojne vihre ni mogoče. Tudi ni pametno: če štrajkaš pri vojskovanju s sovražnikom ali če štrajkaš v brobi za preživetje - oboje te lahko stane življenje.

Zaradi stavke v Franciji je promet ogrožen. Tako kot v Bosni. Poteka počasi. In z zastoji. Vendar stavkajoči državni uslužbenci in imajo pred sabo pomemben cilj: zmago v stavki. Prebivalci Bosne pa imajo za cilj uveljavitev miru: to bi omogočilo obnovo in delo in gospodarske uspehe in potem, seveda, čez mnoga leta borbo za pravice in, seveda, kakšno stavko.

"Sreče človeku ne more dati sistem! Srečo si mora vsakdo skovati sam!" Ta citat se mi zdi že dolgo znan, ne vem pa, od kod. Kaj ti pa lahko da pariški metro?

In kaj ti lahko da daytonski sporazum? Je nekaj razlike: pariški metro nudi pariškim državnim uslužbencem možnost stavke. Daytonski mir niti Srbov, niti Hrvatov, niti Muslimanom v Bosni ne ponuja iste možnosti. Seveda ne, ker so se že do zdaj vojskovali. Niso pa stavkali. Ker stavke so bile vedno nezaželene in morda celo prepovedane.

Vojskovanje pa je veliko aktivnejše dogajanje kot pa so stavke: poizkusi prekinitve življenj so vse kaj drugega kot prekinjanje dela. Zato je pa vojskujoče si strani veliko težje pomiriti. Ker ob stavki stavkajoči zahtevajo svoje pravice in zahtevajo od partnerjev, da jim nekaj dajo, v vojni pa si sprte strani ničesar nočejo dati, pač pa si vse poskušajo vzeti in zato se pravice lomijo med sabo. Predvsem mislim, da človek vsak dan potrebuje dober časopis. Takorekoč neizpolnjiva želja. Ljudje potrebujejo tudi ceste, avtomobile, stanovanje, delo, zdravje... predvsem pa potrebujemo nekoga, proti komur bomo lahko štrajkali, če bo treba. Štrajkali za svoje pravice.

Da bi posameznik lahko štrajkal, potrebuje celoto štrajkajočih (nihče menda ne bo štrajkal sam), obenem pa potrebuje gospodarja, po možnosti kar politika, ki se bo lahko življal v čas po štrajku. To je težje: tisti, ki bi kaj dali sami od sebe, so redki.

Končno sem ugotovil, kako bo, ko bomo Slovenci v Evropi štrajkali bomo. Kadarkoli nam kaj ne bo všeč, bomo štrajkali. Nerodno je samo ali se bo naš štrajk v Evropi sploh poznal? Če si majhen, težko izzoveš jezo nadrejenih in težko se kje pozna, če štrajkaš.

Tu sem tudi odgovoril na vprašanje, kakšna je razlika med Bosno in Evropo in med balkanskimi državami in Evropo in tako tudi na razliko med Slove-

nijo in državami Evropske unije: razlika je v povezanosti. Štrajkajo lahko tisti, ki so povezani v trdno celoto. Četudi povezani samo z železniškimi tirji. Kaj šele, če so povezani s sistemom pravic.

Balkan je razdeljen na več držav kot Evropska unija: pa še nekaj poddržav nastaja za povrh. Kaj ti pomagajo ceste, avtomobile, zdravje, visoka produktivnost, mir, demokracija, parlamentarne volitve, spoštovanje človekovih pravic, prepoved nukleark, redno ogrevanje in solidna prehrana, mož-

nost šolanja mladih, monost za posilnitve starih in mladih, pravica do ločitve in pravica do spolne drugačnosti, socialna varnost na stara leta, deset različnih jezikov in pisav in slovnice, multikulturalnost in več religij in tisočletna zgodovina, če pa je v sistem delu sveta, kjer si se znašel, potrebna predvsem vojska. Da bi bil končno mir.

Mir pa je ogrožen pač zato, ker je vedno ogrožen mir tam, kjer stavke ne morejo nikogar vznemiriti: je pač potrebno vojskovati se.

Za res, da je z vojskovanjem

sama izguba. Vendar je že tako: za vsako vojsko se je najde kakšna oblast, ki vse skupaj plača.

Stavkajo zapleteni, da bi jim bilo bolje. Vojskujejo se tisti, ki si želijo biti sami gospodarji ali pa želijo dobiti takšne gospodarje, da bodo nekdo celo lahko stavkali. Zelo zapleteno: vojskuješ se, da se osvobodiš gospodarjev in si nakoplješ na glavo takšne gospodarje, da bo proti njim mogoče stavkati, ne bo se pa več potrebno vojskovati.

Iz tega vidimo, da človeštvo potrebuje v prvi vrsti mir in pravico do stavke.

Člani svetov delavcev in drugi delavski predstavniki! Sindikalni zaupniki! Kadrovski delavci in pravniki v podjetjih!

Končno bomo lahko ustregli vašim željam in zadostili vašim potrebam po praktično uporabni strokovni literaturi s področja uveljavljanja novega sistema sodelovanja delavcev pri upravljanju podjetij. V založbi ČZP Enotnost in Študijskega centra za industrijsko demokracijo »Studio participatis« je izšel

SPLOŠNI PRIROČNIK ZA DELAVSKO SOUPRAVLJANJE

Napisala sta ga Mato Gostiša in Gregor Miklič. Namenjen je ljudem iz prakse za prakso. Vsebuje preko 200 strani prepisov s celotnim besedilom zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju, navodil za vodenje volilnih in drugih postopkov, obrazcev, vzorcev splošnih aktov (poslovnik sveta delavcev, participacijski dogovor, statut, dogovor o oblikovanju sveta delavcev kapitalno povezanih družb, dogovor o medsebojnih razmerjih med sindikatom in svetom delavcev), priporočil in odgovorov na najbolj pereča odprta vprašanja praktičnega uresničevanja zakona. Obsega 35 poglavij v 5 delih, ki nosijo naslov: 1. del - Predstaviteljski sistem delavske participacije, 2. del - Kako aktivirati sistem delavske participacije v podjetjih, 3. del - Pristojnosti in način dela sveta delavcev, 4.

del - Avtonomna pravna ureditev delavske participacije z vzorci splošnih aktov, 5. del - Aktualne dileme in vprašanja v zvezi z uresničevanjem zakona.

Imeti bi ga moral prav vsak novoizvoljeni član sveta delavcev, predstavnik delavcev v nadzornem svetu in delavski direktor, sindikalni zaupniki pa bodo brez njega težko učinkovito izpeljali akcijo za izvolitev sveta delavcev in vzpostavitev drugih mehanizmov delavskega soupravljanja v svojem podjetju ter se kasneje tudi aktivno vključili v njegovo delovanje. Novosti je namreč preveč, prav v tako tudi odprtih vprašanj. Zato bo priročnik lahko dobrodošel pripomoček tudi pravnikom in kadrovskim delavcem, ki se z uveljavljanjem zakonskega sistema delavske participacije ukvarjajo na strani delodajalcev (podjetij).

Cena priročnika je 6.900 SIT, naročite pa ga lahko pri ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, Ljubljana.

SE BODO VLAKI SPET USTAVILI?

Če nameravate zavoljo napovedanih vremenskih neprilik na sobotni izlet z vlakom, nikar ne pozabite: če uprava Slovenskih železnic v teh dneh ne bo ugodila zahtevam železničarskih sindikatov, potem vlaki v soboto med 8. in 10. uro jutraj (spet) ne bodo vozili! Opozorilo jemljite resno, kajti do zaključka redakcije te številke DE (sreda, 12.00) med sindikati in upravo še ni bil storjen noben tak korak, ki bi železničarje od napovedane stavke.

Prejšnji četrtek so predstavniki šestih železničarskih sindikatov na skupni seji podpisali dokument, v katerega so zapisali, da se na Slovenskih železnicah »kršijo zakoni, kolektivne pogodbe in splošni akti«, za nameček pa naj bi vodstvo železnic »na vsak način skušalo znižati stopnjo delavskih pravic«. Dokument so poslali vodstvu Slovenskih železnic in ministrstvu za promet in zveze, v isti sapi pa zagrozili, da bodo 11. decembra med 8. in 9. uro organizirali opozorilno stavko.

V zvezi s to grožnjo je vodstvo Slovenskih železnic sklicalo tiskovno konferenco, na kateri je direktor Marjan Rekar kar naravnost povedal, da se mu zdi napoved stavke »nekoliko sporna«, saj v sindikalnih »ugotovitvah« niso opisani konkretni primeri kršitev s strani uprave, manjkalo pa je tudi natančnejši opis sindikalnih zahtev. »Da ne rečem, da sindikati do včeraj (4. t. m., op. a.) še niso določili niti stavkovnega odbora, s katerim bi se lahko pogajali.« V nadaljevanju je Rekar povedal, da vodstvo Slovenskih železnic dosledno uresničuje sanacijski program, ki sta ga potrdila vlada in parlament, in še enkrat naštel njegove ključne cilje: ustavitev negativnih gibanj, zmanjševanje števila zaposlenih in dejansko znižanje stroškov. Nato pa je po vrsti zavračal očitke sindikatov. Po njegovem ni res, da delodajalec šili zaposlene k delu za več kot 12 ur skupaj (»kar bi bilo res v nasprotju z zakonom«); ne drži tudi, da je strojno osebje preobremenjeno, saj je v njihovih vrstah 1.260 zaposlenih ali 6,66 na eno vozilo v izmeni, kar je več kot pred dobrim desetletjem (1.512 ali 6,33); podatek, da železničarji zaradi obilice dela ne morejo izkoristiti niti letnega dopusta, je zavrnil s »statistiko«, da v povprečju ne izrabijo le 1,7 ure dopusta na leto; neresnična je tudi trditev, da se sanacija železnice izvaja zgolj na plačih delavcev, saj naj bi se povprečna bruto plača z 68.114 tolarjev v letu 1993 v prvih osmih mese-

cih letošnjega leta povzpela že na 111.532 SIT, kar naj bi z drugimi besedami pomenilo, da plače na železnici prehitujejo inflacijo. Itd. Na obtožbe sindikatov, da se zaradi popuščenja varnosti lahko ponovi Divača 84, pa je odgovoril, da so prav po tem tragičnem dogodku na železnici storili vse, da se kaj takega ne bi več ponovilo (»vlak se sam ustavi, če prevozi rdečo luč!«).

SE BO V SOBOTO PONOVILO PONEDELJEK? – Če železničarski sindikati in uprava Slovenskih železnic v kratkem ne bodo našli skupnega jezika, bodo vlaki spet obstali...

Na koncu je Rekar še enkrat ponovil, da na železnici niso kršili ne zakonov ne kolektivnih po-

godb, zato naj bi bila napovedana stavka neupravičena.

Železničarski sindikati so bili drugačnega mnenja, zato so grožnjo uresničili in v ponedeljek med 8. in 9. uro organizirali opozorilno stavko, ki naj bi minila brez incidentov in nevarnih dogodkov. Še naprej vztrajajo pri svojih zahtevah in navajajo štiri ključne razloge za stavko: da se vsem delavcem, ki do konca letošnjega junija niso izkoristili letnega dopusta, izplača odškodnina; da se upošteva s pravilniki dogovorjeno napredovanje zaposleni; izplačilo nadur in zagotovilo, da bo nadurno delo posledje potekalo v skladu z zakonom o delovnih razmerjih; ustrezná zapolnitev posameznih delovnih mest. Če te zahteve

Na tiskovni konferenci po ponedeljkovi stavki so sindikalni aktivisti železničarskih sindikatov povedali, da se z vodstvom niso mogli dogovoriti, saj naj bi »dogovarjanje med upravo in njimi potekalo kot monolog prve«. Sporno naj bi bilo že mesto pogajanj, saj je uprava vztrajala, da potekajo na njenem sedežu, sindikati pa so se zavzemali za svoj oziroma nevtralen teren. V nadaljevanju pa so zavračali direktorjeve kritike na njihov rovaš. Po njihovih podatkih namreč do letošnjega junija kar 268 ljudi ni izkoristilo lanskega dopusta niti ni dobilo odškodnine za to; lani so opravili kar 177.532 nadur, letos pa naj bi jih še bistveno več; po njihovih podatkih naj bi

»Vlada in vodstvo Slovenskih železnic bi naposled morala spoznati, da so kršitve kolektivnih pogodb kaznivo dejanje,« je v izjavi za javnost zapisala KNSS-Neodvisnost, ki iz več razlogov podpira zahteve železničarjev. »Kam lahko pripelje arogant in nepopustljiv odnos do sindikatov, nam nazorno kaže potek splošne stavke uslužbencev v francoskih javnih službah, kjer je bilo zaradi zavračanja dialoga povzročena milijardna škoda.«

ne bodo izpolnjene, bodo torej 16. decembra spet stavkali – tokrat dve uri, med 8. in 10.

imeli kar 300 premalo zaposlenih, od tega skoraj 50 strojevodij; samo v ljubljanskem vozlišču primanjkuje 23 sprevodnikov, v Zalogu pa 15 premikačev. Itd...

Če torej železničarski sindikati in uprava Slovenskih železnic v teh dneh ne bodo našli »pametnega« dogovora, potem vlaki v soboto, 16. t. m., med 8. in 10. uro spet ne bodo vozili...

D. K.

KAJ DELAJO

V območnih organizacijah

Pomurje

Bitka za delovna mesta

Janez Kovač

Sredi prejšnjega tedna je bila v Murski Soboti konstitutivna seja konference Območne organizacije ZSSS Pomurje, ki združuje okoli 30 tisoč delavcev oziroma 70 odstotkov vseh zaposlenih v tem delu Slovenije.

Člani konference so osrednjo pozornost posvetili razpravi o dosedanjem delu in nalogah območne organizacije. »Na 1. Kongresu ZSSS smo si zastavili za cilj uvedbo kolektivnih pogodb. Kljub težavam in velikim borbam nam je ta cilj uspelo doseči. Z uvedbo kolektivnih pogodb je nastal red pri obveznostih delodajalcev do delavcev. Kljub temu, da delodajalci v vseh podjetjih kolektivnih pogodb še ne spoštujejo v celoti, pa smo v Pomurju dosegli zavidljivo raven uresničevanja pravic delavcev iz kolektivnih pogodb.« je dejal predsednik območne organizacije ZSSS za Pomurje Janez Kovač. Opozoril je, da so po statističnih podatkih plače delavcev v Pomurju izpod republiškega povprečja. Po višini povprečnih plač v gospodarstvu in negospodarstvu je upravna enota Gornja Radgona na 18. mestu v republiki, Murska Sobota na 32. mestu, Ljutomer na 42. mestu in Lendava na 50. mestu (vseh upravnih enot v Sloveniji je 63).

Najbolj pa Pomurce pesti veliko število brezposelnih, ki se približuje magični meji 10 tisoč. Oktobra je bilo v Murski Soboti 3950 iskalcev zaposlitve, v Gornji Radgoni 2404, v Lendavi 1525 in v Ljutomeru 1337. Toliko brezposelnih tod ni bilo še nikoli. Ob tem pa se gospodarske razmere v Pomurju še slabšajo. Zato so člani konference poudarili, da se bodo še naprej borili proti prenatrpanosti (v minulih štirih letih je moralo v regiji v stečaj preko 40 podjetij) in za ohranitev čim večjega števila delovnih mest.

Potem ko so člani konference sprejeli poročilo, je stekla razprava tudi o pravih območnih organizacijah in finansiranju. Nekaj vroče krvi je povzročilo dejstvo, da pravila zveze in nekaterih sindikatov dejavnosti še niso povsem usklajena. Tako denimo sindikalisti iz nekaterih podjetij pošiljajo denar od članarine na žiro račune republiških odborov sindikatov dejavnosti, le-ti pa ne vračajo ustreznega deleža sredstev območni organizaciji. Zato območna organizacija v Pomurju ne opravlja nekaterih strokovnih nalog za SKEI, Sindikat državnih organov in Sindikat kulture. Z zahtevo, da se tudi te stvari uredijo, so člani konference sprejeli pravila območne organizacije.

Nato so s tajnim glasovanjem za sekretarja območne organizacije sindikatov Pomurja izvolili (na sliki) Janeza Kovača (od 41 članov konference jih je zanj glasovalo 34). Prav tako so izvolili nadzorni odbor in imenovali štiri sekretarje v območni organizaciji (Zdenko Bobovec, Marka Miliča, Pavleta Vrhovnika in Danila Šipoša).

T. K.

Podravje

Gospodarska kriza ne pojenjuje

Veloslava Krašovec

V Mariboru je bila v sredo konstitutivna seja konference območne organizacije ZSSS Podravje, ki združuje preko 72 tisoč delavcev oziroma 65 odstotkov aktivnega prebivalstva v regiji. V minulih štirih letih se je število članov v tej območni organizaciji povečalo za 7 odstotkov oziroma za nekaj več kot 4.500 članov.

O delu območne organizacije v minulem štiriletnem obdobju ter o aktualnih nalogah je na konferenci uvodoma spregovorila njena predsednica Metka Roksančič. »Naše aktivnosti so bile odraz kritičnih gospodarskih razmer in splošne krize v Podravju, še posebej v Mariboru,« je dejala. »Čeprav so bili in ostajajo sindikati odrinjeni od odločanja v parlamentu in v občinskem svetu, ni območna organizacija v Podravju izpustila nobene priložnosti, pač pa je pristojne nenehno opozarjala, predlagala možne rešitve ter terjala ukrepanje.«

Roksančičeva je spomnila na zares številne protestne shode, okrogle mize, javne tribune, opozorilne in druge stavke ter na mnoge druge metode sindikalnega boja, s katerimi so se svobodni sindikalisti v Podravju v minulih štirih letih borili za uresničevanje temeljnih pravic delavcev. Sindikalni zaupniki in funkcionarji pa so se večkrat znašli tudi pod političnimi pritiski strank in organov oblasti, ki so sindikalistom marsikdaj raje očitali radikalizem, kakor da bi prišli njihovi opozorilom, predlogom in ponudbam za dialog ter hitreje reševali nakopičene probleme, ki so in še povzročajo nezadovoljstvo med delavci.

Zaradi okroglih 100 stečajev srednjih in velikih podjetij je v Podravju čedalje več delavcev v socialni tiski. Tako je denimo Sklad solidarnostne pomoči pri območni organizaciji namenil za pomoč zaposlenim in brezposelnim članom 1991 leta okoli pol milijona tolarjev, letos pa doslej že blizu 3,5 milijona tolarjev. Poleg tega je sklad mnogim članom vsa ta leta pomagal s prehrambenimi paketi, obleko, obtutjivo in brezplačnimi ozimnicami, brezposelnim članom pa je omogočil tudi vključitev v prostovoljno zdravstveno zavarovanje s posebnim popustom.

Po tem, ko so člani konference sprejeli poročilo in pravila, so izvolili za sekretarico območne organizacije sindikatov Podravja Veloslavo Krašovec. Za sekretarje v območni organizaciji so bili imenovani Dušan Detiček, Branka Jurak, Jože Korošec, Jože Murko, Edmund Ozimič, Stanislav Šajn in Mira Žličar. Za člane nadzornega odbora pa so bili izvoljeni Darinka Augušter, Vlado Belšak, Franc Werner Petek in Zvonko Slana.

T. K.

MEDNARODNA IZMENJAVA IZKUŠENJ

Med 4. in 6. decembrom je bila na obisku pri vodstvu Sindikata pridobivanja energetskih surovin Slovenije (SPESS) v Premogovniku Velenje delegacija madžarske Zveze sindikatov delavcev rudarstva. Vodil jo je podpredsednik zveze Ferenc Rabi, spremljala pa sta ga strokovna sodelavca Erzsebet Györine Haszon in Janos Bonis.

To je bilo prvo mednarodno srečanje sindikata SPESS, odkar je bil letos februarja ustanovljen. Namen obiska madžarskih sindikalnih voditeljev je bil predvsem seznanitev ter izmenjava izkušenj in informacij s člani največje sindikalne organizacije v premogovništvu Slovenije. Gostitelji so jim predstavili svoje delovanje in organiziranost sindikata po razhodu s Sindikatom dejavnosti energetike na kongresu v Krškem, na katerem so bili tudi madžarski sindikalisti.

Franc Druks, predsednik SPESS, je v imenu gostiteljev v uvodnih razgovorih poudaril tradicionalno dobre odnose med obema državama, ki se ne odražajo samo v visokih državnih obiskih na obeh straneh, temveč tudi v dobrih odnosih med ljudmi ob meji in nasploh v gospodarskem sodelovanju med mnogimi podjetji. Ker sta Slovenija in Madžarska v tranziciji, lahko izmenjujeta informacije, izkušnje pri razreševanju podobnih problemov, še posebej pa na področju energetike,

Franc Druks si je že kot predsednik Sindikata dejavnosti energetike zelo prizadeval za mednarodno vključevanje slovenske energetike in je bil tudi pobudnik organizacije mednarodne konference sindikatov energetike srednjeevropskih držav, ki je bila lani junija v Kranjski gori in ji je kasneje sledila vključitev Slovenije v mednarodno zvezo rudarjev – MIF.

ki se v obeh državah lastnini. Zato so v pogovorih z madžarskimi kolegi izmenjali izkušnje glede lastninjenja energetike, sklepanja kolektivnih pogodb in soupravljanja. Madžarski sindikalisti so gostitelje predvsem opozorili na nekatere stvari, ki jih na Madžarskem niso najbolj posrečeno izpegljali.

Vodja madžarske delegacije je gostitelje seznanil tudi z vsebino zadnjega kongresa svetovne sindikalne organizacije rudarjev v Washingtonu, v kateri je eden od podpredsednikov Madžar Antal Schalkammer in ki zdaj združuje 22 milijonov članov iz 114 držav. Sindikat SPESS si prizadeva za

je podjetje in njegove poslovne cilje, povezanost s TE Šoštanj, proces lastninskega preoblikovanja podjetja, politiko zaposlovanja ter razložil vodenje podjetja in upravljanje. Vodja delegacije se je zahvalil za možnost ogleda jamskih delovišč in poudaril, da so se med ogledom lahko prepričali o zelo humanih pogojih dela in nasploh o veliki skrbi za delavce.

Zadnji dan obiska v Velenju so se madžarski sindikalisti pogovarjali z vodstvom TRC Jezero, kjer so razpravljali o možnosti izmenjave počitniških zmogljivosti. Interes in možnosti za to so obojestranske, zato so se dogovo-

Na pobudo Zveze sindikatov delavcev rudarstva Madžarske je Industrijsko ministrstvo Republike Madžarske podelilo spominsko plaketo sv. Barbare Francu Druksu za vestno rudarsko dejavnost. To je prvo tovrstno priznanje, ki ga je dobil nemadžarski sindikalni delavec. Franc Druks je v zahvali poudaril, da je s tem dano priznanje za delo tudi njegovim sodelavcem in vsej sindikalni organizaciji premogovnika.

vključitev v to zvezo in madžarski kolegi jim bodo pri tem skušali pomagati ter jih sproti obveščati o delu in sklepih zveze.

Del obiska madžarske delegacije je bil namenjen tudi sprejemu pri direktorju podjetja dr. Francu Zerдинu. Predstavil jim

rili, da si bodo predstavniki obeh strani spomladaj ogledali ponujene objekte; v Sloveniji je to počitniški dom v Fiesi in kamp v TRC Jezero, na Madžarskem pa hotel v zdravilišču Heviz in hotel ob Blatnem jezeru.

Diana Janežič

Pobuda SPESS

Vodstvo sindikata SPESS je madžarskim gostom med njihovim obiskom izročilo pismo z neobvezno pobudo za preučitev predloga za začetek razprave za oblikovanje, sprejem in uveljavljanje skupnih minimalnih osnov za doseganje delovnih in življenjskih pogojev rudarjev v Evropi. V tej pobudi se predvsem zavzemajo za doseganje minimalnih pogojev, ki jih morajo delodajalci zagotoviti delavcem predvsem pri zagotavljanju varstva pri delu in primernih delovnih pogojev, zagotavljanju primernih plač in drugih prejemkov na osnovi dela ter pravne in socialne varnosti v primeru zmanjševanja proizvodnje ali zapiranja rudnikov.

Pobuda je posledica spremljanja globalnih gospodarskih procesov, kjer se politična mednarodna dejavnost vse bolj podreja interesom kapitala, interesi delavcev pa so ogroženi. Uresničevanje naštetih zahtev bi morala doseči mednarodna sindikalna organizacija prek organizacij mednarodne skupnosti (Svet Evrope, Evropska gospodarska unija), ki naj bi sprejele prepoved uvoza premoga in električne energije iz tistih držav, v katerih proizvajalci ne zagotavljajo omenjenih minimalnih delovnih in življenjskih pogojev delavcev.

SPESS pričakuje preučitev pobude in soglašanje z njo ter zastavitev ugleda in moči, ki jo madžarska sindikalna organizacija rudarjev uživa v mednarodnem sindikalnem gibanju, za njeno uveljavitev.

Banka Slovenije je poskrbela, da nam ni dolgčas. Pričakovani padci deviznih tečajev se niso uresničili, temveč so pokazali, da ljudje hitro zgubijo zaupanje, posebno, če nimajo nobene druge možnosti, kot so stari vzorci finančne obnašanja: vse prihranke v marke in čez Karavanke. Ukrep Banke Slovenije o omejitvi prodaje deviz v menjalnicah je dobera izpraznil bančne depozite fizičnih oseb in pozročil hitro rast menjalniških tečajev. Namesto da bi poslovne banke odreagirale tržno in poskrbele, da ljudje ne bi dvigovali talarjev in jih nosili v menjalnice, se to ni zgodilo.

Vse raziskave javnega mnenja kažejo, da ljudje vedno bolj zaupajo domači valuti in domačim bankam. Kako trdno je to zaupanje, smo videli prejšnji teden. V sak najmanjši poseg državnih regulatorjev na občutljivem, finančnem trgu ima lahko neprijetne posledice. Tudi, če gre za nujen in potreben ukrep, ljudje nimajo druge izbire: banke ne nudijo takšnih oblik tolarških varčevanj, ki bi prepričali Slovence bolj kot "trdna valuta". Dolgotrajna rast tečaja nemške marke je načela živce tudi potrepeljivim.

O ukrepih Banke Slovenije lahko rečemo, da so izrazito netržni, poleg tega pa nas lahko vrnejo v čase, za katere smo mislili, da so že minili. V primeru, da menjalnice ne bodo uspeli sproti slediti povpraševanju po tujem denarju, se bo začel krepiti sivi devizni trg z znanimi "šticungami". Sivi trg seveda sploh ni izumrl, vendar so se vse devizne transakcije ravnale po tečajih, ki so se oblikovali tržno. V primeru, da posamezne menjalnice ne bodo v celoti zadostile zahtevam ukrepa, bodo začele nabavljati tuj denar na sivem trgu, po bistveno višjih cenah. Takšnemu stanju primerne bodo tudi cene, ki jim bodo morale slediti tudi banke. Zmanjšanje deviznih presežkov bančnega sistema in

PANIKA V MENJALNICAH IN SIVI TRG

neatraktivna ponudba tolarških oblik varčevanja sta glavna razloga za sedanje stanje. Avgusta sta podjetniški in menjalniški tečaj začela precej prehitevati stopnjo inflacije. Rast se je začela usklajevati oktobra meseca, bolj po zaslugi stopnje inflacije. Medsebojni vplivi deviznih tečajev v bankah in v menjalnicah, inflacije, ukrepov Banke Slovenije na področju poslovanja bank s tujino (kratkoročno in dolgoročno zadolževanje v tujini) ter povečana psihoza pričakovanja vedno večje rasti tečajev so povzročili veržno reakcijo. Do konca leta lahko pričakujemo umiritev deviznih tečajev. Metodologija izračuna deviznih tečajev Banke Slovenije povzroča 30-dnevni zamik tečaja

Banke Slovenije za menjalniškimi tečaji, zato so v tem času prav gotovo zanimive naložbe v finančne instrumente, ki so vezani na srednji tečaj Banke Slovenije. Naloga poslovnih bank pa je, da s svojim marketingom najdejo pot do investitorjev.

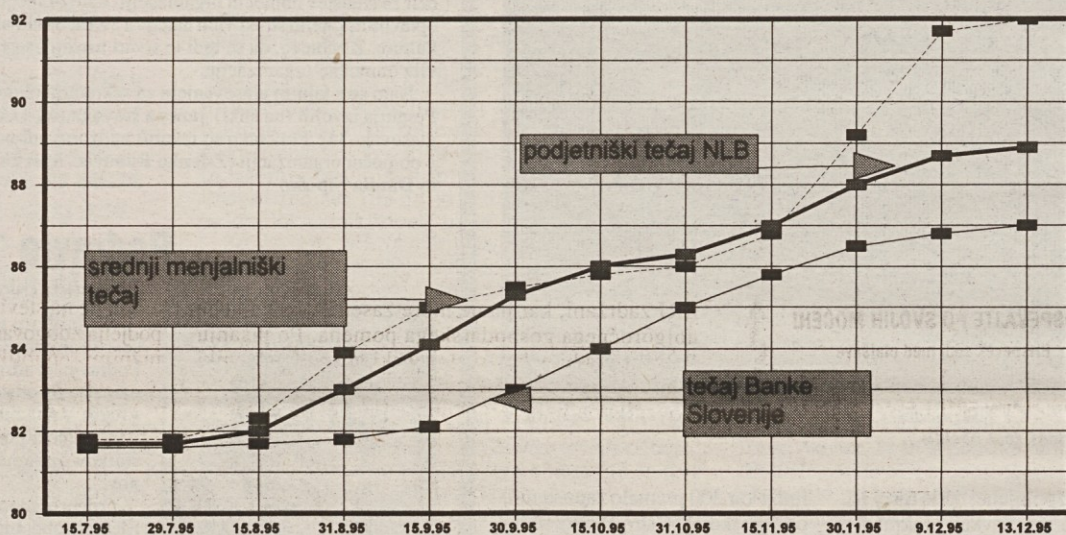
Za nekatere tuje valute (italijanska lira!) velja, da so predvsem v menjalnicah tradicionalno vezane na sivi trg. Če postane zamik v deviznih tečajih med DEM in tolarjem dolgoročno stalnica, bo nujno privedlo do razlike med uradnim (menjalniškim) tečajem, ki ga bo Banka Slovenije pogojevala z administrativnimi ukrepi in z deviznim tečajem, ki se bo oblikoval na sivem trgu. Banka je sicer zagrozila s sankcioniranjem sivega

deviznega trga, vendar vemo, kako je z nadzorom nad udeleženci na menjalniškem trgu, če jih nadzira nekaj deset inšpektorjev v celi državi. Inšpektorji Banke Slovenije imajo verjetno tudi druga opravila, kot je nadzor menjalnic, devizni inšpektorji pa so tako redki, tako da ne predstavljajo resne nevarnosti za črnoborzižance, ki lahko poslujejo kjerkoli in ne zgolj v prostorih bank in menjalnic. Zagrožene kazni gospodarskih prestopkov niso učinkovito sredstvo v boju zoper črni trg. Dolgoletne jugoslovanske izkušnje so nas namreč naučile, da z administrativnimi ukrepi ne gre urejati tega področja.

V teh tednih torej občutimo posledice dogovora Združenja bank slovenije o najvišji obrestni meri za tolarске depozite, ki je posredni povod za nastalo situacijo na menjalniškem trgu tujega denarja. Seveda so rešitve veliko enostavnejše, kot kaže na prvi pogled, vendar je za njihovo rešitev potrebno veliko več dela, predvsem poslovnih bank, kar pa ni poceni. Ustaviti tok tolarških sredstev v tiste finančne instrumente, ki so vezani na tečaj Banke Slovenije, je edina uspešna rešitev, tako za banke kot za investitorje.

B. Krznar

Menjalniški tečaji v Sloveniji

Strategija plač pri vključevanju v Evropsko unijo in strateške opredelitve v dohodkovni politiki (2)

SPODNJA RAVEN PLAČE IN ŽIVLJENJSKI STROŠKI

Piše:
Stane
Uhan

Zelo pomembna je Konvencija MOD št. 131 o minimalnih mezdah (plačah, osebnih dohodkih¹).

Konvencija zavezuje vsako članico, ki jo je ratificirala, k uvedbi sistema minimalnih osebnih dohodkov (1. člen).

Minimalni osebni dohodki bodo imeli zakonsko moč in jih ne bo mogoče zmanjševati. Če jih ne uveljavljajo, veljajo za odgovorno osebo ali odgovorne osebe ustrezne kazenske ali druge sankcije (2. člen).

Najnižji osebni dohodek je planski kazalnik sredstev za reprodukcijo delovne sposobnosti delavca z najnižjo stopnjo zahtevnosti dela, za polni delovni čas in normalne delovne rezultate delavca. Najnižji osebni dohodek ni neposredna pravica delavca do osebnega dohodka iz živnega dela. Uveljavlja se lahko kot delitvena kategorija le v tistih organizacijah, ki dosegajo zadosten dohodek. V organizacijah, kjer poslovni uspeh ne omogoča kritja niti najnižjih osebnih dohodkov niti minimalne akumulacije, je treba obvezno ugotoviti vzroke za motnje ali izgubo v poslovanju in sprejeti sanacijski program.

Pri ugotavljanju najnižje plače naj bi upoštevali devet osnov, od teh šest socialnih in tri gospodarske.²

Pri izračunavanju in uporabljanju podatkov o življenjskih stroških, ki so ena glavnih osnov, je odprtih več metodoloških vprašanj.

Pri našem izračunu bomo morali zaenkrat upoštevati obstoječo metodologijo (Šumija). Narejen je na osnovi preglednice življenjskih stroškov za december 1994. Pri tem nismo upo-

števali povprečnih stroškov, temveč minimalne, to je nujne mesečne stroške, in sicer za tričlansko delavsko družino. Ko pogledamo detajle, vidimo, da nekaterih dobrin tudi pri nujnih mesečnih stroških ne bi smeli povsem odšteti. K obitvi na primer spadajo tudi sredstva in storitve za njeno vzdrževanje, česar ne bi smeli izvzeti iz nujnih stroškov prav zato, ker smo odšteli nakupe nove obutve. Pri gospodinjski opremi na primer ne bi smeli odšteti krp za gospodinjstvo, steklenine, žarnic, (toaletnega) papirja in storitev za vzdrževanje – kar so vse bolj ali manj nujni stroški, jih pa v celoti ne vštevamo. V skupini raznih predmetov in storitev so stroški popravil raznih predmetov, vzdrževanje dijakov in študentov in še kaj, kar naj bi šlo med nujne stroške.

Morda je še najbolj prepričljiv dokaz – tudi in predvsem za »site vrane« – da so nujni mesečni stroški prejko prenikzi, znesek za hrano v višini 35.140 tolarjev na mesec za tričlansko družino. To je 385 tolarjev na osebo na dan – v decembru leta 1994! To je toliko, kolikor stane malica, če jo imamo možnost dobiti po tej ceni! In še tole:

ti nespodobno nizki stroški (samo) za hrano predstavljajo kar 45,6 odstotka vseh stroškov tričlanske družine.

Ob navedenih metodoloških predpostavkah in ob komentarju obsega nujnih mesečnih stroškov moramo zato šteti nujne stroške družine v višini 77 138 tolarjev na mesec in strošek delavca v višini 35 267 tolarjev (neto) – kot absolutni minimum, ki v nobenem primeru ne more zagotoviti niti enostavne reprodukcije delovne sile in še manj socialne in materialne varnosti delavca po zakonu in v njegovem duhu. Zapisali smo – delavca, kaj pa družina? Preostala dva člana družine v primeru, da nobeden od njiju ni pridobitno sposoben (zaposlen), kar je večinoma, se morata zadovoljiti oziroma preživljati s preostalim zneskom. Ta znaša: 77 138 – 35 267 : 2 (člana družine) = 30,4 (dni v mesecu) = 689 tolarjev na osebo na dan.

Podatki veljajo za mesec december 1994.

Znesek 35 267 tolarjev naj bo osnova za nadaljnje izračune.

Delavec troši čisti (neto) osebni dohodek, narodnogospodarski in podjet-

niški računi pa so v kosmatih (bruto) zneskih. Prevrednotenje ni lahko, ker se dohodnina obračunava po progresivni lestvici.

Ko izračunamo kosmato plačo iz čistega zneska življenjskih stroškov v višini 35 267 tolarjev, dobimo kosmati znesek v višini 51 562 tolarjev. Toliko bi morala znašati najnižja plača, če bi z njo hoteli pokriti le nujne mesečne življenjske stroške delavca.

Znesek 51 562 tolarjev pomeni v decembru 1994 v primerjavi s 37 455 tolarji izhodiščne plače v prvi tarifni skupini SKP za gospodarstvo razmerje 1,38 : 1,00. To pomeni, da kvalificirani delavci v IV. tarifni skupini z razmerjem 1,37 s svojo (izhodiščno) plačo ne pokrije niti nujnih mesečnih stroškov! Ali drugače, znesek 37 455 tolarjev iz I. tarifne skupine SKPg pokriva 72,6 odstotka nujnih mesečnih stroškov delavca.

Če od decembra 1994 do decembra 1995 predvidevamo desetodstotno inflacijo, tedaj ob ničelni realni rasti najnižje plače dobimo za december 1995 znesek (51 562 x 1,10) = 56 718 tolarjev. Toliko naj bi torej znašala najnižja plača v startu za leto 1996. Pri zaokroženem tečaju 90 sit = 2 dem dobimo znesek 630 mark. Takšni zneski

bodo zlasti v povprečno uspešnih podjetjih težko dosegljivi.

Dokler bomo v kolektivnih pogodbah še uporabljali pojem najnižja izhodiščna plača za prvo zahtevnostno skupino, je glede na predvideno³ dinamiko rasti do leta 2000 možno uporabiti tudi znesek 517 mark oziroma 46 530 tolarjev – za december 1995. To je za 7,7 odstotka več od sedaj veljavnega zneska 43 196 tolarjev iz SKP za gospodarstvo. Vendar bi moral – po predvidevanjih iz Modre knjige – znesek 46 530 tolarjev naraščati z 11-odstotno letno stopnjo (tudi zaradi zaostajanja izhodiščnih plač v preteklih letih) oziroma (tri)mesečno toliko manj, kolikor krajše je obdobje.

Zadnji podatki o življenjskih stroških družine⁴ za oktober 1995 kažejo, da znašajo nujni, to je mesečni minimalni stroški družine 82 961 tolarjev za tri- in 96 021 tolarjev za štiričlansko družino.

Večina dejansko izplačanih zneskov plač v nižjih skupinah delavcev daleč zaostaja za zneski, ki bi jih morali dobiti, če bi hoteli pokriti nujne mesečne življenjske stroške. Pri pokrivanju minimalnih življenjskih stroškov pa se delež delavcev že prevesi čez polovico. Obe ugotovitvi sta navdve zaskr-

bljujoči, če upoštevamo, kaj vse se ne vsteva med nujne oziroma minimalne življenjske stroške.

Sele po teh izračunih in primerjavah sledi najpomembnejše vsebinsko vprašanje – ob predpostavki, da so izračuni pravilni. Ali je naše gospodarstvo sposobno izplačati izračunane zneske kot najnižje mesečne – čiste ali kosmate – osebne dohodka ali plačo? Razlike so prevelike, da bi bil odgovor lahko pritrden. Domače razmere in tudi »približevanje« Evropski ne bodo dovoljevali odlašanja pri ureditvi najprej politike in sistema plač, potem pa njenega udejanjanja v življenju.

Pričakovani nacionalni program strategije vključevanja v Evropsko unijo se bo moral opredeliti tudi do problematike dohodkovne politike, ki je za našo družbo in njeno oblast trd oroh.

¹ Pod imenom »o minimalnih osebnih dohodkih« je bila objavljena v Uradnem listu SFRJ, št. 14/82. V angleškem izvirniku je izraz minimum wage. Ta konvencija je bila ratificirana 30. 12. 1982.

² Več v Modri knjigi Plače v Sloveniji, str. 242.

³ Več v Modri knjigi, str. 250.

⁴ Časopis DE, 9.11. 1995, str. 5.

NOVICE IZ PODJETIJ

»Prelomni« oktobrski izvoz

Minulega oktobra je rastoča vrednost deviz že ugodno vplivala na slovenski izvoz, zavirala pa uvoz, tako da je slovensko gospodarstvo tega meseca z izvozom pokrilo že 98 odstotkov stroškov z uvozom. Na statističnem uradu Slovenije ocenjujejo takšna zunanji trgovinska gibanja za preloma: oktobrski deficit je letos najnižji (komaj 18,2 milijona dolarjev), dosežek pa je boljši od septembrskega (ker sta si vrednostno skoraj enaka, oktobrski rezultat pa ni plod sezonskega pospeška, kot je bil septembrski). Oktobra je torej prišlo do pravega porasta izvoza in umirjanja uvoza. Potem, ko je Slovenija v mesecih od marca do julija letos zabeležila zaporedne rekordne primanjkljaje, so se razlike med izvoznimi dohodki in uvoznimi stroški začel manjšati, sprva zaradi manjšega obsega proizvodnje in poslovanja zaradi počitniških mesecev, septembra pa zaradi popočitniškega zagona. Vendar je na rezultate že od avgusta naprej vplival tudi padec tečaja talarja. Kako bo najnovejši medvalutno razmerje vplivalo na posle, oziroma na letošnje rezultate, pa je prezgodaj govoriti, kajti za zadnja dva meseca v letu je značilen nekaj večji uvoz.

Peko olastninjen

Minulo soboto so se na prvi konstitutivni skupščini zbrali delničarji tržiške tovarne obutve Peko. Predstavniki vseh treh republiških skladov, ki so solastniki Peka, so prepričali sprejem poslovnih poročil za leto 1993 in 1994, češ da izgub iz teh dveh let ne gre pokrivali iz bodočega dohodka. Na zasedanju so sprejeli informacijo o letošnjem poslovanju ter strateške smernice za naslednje leto in izvolili člane nadzornega sveta. S to sejo je potekel tudi mandat dosedanjemu direktorju Francu Graščiču. Za čas, dokler nadzorni odbor ne izbere novega, bo direktorske posle opravljal Janko Mladič. Peko bo po novem vodila štiričlanska uprava, en član bo tudi delavski direktor. Sicer pa se za prihodnje leto v Peku ne pripravljajo nič pretresljivega, če ne štejejo načrtov za splošno zmanjševanje stroškov. Ob tem se pa že govori o kakih 130 presežnih delavcih. Manj jih bodo odpustili le, če bo podjetje dohodkovno dovolj uspešno.

Delo za invalide

Izdrijsko podjetje Kolektor je pred dnevi ustanovilo podjetje ASCOM, v katerem so združili vse, ki pri njih ročno sestavljajo kolektorje. To delo opravljajo ne le delavci Kolektorja, pač pa tudi pacienti psihiatrične bolnice v okviru terapije, v delavnicah vzgojno izobraževalnega zavoda pod posebnimi pogoji in na domovih. Kolektor si prizadeva pridobiti podjetju ASCOM status invalidskega podjetja. V njem bodo dobili delo tudi vsi v Kolektorju zaposleni delovni invalidi, govori pa se tudi, da bi lahko tu zaposlili delovne invalide tudi iz drugih podjetij v občini.

Največja slovenska naložba končana

V kratkem bo zaključena verjetno največja od naložb v Sloveniji, ki so bile ali bodo v letošnjem letu končane: pivovarna Uniaon bo odprla 55 milijonov mark vredni povsem novi moderni polnilnica, filtrirno postajo in posodobljeno varilnico. V bodoče bo pivovarna v najmodernejše, tako imenovane NRW steklenice, ki se je uveljavila v Evropi. Za razliko od sedanje »evrosteeklenice« ima nova oblika buteljke, drugačna je tudi tehnologija polnjenja. Nad pivom je pod zamaškomo oglikovog dioksida namesto zraka, kar podaljšuje trajnost piva in ohranja njegovo kakovost. K novim steklenicam sodi tudi NKW zaboj, ki je okolju prijazen. Unionska pivovarna sme uporabljati novo steklenico za pivo, ker je od poletja dalje članica nemške pivovarske zveze. S tem si je bolj na široko odprla vrata v Evropo. Če ne bi zdaj kupila nove tehnologije in embalaže, bi tehnološko zaostala za nekaj let, pa tudi izvažala bi težje. V vsoti 55 milijonov mark je zajeta tudi 8,5 milijona mark vredna naložba v novo avtomatizirano linijo za polajenje plastenk z različnimi brezalkoholnimi pijačami.

B. R.

Protestantski katekizem

Po več stoletjih ponovno **PROTESTANTSKI KATEKIZEM** na Slovenskem. Knjiga s 500 stranmi kot

– dialog med posameznikom in religijo,
– med teologijo in humanistično znanostjo in
– med Cerkvijo in družbo.

Dodatek v **Protestantskem katekizmu prinaša:**

– vse predgovore v delih slovenskih protestantskih piscev v sodobnem slovenskem knjižnem jeziku (Trubar, Dalmatin in prekmurski protestantski esej),
– fotografije vseh slovenskih evangeličanskih cerkva s temeljnimi zgodovinskimi podatki.

Založnika sta ČZP Enotnost in Evangeličanska cerkev v Sloveniji. Maloprodajna cena je 10.000 SIT (+ 5% p. d.). Možnost plačila v dveh obrokih: prvi ob prevzemu knjige in drugi s položnico naslednji mesec.

Naročilo pošljite na naslov ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4. Knjigo naročite lahko tudi po telefonu 061/321-255, 061/1310-033 in po faksu 311-956.

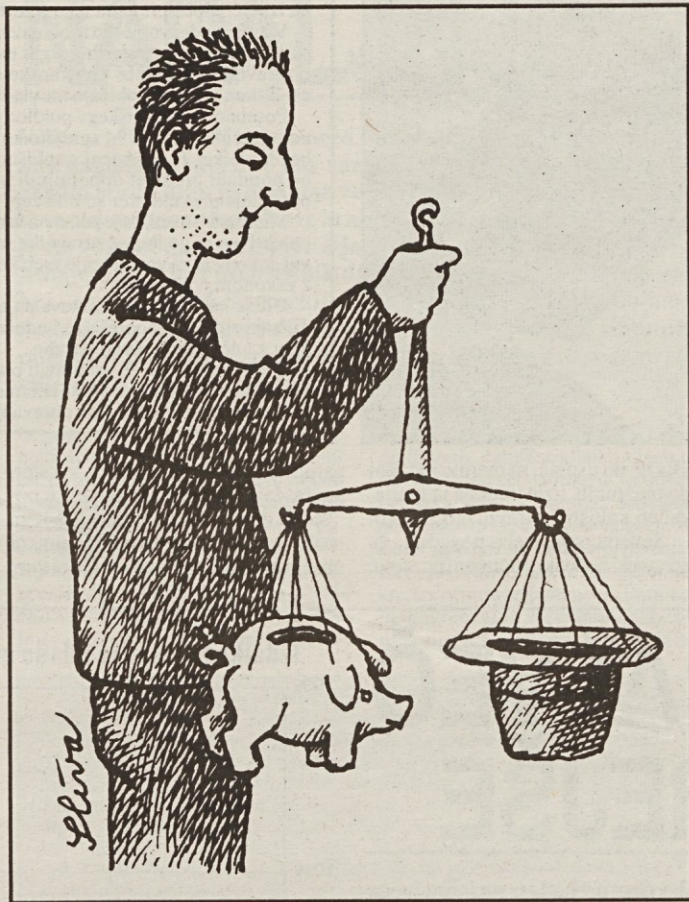
VNOVČITEV CERTIFIKATOV DO 30. 9. 1996

Vlada je na svoji seji sprejela dva pomembna dokumenta, ki se nanašata na lastninjenje. Gre za predlog zakona o privatizaciji pravnih oseb in premoženja v lasti Republike Slovenije, in za uredbo, po kateri bodo imeli lastniki certifikatov čas vse do 30. septembra prihodnjega leta, da bodo svoje premoženje, ki so ga prejeli od države, lahko zamenovali za delnice.

Državni sekretar za privatizacijo Tone Rop je povedal, da naj bi s predlaganim zakonom med drugim olastinili tudi obe banki v sanaciji: Novo Ljubljansko banko in Novo Kreditno banko Maribor in pa državno premoženje v številnih znanih podjetjih, kakršna so Telekom, Petrol Trgovina, Istrabenz, zdravilišča Laško, Dobrna in Atomske toplice, Zavod RS za varstvo pri delu, Staninvest Maribor itd. Seznan teh podjetij naj bi bil priloga k zakonu in naj bi ga potrdil tudi parlament. Knjižgova vrednost vseh v zakon vključenih podjetij naj bi zdaj okvirno znašala okoli 160 milijard tolarjev.

Tone Rop je tudi povedal, da cenitev bank še ni narejena, pripravili pa naj bi jo s konkretnimi uredbami in sklepi o njihovi privatizaciji. Delnice bank naj bi dali v javno prodajo, to naj bi bila osnovna metoda lastninjenja. Predvidena je tudi možnost sklenitve neposredne pogodbe za prodajo teh delnic na podlagi zbiranja ponudb do največ 30 odstotkov vrednosti bank.

Tako bi omogočili, da bi del delnic kupili strateški partnerji, kakršna sta Mednarodna finančna korporacija in Evropska banka za obnovo in razvoj. Javna prodaja delnic bo mogoča za gotovino in lastniške certifikate in bo naslovljena na nedoločen krog kupcev, torej bodo lahko sodelovali pri lastninjenju bank vsi državljani Slovenije. Po drugi strani pa ne bo mogoče niti notranji odkup niti ne bo raznih popustov.

V PRAZNIČNEM DECEMBRU NE POZABITE NA NOVO PEDIATRIČNO KLINIKO!

OTROCI JO POTREBUJEMO!

PRISPEVAJTE PO SVOJIH MOČEH!

Prispevek sodi med olajšave pri omeri dohodnine.

Žiro račun: 50101-654-41037. Hvala.

Objave o prispevkih preberite v reviji *Otrok in družina*.

PEDIATRIČNA KLINIKA
Ljubljana

KAKO ZAŠČITITI SKUPNO PREMOŽENJE

Po izglasovanju resolucije varnostnega sveta, ki preklicuje sankcije proti ZRJ, je zaščita slovenskih finančnih interesov in terjatev, ki izvirajo iz sukcesije nekdanje Jugoslavije, ena od tem, ki so v ospredju zanimanja javnosti. Za zdaj kaže, da besedilo omenjene resolucije, ki določa, da mora skupno finančno premoženje nekdanje države ostati zamrznjeno do končnega dogovora držav naslednic, najbolj dosledno upoštevajo v ZDA.

Pri zaščiti skupnega finančnega premoženja nekdanje skupne države so seveda ključnega pomena podatki, kje so te rezerve naložene. Nekdanja Narodna banka Jugoslavije je imela pristojnost, da je deponirala prosta devizna sredstva pri tujih

poslovnih bankah. To so bile prvotne banke, ki so se menjavale in niso bile ves čas ene in iste. Podatki, kam so romale skupne devize, so bili strogo zaupni, saj jih je poznalo le nekaj ljudi pri NBJ. Tudi nihče drug, razen dveh do treh podpisnikov iz NBJ, ni mogel dajati nalogov za kakršnekoli transakcije.

In v kolikšni meri so zdaj skupne devizne rezerve sploh še na varnem? Peta točka resolucije OZN pravi, da se lahko odmrznejo depoziti Srbije, ne pa SFRJ. Seveda pa je vprašanje, kako si to vprašanje posamezne države razlagajo. V omenjeni resoluciji je namreč rečeno, naj to uredi vsaka država v skladu s svojo interno regulativo. Zato je naše ministrstvo za finance posla-

lo ustrezne dopise finančnim ministrstvom v tujini, Banka Slovenije pa centralnim bankam. Pri tem Slovenija opozarja, naj ostane federalno premoženje, naloženo na račun NBJ ali SFRJ, še naprej zamrznjeno.

Zunanji minister Zoran Thaler poudarja, da je treba vprašanje nasledstva reševati ločeno in neodvisno od mirovnega procesa in tako, da bo vsem naslednicam SFRJ zagotovljen enakopraven položaj. Mednarodna skupnost mora upoštevati resolucijo varnostnega sveta številka 777, da je država SFRJ nehala obstajati in da ZRJ ne more avtomatično prevzeti njenega članstva. Takšno je bilo tudi mnenje Badinterjeve komisije.

Kot je znano, sodita po mnenju slovenske strani med skupno finančno premoženje nekdanje SFRJ poleg šestih milijard dolarjev skupnih deviznih rezerv še za okoli dve milijardi dolarjev na klirinškem računu NBJ.

A. U.

ČAS ZACELI VEČINO RAN

Pravijo, da bo potrebno vložiti samo v obnovo Bosne in Hercegovine najmanj pet milijard ameriških dolarjev. Krepkih finančnih injekcij pa bodo potrebne tudi druge države na ozemlju nekdanje Jugoslavije, če se bodo hotele znova postaviti na noge in zagotoviti svojim državljanom delo in kruh. Skratka, ko se bodo novorojene države južno od nas dokončno otresele najhujšega in bodo odprle svoje meje tako za kapital kot tudi za sodelovanje pri celjenju globokih ran, bo postal Balkan za marsikatero slovensko podjetje zanimiv izziv in priložnost za posel.

Seveda, tako kot je bilo včasih, verjetno ne bo nikoli več. Že zaradi novih mej, pa tudi skaljenih medsebojnih odnosov ne. Nove priložnosti za delo in zaslužek pa nedvomno bodo. In škoda bi bilo, da bi jih pretirano podcenjevali, ko pa je iz leta v leto bolj naporno osvajati nove trge.

Razumljivo je, da so odzivi na slovensko priznanje ZRJ precej različni. Beograjska Politika na primer poroča, da so nekateri slovenski analitiki do priznanja ZRJ zadržani, kar pa ne more zasedati njegovega dolgoročnega gospodarskega pomena. Po pisanju Politike naj bi nekateri slovenski gospodarstveniki namreč dejali, da je nekdanji jugoslovanski trg za Slovenijo najbolj dobičkonosen, pa če to nekateri priznajo ali ne. Slovenija bo v prihodnje veliko bolj potrebovala ZRJ kot obratno, saj ima jugoslovanski trg osem do deset milijonov potrošnikov, slovenski trg pa je celo manjši od beograjskega, ugotavlja novinar Politike. Sicer pa sklep slovenske vlade o priznanju

ZRJ potrjuje, da čas zaceli vse rane, pišejo srbski časopisi in se sprašujejo, če bodo spet kdaj dočakali prihod vlaka slovensko-srbskega prijateljstva.

Po raziskavi, ki jo je slovenski statistični zavod opravil že pred poldrugim desetletjem, so slovenska podjetja leta 1976 v druge republike prodala za 78,6 milijarde takratnih dinarjev blaga in storitev, od česar je v republiki Srbiji, torej tudi v Vojvodini in na Kosovu, prodala 39,40 odstotka od te vsote, v republiki Črni gori pa 1,82 odstotka. Delež slovenskih prodaj na Hrvaškem je bil tedaj 40,14-odstoten, v Bosni in Hercegovini 12,72 in v Makedoniji 5,92-odstoten.

Omenjene raziskave slovenskega statističnega zavoda so potekale vsaki dve leti in so kazale postopno usihanje deleža slovenskih prodaj na jugoslovanskem trgu. Potem ko smo se Slovenci dokončno odpovedali nadaljnji skupni poti z jugoslovanskimi republikami, pa smo doživeli celo srbsko blokado na uvoz našega blaga. Kajpak so bile to bolj politične kot gospodarske poteze, ki smo jih vsi skupaj drago plačali.

Glede na številne slabe izkušnje, ki jih imajo naša podjetja z dogovarjanjem in sodelovanjem z nekdanjimi južnimi republikami, je razumljivo, da pretiranega navdušenja nad »novimi možnostmi«, ki jih prinaša priznanje ZRJ, ni. Gotovo pa ne bi bilo modro, če bi jih podcenjevali in ne bi pravočasno pristavili svojega lončka. V neusmiljenem boju za preživetje ne kaže drugega, kot misliti na danes, predvsem pa na jutri, in na stare zamere pozabiti. Ne pa tudi na izkušnje.

Andrej Ulaga

ATRIS
d.o.o.

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 48

ATRIS – BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4, sprejema ponudbe prostih počitniških možnosti, posreduje proste zmožljivosti, organizira zamenjavo, nakup ali prodajo počitniških objektov, stanovanj, bungalovov, prikolic in drugih možnosti.

Pišite nam ali telefonirajte na 061/131 00 33, int. 384, 385, 061/326-982 ali 322-975; naš telefaks je 061/326-982 ali 317-298, žiro račun 50101-601-92077 – Atris. Poslovni čas za stranke vsak delovnik od 9. do 15.30 ure.

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO

- BOHINJ** – počitniški hišici v UKANCU – za 6 oseb – tri spalnice, kuhinja, dnevna soba, kopalnica, 150 m od jezera. Cena 90 DEM. Termin do 22. 12. in po 9. 1. 1996.
- ROGAŠKA SLATINA** – privatna hiša, kuhinja, tri dvoposteljne sobe, TWC. Cena za 4 osebe 50 DEM, za 6 oseb 80 DEM, turistična taksa ni vključena.
- VELIKE BLOKE** – počitniški dom s 105 ležišči, štiri posteljne sobe. Cena polnega penziona je 25 DEM. Popusti za skupine. Nekaj prostih ležišč za šolske počitnice v februarju.
- BLED – HOTEL JELOVICA** – dvo- in triposteljne sobe, polpenzion 44 DEM, doplačilo za polni penzion 12 DEM. Popusti: otroci do 2 let gratis, od 2 do 12 let 30% popusta. Zelo ugodni pogoji za seminarско delo.
- ROGLA** – garsonjera, 55 DEM dnevno – termini od 8. 1. do 13. 1. 1996.
- KOPE** – garsonjera za 4 osebe, cena 52 DEM dnevno – termini do 23. 12. in od 8. 1. 1996.
- KRANJSKA GORA** – garsonjere za 4 osebe, cena dnevne najema 65 DEM.
- RADOVLJICA** – počitniški dom za ca. 40 oseb, dvoposteljne sobe, polpenzion 3.950 SIT, možnost za šolo v naravi.
- KRANJSKA GORA – PENZION SATURN** – nad jezerom Jasna, dvo-, tri- ali štiri posteljne sobe, TWC, polpenzion 39 DEM.
- ČATEŽ – POČITNIŠKE HIŠICE** – od 4 do 5 oseb, termini od 24. 11. do 22. 12. in po 5. 1. 1996, cena od 72 DEM dnevno.
- počitniška hišica za 4 osebe, termini do 23. 12., cena 60 DEM na dan.
- MORAVSKE TOPLICE** – bungalov za 4 osebe, v času do 20. decembra, enotedenski paketi – cena 54 DEM na dan.
- MORAVSKE TOPLICE** – zasebna hiša, 2-, 3- in 4-posteljne sobe. Cene: nočitev z zajtrkom 1.700 SIT, polpenzion 2.600 SIT, polni penzion 2.950 SIT. Silvesterski paket 5 dni 170 DEM.
- PODČETRTEK** – Atomske toplice – apartma za 4 osebe, prosto v času do 22. 12. in od 1. 1. 1996 dalje. Cena najema 65 DEM (vključuje 2 vstopa v bazen).
- POKLJUKA** – DVO ALI ŠTIRIPOSTELJNI APARTMAJI – spalnica, kuhinja, kopalnica. Cena dnevne najema 55 oz. 72 DEM.
- POKLJUKA** – počitniška hiša za 5 oseb, kuhinja z jedilnico, dve spalnici, kopalnica, 500 m od SPORT hotela. Dnevni najem 110 DEM. Prosto od 24. do 29. 12. in po 10. 1. 1996.
- BOVEC** – Kaninska vas – garsonjere oz. enosobna stanovanja, cena 55 oz. 72 DEM.
- VELIKA PLANINA** – planinske kočje za 4 ali 8 oseb, cena od 50 do 85 DEM. Prosto po novem letu.
- KRVAVEC** – garsonjera, dnevni najem 50 DEM, ali apartma za 5 oseb, najem 70 DEM. Cene veljajo do 22. 12. 1995. Prosto od 22. do 28. decembra.

- RATEČE – PLANICA** – počitniški dom s 23 ležišči, cena polpenziona 35 DEM, polnega penziona pa 41 DEM. Termin do 28. 12. 1995.
- NOVIGRAD** – trisobno stanovanje, možnost bivanja za 5 oseb. do 27. decembra, cena 45 DEM.

POSAMEZNI PROSTI TERMINI

- Kranjska gora – garsonjera za 4 osebe, na voljo od 13. 1. do 20. 1. 1996;
- Rogla – garsonjera za 4 osebe, na voljo od 23. do 29. 12.;
- Atomske toplice – za 4 do 5 oseb, na voljo od 16. do 23. 12.

POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI JIH POTREBUJEMO

- Počitniške hišice v Čatežu, Atomskih toplinah ali Moravskih toplinah, Banovcih, Ptujskih toplinah, Rogli, Krvavcu, Kaninu, Bohinju ali Kranjski Gori za vsa obdobja.
- Lastnike počitniških domov v slovenskem Primorju ali v hrvaški Istri, ki bi dali objekte v najem, vabimo, naj nam posredujejo ponudbe tudi že za leto 1996.

B. SINDIKALNI IZLETI

- Sindikalne organizacije ali kar tako oblikovane skupine vabimo, naj nam posredujejo svoje želje za družabni ali strokovni izlet ali potovanje doma ali v tujino. Možnost plačila v 2 obrokih.
- BUDIMPEŠTA** – tridnevni izlet za vikend ali pa kar tako za skupine 40 do 50 oseb. Avtobusni izlet v Budimpešto, ogled znamenitosti madžarske prestolnice, poldnevni obisk tipične kmetije v madžarski stepi z družabnim delom izleta, tretji dan na povratku v Ljubljano ali v kraj, od koder je skupina, kosilo v čardi. Cena 245 DEM, plačljivo v dveh obrokih.
 - ENODNEVNI IZLET PO BELI KRAJINI** preko Muljave in Žužemberka, obisk metliške kleti, naselja Adlešiči, kosilo na poznani kmetiji pri ŠKALOVIH v Cerovcu. Idealno za 45 oseb.
 - OTOČEC** – hotel Sport – posebni programi oddiha in rekreacije. Teniška igrišča, jahanje, čolnarjenje, gorska kolesa, ribolov, rafting, plavanje, plesne zabave in igralnica. Tridnevni program s polnim penzionom 200 DEM, štiridnevni pa 245 DEM.
 - VIPAVA** – ogled Vipavskega križa, Biljanskih vinogradov, grobnice Burbonov. Doživeli boste gostoljubnost domačinov in njihovih bogato založenih kaš in kleti. Po večerji odhod proti domu. Cena 2.500 tolarjev na osebo brez prevoza.
 - KOČEVSKA REKA** – prijazen izlet na nekdanj zaprt območje. Program oblikujemo po želji skupine.
 - GOSTILNA PRITONETU** – Breg na Ptuj, možnost nočitve za 24 oseb, odlična gostinska ponudba tudi za večje skupine. Pokličite 062/772-376.
 - LETUŠ – Smartno ob Paki** – gostišče PIRNAT – ugodni meniji za izletniške skupine. Telefon 063/885-143.
 - ŠPANIJA** za mlade – LLORET DE MAR – cena polnega penziona 18 DEM. Termin od 1. do 30. aprila 1996. Primerno za maturantske ali sindikalne skupine, bivanje v večposteljnih sobah.
 - KOČEVJE – MOTEL JEZERO** – 7 apartmajev, restavraciji za po 25 oseb, primerno za slavnostne dogodke in zabavo. Silvestrovanje.

C. ORGANIZACIJA SEMINARJEV

Posebna ponudba ATRISA in Hotela KOMPAS v Bohinju. Organiziramo eno- ali večdnevne seminarje za 15 do 70 udeležencev. Cena penziona 4.350 tolarjev. Tehnična oprema je zagotovljena.

D. SEJMI

- DUESSELDORF – BOOT** – sejem čolnov, jaht in opreme – 20. do 28. januarja 1996. Odhod 22. 1. - cena 1190 DEM.

E. NAJEM ALI NAKUP POČITNIŠKE ENOTE

- Za več let najamemo počitniški dom v slovenskem Primorju, na Gorenjskem ali v hrvaški Istri.
- Kupimo počitniško stanovanje v Strunjanu, Simonovem zalivu ali v Luciji pri Portorožu.
- Prodamo počitniški dom v Crikvenici – 50 ležišč.

F. REZERVACIJE AVIJSKIH ALI LADIJSKIH VOZOVNIC

G. VELIKA POTOVANJA

(Evropa, Azija, Daljni vzhod, Srednja Amerika)

- ZAHODNI PACIFIK – LOS ANGELES, HAVAJI, NOVA ZELANDIJA, FIDŽI in TAHITI.** Potovanje traja 25 dni, odhod 27. decembra, cena na osebo 7.500 DEM.
- JUŽNA AMERIKA – PERU, BOLIVIJA in BRAZILIJA.** Potovanje traja 16 dni. Odhod 20. decembra, cena 4.300 DEM na osebo.

H. POSEBNA POSLOVNA POTOVANJA

Organiziramo ob skupni pripravi vašega osebnega programa.

I. SILVESTROVANJE

- Silvestrovanje v Savudriji
- Informacija gostom: organiziramo silvestrovanje v Pragi, Budimpešti, New Yorku in Parizu.
- NEGOVA – srednjeveško silvestrovanje v gradu – poslednja večerja v letu 1995. Pokličite 069/65-541.
- DOLENJSKE TOPLICE** – apartma za 4 osebe – kuhinja, spalnica, kopalnica, balkon. Dnevni najem 65 DEM.

J. SMUČANJE

- VAL THORENS** – apartmaji za 2, 4 ali 6 oseb, cena petdnevnega najema in avtobusnega prevoza 440 do 580 DEM. Termin od 10. do 17. 12. 1995.
- BAD-KLEINKIRCHHEIM** – najem apartmaja za 3 dni, cena na osebo od 1.530 do 2.100 šilingov, vključena tridnevna smučarska karta in uporaba ogrevanega bazena. Termin 14. do 17. 12. 1995.

K. ŠOLSKE POČITNICE

Od 16. februarja do 3. marca 1996. Sprejemamo inf. prijave za smučarska središča in toplice. Prosti termini: Kope – garsonjera od 18. 2. do 23. 2. in 16. 2. do 23. 2.; Čatež – hišica za 5 oseb, termini od 16. 2. do 23. 2.; Atomska vas – garsonjera za 4 osebe, termini od 16. 2. do 23. 2. 1996.

Informacija gostom Atrisa

PLAČILNI POGOJI: Ob potrditvi rezervacije zahtevamo plačilo 40% celotnega zneska. Pri odpovedi nad 20 dni pred odhodom za že rezerviran termin zaračunamo stroške poslovanja in druge stroške; najmanjši znesek stroškov odpovedi je 4.000 tolarjev, pri krajši odpovedi zaračunamo stroške in 30% celotnega zneska. Cene veljajo le za že v celoti plačane aranžmaje, če se te ne spreminjajo za več kot 7%. Po plačilu gostje prejmejo našo napotnico. V primeru, da naše napotnice ne prejmete z dne pred odhodom, nas nujno pokličite.

Pri posebnih akcijah znižano ceno aranžmajev je potrebno takojšnje 10% plačilo, ki se obravnava kot kvacija, ob odpovedi se znesek ne vrača.

Program v tujini obravnavamo v skladu s splošnimi navodili potovalne agencije, ki je organizator potovanja, in jih gostje prejmejo ob prijavi. Prijava je sprejeta, ko je vplačanih 30% cene aranžmaja. Reklamacije v skladu s turističnimi uzmanci rešujemo sporazumno.

ATRIS je povsod, kjerkoli ste.

Metod Zalar, direktor borze

UPOR V BELEM

Ta četrtek so zdravniki in zobozdravniki izpeljali svojo že dalj časa napovedano enodnevno opozorilno stavko v vseh zdravstvenih in drugih zavodih. Zdravniki, združeni pod okriljem sindikata Fides, so se odločili za stavko, da bi tako opozorili na svoj slab delovni in socialni položaj in zahtevali njegovo izboljšanje.

Lahko bi rekli, da zahtevajo pravzaprav poseben položaj, kot ga imajo npr. poslanci in sodniki. Le tako si lahko razlagamo njihovo zahtevo, da se poklica zdravnik in zobozdravnik izločita iz zakona o razmerjih plač. Osrednji namen stavke pa je, da bi osnovna plača splošnega zdravnika in zobozdravnika dosegla 2,5 povprečne plače v gospodarstvu, plača specialista pa 3 povprečne plače. Plačo zdravnika in zobozdravnika pa naj bi urejala kolektivna pogodba za zdravnike in zobozdravnike.

Zdravniki hočejo tako vnovčiti poseben položaj, ki izhaja iz narave njihovega dela. Že študij medicine traja namreč šest let, sekundarij z izpitom dve leti, skupaj torej osem let, posamezne specializacije pa še dlje, česar ni moč primerjati z nobenim drugim poklicem.

Zdravnik je tudi edini strokovni poklic, pri katerem se znanje po novem preverja vsakih sedem let, pri čemer se zdravniku lahko vzame pravico do dela z bolniki. Tudi v kazenskem zakonu so zdravniki posebej odgovorni za svoje napake, česar pri drugih poklicih ni.

Zdravniki sodijo v vrsto poklicev, kjer njihovih obveznosti ni moč omejiti na 40 ur tedensko, ampak morajo nuditi nepretrgano zdravstveno oskrbo. Dežurstvo ni urejeno in tudi ni ustrezno ovrednoteno, saj gre za nenehno podaljševanje delovnega časa in izmikanje pri plačilu.

Procesi privatizacije in lastnjenja so zajeli tudi zdravstvo. Žal

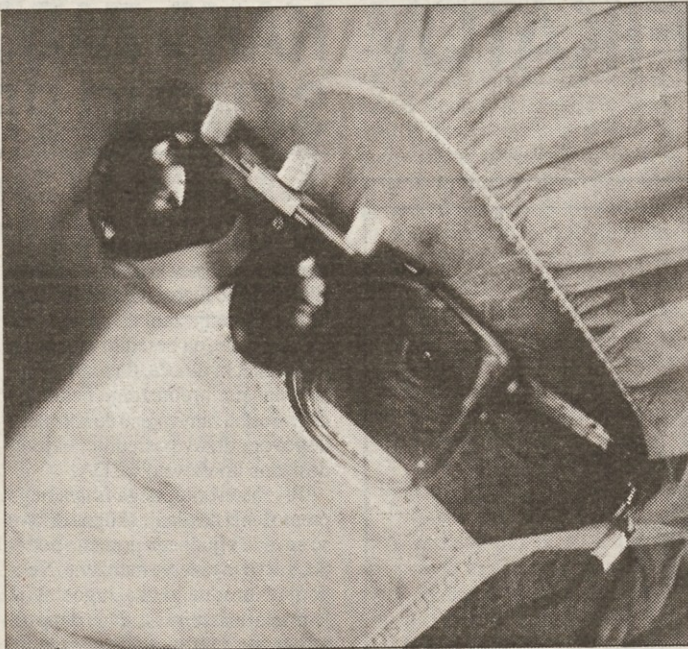
pa uvajanje zasebnega dela poteka nekontrolirano, brez načrtne politike, ki bi jo moralo voditi ministrstvo za zdravstvo. Slovensko zdravstvo pravzaprav razpada vsem na oči.

V dosedanjih pogajanjih z vlado Fides ni kaj dosti iztržil, posredno pa je le prisilil vlado, da je hitreje sprožila postopek o sprejemanju zakona o zdravnikih. Omenjeni zakon naj bi prišel na poslanske klopi že ob koncu tega leta, oziroma najkasneje v začetku prihodnjega. Vlada bo ustanovila tudi posebno komisijo, ki naj bi pripravila izhodišča o vrednotenju zdravniškega dela. Sam predsednik vlade, dr. Janez Dmobjsek, je pred stavko obljubil, da bo pospešil sprejetje zakona o zdravnikih, ki pa ne ureja vprašanja plač.

Drugače bi bilo, če bi reprezentativni sindikati s področja zdravstva med seboj bolj sodelovali in morda skupno pripravili stavko, kar bi imelo večjo politično moč pri pogajanjih z vlado.

Ob tem kaže poudariti, da drugi sindikati v zdravstvu ne nasprotujejo stavki Fidesa, le povabljeni niso bili zraven. Zbornica zdravstvene nege – gre predvsem za medicinske sestre – zameri zdravnikom, da so se izločili iz skupine vseh zdravstvenih delavcev, da so občutljivi samo za lastne težave, medtem ko gre tudi medicinskim sestram pošteno za nohte.

Medtem je inšpektorat za delo zavrnil stavkovne zahteve Fidesa, češ da presegajo okvirje zakonskih odločb in opozoril zdravnike, da ne

bodo dobili plačanega nadomestila v času stavke. A v sindikatu Fides nameravajo speljati stavko do konca: če bo treba, si jo bodo tudi sami plačali. Še več, če opozorilna sta-

vka ne bo uspela, nameravajo takoj po praznikih, to je tretjega januarja, začeti splošno zdravniško stavko.

Seveda pa je treba povedati, da zdravniki ne živijo v praznem prostoru,

MINISTRSTVO ZA ZDRAVSTVO O STAVKI FIDESA

Ministrstvo med drugim ugotavlja, da javni zdravstveni zavodi plače zdravnikov in zobozdravnikov izplačujejo v skladu z obstoječo zakonodajo ter splošno oziroma poklicno kolektivno pogodbo. Po sprejemu Zakona o razmerjih plač v javnih zavodih so se plače v slovenskem zdravstvu sicer povečale, vendar se navedbe Fidesa o osnovnih plačah zdravnikov nanašajo na izplačila po sprejemu tega zakona.

V zvezi z odgovornostjo in obremenitvami zdravnikov ministrstvo poudarja, da je po zgledu nekaterih drugih evropskih držav vlada pripravila zakon o zdravnikih, ki naj bi vsestransko opredelil vsebino zdravniškega poklica. Zakon je zdaj v običajnem vladnem usklajevanju z drugimi zakoni.

Posebnost zdravniškega poklica je vlada doslej upoštevala še s posebno, v začetku leta 1994 sprejeto kolektivno pogodbo za zdravnike in zobozdravnike. Ta je skupaj s splošno kolektivno pogodbo za zdravstvo že od pomladi predmet dopolnilnih pogajanj. Sindikat Fides je septembra pogajanja prekinil, ker so bila zanj neuspešna.

Ministrstvo meni, da je potrebno nadaljevati pogajanja o spremembi obsejne kolektivne pogodbe za zdravnike in zobozdravnike, ki naj postane osnovni dokument za vrednotenje vseh vrst posebnosti zdravniškega dela, zajetih z zakonom o zdravnikih.

Glede na stavkovne zahteve pa ministrstvo za zdravstvo predlaga vladi, naj pripravi izhodišča za bodoče vrednotenje zdravniškega dela v skladu z načrtovano javno porabo.

S tem v zvezi so že ustanovili posebno delovno skupino, v kateri bodo predstavniki vlade, zdravniške zbornice in zavoda za zdravstveno zavarovanje. Izhodišča bo v končni fazi obravnaval državni zbor.

ampak v konkretni družbi, v kateri naraščajo socialne razlike in se povečuje delež tistih, ki živijo na samem robu in ki se pogosto pojavljajo kot pacienti taistih zdravnikov. Če bi torej

zdravniki hoteli s svojimi plačami v Evropo, ne bi smeli pozabiti, da obstaja za njimi neka druga celina z nekimi drugimi gmotnimi možnostmi.

Marija Frančeškin

ŠESTKRAT VEČ ZA STAREJŠE

V zaostrenih gospodarskih razmerah v času prehoda iz socialističnega v tržno gospodarstvo si je slovenska oblast skušala ohraniti socialni mir s »podkupovanjem«
starejših generacij, medtem ko je mlade zastavljala. Z zgodnjim upokojevanjem je reševala težave brezposelnih delavcev, z rednim usklajevanjem pokojnin pa je skrbela za 450.000 slovenskih upokojevcev. Skrb za otroke in mladino pa je prepustila družini, naj si starši pomagajo sami, kot vedo in znajo.

Zametki takšnega reševanja socialnih težav segajo daleč nazaj. Analiza o izdatkih za staro in mlado generacijo, ki so jo na pobudo nevladne organizacije (Slovenskega odbora za UNICEF) pripravili na Inštitutu za ekonomska raziskovanja, pove, da se je v več kot štiridesetletnem obdobju delež javnih sredstev za starejšo generacijo v bruto domačem proizvodu ves čas povečeval, delež sredstev za mlado generacijo pa se je od začetka petdesetih pa do začetka sedemdesetih let postopno zmanjševal, nato pa skoraj dvajset let ostal več ali manj na isti ravni. Šele v devetdesetih letih se je po-

novno nekoliko dvignil. V tem obdobju je delež sredstev za starejšo generacijo izjemno močno narasel.

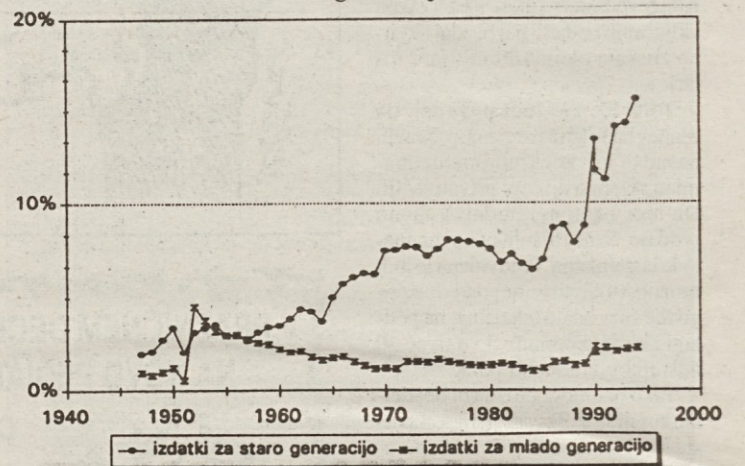
O tem največ povedo podatki sami. V obdobju od leta 1990 do leta 1994 je namreč država potrošila kar šestkrat več za starejšo kot za mlajšo generacijo, če upoštevamo izdatke v ožjem smislu (otroški dodatek, nadomestilo plače za čas porodniškega dopusta, pomoč za opremo novorojenca, subvencije vrtcem). Tudi če upoštevamo izdatke v širšem smislu, le-ti vključujejo zraven še sredstva za izobraževanje in zdravstveno varstvo, je država še vedno dvakrat več namenila starejši kot pa mlajši generaciji.

Seveda to še ne pomeni, da je država starejšim dajala preveč, da jih je nenehno »ujčkala«
in da se jim zdaj predobro godi. Bistvo problema je v tem, da je vseskozi dajala premalo mladim, da so mlade generacije zastopljene, kar se nam bo čez leta krepko maščevalo. Danes se to najbolj kaže v pomanjkanju stanovanj za mlade družine, v neenakih možnostih družin pri izobraževanju otrok, v preobremenjenosti staršev, v upadanju rodnosti. Zadnja leta se rojeva manj otrok, kot pa so predvidele najbolj črne demografske napovedi. Perspektive mladih so zelo nejasne, materialne možnosti za ustvarjanje družin pa več kot slabe.

Denarje dajate družinam z otroki predstavljajo menj kot petino vseh javnih sredstev za mlado generacijo, dobre štiri petine pa predstavljajo sredstva za izobraževanje, za subvencioniranje vrtcev in za zdravstveno varstvo. Pomoč mladi generaciji se je dozdej vedno kazala le kot pomoč zaposleni ženi, nikoli pa ne kot spodbuda rojevanju večjega števila otrok. Posledice so na dlani: padanje števila rojstev od 30.000 otrok letno v sedemdesetih letih na manj kot 20.000 otrok letno v začetku devetdesetih let.

Kako malo mar nam je v resnici za otroke, je pokazala tudi zadnja razprava v parlamentu, ko so poslanci sprejemali zakon o družinskih prejemkih. Otroci bodo lahko dobivali razširjeni otroški dodatek šele s 1. majem prihodnjega leta in tu v znesku najmanj 2415 tolarjev in največ 7590 tolarjev, po točno določenem dohodkovnem cenzusu. Splošni otroški dodatek, ki bi ga morali prejemati vsi otroci, veljati pa bi moral od 1. januarja prihodnjega leta, so prenesli na leto 1999.

Izdatki za staro in mlado generacijo v odstotku od BDP

V ZDRAVSTVU DELAJO ZASTONI

V sindikatu zdravstva in socialnega varstva Slovenije so nam povedali, da njihov sindikat načrtuje za konec tedna celodnevna pogajanja z vlado o kopici problemov, ki ta hip tarejo celotno zdravstvo.

Če pogajanja ne bodo uspešna, razmišljajo o stavki tudi v njihovem sindikatu. O tem bodo poprej povprašali svoje članstvo. Najtrši oreh je ta hip plačevanje dela prek polnega delovnega časa za vse poklice, še posebej za medicinske sestre različnih profilov. Samo v celjski bolnišnici gre po do sedaj zbranih podatkih za 27.000 neplačanih ur prek polnega delovnega časa, v ljubljanskem Kliničnem centru jih je še več, da o drugih bolnišnicah niti ne govorimo.

Gre za konkretno kršenje kolektivne pogodbe, ko je treba zaposlenim mesečno plačevati število nadur ali pa jim izbrati proste dneve. Ker zaposleni nimajo možnosti izkoristiti niti ene niti druge izbire, delajo praktično zastoni. Že ti podatki so dovolj zgovorni, da v slovenskem zdravstvu pošteno škriplje.

AKTUALNO

milan divjak

Šola - morala - cerkev na Slovenskem

Knjigo lahko naročite po telefonu na 061/321-255 ali telefaksu 311-956

Pri ČZP Enotnost je izšlo obsežno delo znanega pedagoškega in raziskovalnega delavca dr. Milana Divjaka z naslovom »Šola, morala, cerkev«.

Gre za del obširnega raziskovalnega projekta, ki obravnava razvoj laičnega, moralnega in družboslovnega pouka na Slovenskem od začetka do danes.

Otroci pač niso potencialni volivci.

Analiza medgeneracijskih dajatev je pokazala, da bo treba uravnovežiti izdatke za starejšo in mlajšo gene-

racijo, aktivno generacijo pa spodbuditi, da bo bolj kot doslej skrbela za gospodarski razvoj in obnavljanje gospodarstva.

Marija Frančeškin

NOVE CENE ZA PREMIJE

Odbor za prostovoljno zavarovanje Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije je določil nove cene za premije prostovoljnih zavarovanj, ki bodo začele veljati s prvim januarjem prihodnjega leta. Premije se bodo tako za prvo tromesečje leta 1996 povišale za 11,63 odstotka.

To pomeni, da bo polna premija za paket POPOLNO ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE, ki krije vsa doplačila, brez popusta veljala 28.800 tolarjev (zdaj velja 25.800 tolarjev). Mesečni obrok za to premijo bo tako v prvem tromesečju brez popustov dosegel 2.400 tolarjev, s popusti, ki veljajo za upokojevce in številne zavarovance po skupinskih policah, pa 1608 tolarjev.

V Krki odprli nov razvojno-kontrolni center

ODLOČILEN KORAK ZA NADALJNJO RAST PODJETJA

V Tovarni zdravil Krka so pred dnevi obeležili dva zelo pomembna dogodka. Odprli so nov razvojno-kontrolni center ter štirimestnim študentom in dijakom že petindvajsetič podelili nagrade za raziskovalne naloge. Nove in najsodobnejše opremljene prostore je na rojstni dan ustanovitelj Krke, pokojnega mag. Borisa Adrijaniča, odprl predsednik države Milan Kučan. Pri tem najbrž ne gre za nikakršno naključje, niti za ugibanje o morebitnem prestižnem političnem dejanju, temveč kvečjemu za simbolno potrditev Krkinega prispevka k slovenski kakovosti, v čemer je videti eno največjih možnosti nacije.

Krka bo letos ustvarila za 250 milijonov dolarjev prodaje, k čemur je treba prišteti še 50 milijonov dolarjev, ki jih bosta prispevali njeni družbi Kozmetika in Zdravilišča. Naložba v nov razvojno-kontrolni center pa jih je veljala 17 milijonov dolarjev. Podjetje je lani in letos v zgraditev novih objektov, v opremo ter posodobitev starih investiral skupaj 80 milijonov dolarjev. Kot je na priložnostni novinarski konferenci dejal generalni direktor Krke, mag. Miloš Kovačič, se v Krki prav ta čas pospešeno pripravljajo na investicijo v najsodobnejši tabletni obrat, ki naj bi jih v prihodnjem letu veljala okroglih 50 milijonov dolarjev. S to naložbo v Krkino najdonosnejšo dejavnost naj bi sklenili krog velikih investicij v tovarniškem kompleksu v Ločni. Poslej bo treba v razvoju in širjenju tega novomeškega podjetja iskati nove lokacije, ki pa jih glede na zainteresiranost

za prisotnost Krke najbrž ne bo težko najti. Krkin direktor je v šali-pripomnil, da se bo tega podatka gotovo najbolj »razveselila« armada 92 tisoč njihovih delničarjev. Najbrž je hotel s tem povedati, da naslednjega leta, ko naj bi v podjetju predvidoma prvič izplačali dividende, delničarji ne morejo pričakovati velikih dobičkov. Vsekakor pa je na dlani, da z vsemi temi naložba-

mi, ki obetajo velike donose v prihodnjih letih, delničarji lahko upajo na rast in visoko ceno njihovih lastniških papirjev. Jasno je namreč, da je brez novih naložb kaj takega nemogoče, kar samo zase govori, da bo v prihodnje v Krki potrebno najti ravnovesje med kratkoročnimi željami novih lastnikov in dolgoročnimi razvojnimi potrebami podjetja. Le to je pot, ki podjetju za-

gotavlja potrebno dolgoročno stabilnost.

Po razpadu Jugoslavije Krka ni izgubila samo precejšen delež svojega trga, ki ga je morala v razmeroma kratkem času nadomestiti z novimi v Srednji in Vzhodni Evropi, temveč je na njih naletela tudi na izredno ostro konkurenco multinacionalk, s katerimi je poprej licenčno zelo dobro sodelovala. Takšen položaj jo je v zadnjih petih letih prisilil v povečanje deleža lastnih generičnih zdravil z 10 odstotkov na zdajšnji dobri dve tretjini. Seveda pa je na dlani, da ji je to uspelo samo zahvaljujoč lastnemu znanju, katerega pomen so v tovarni zaznali že vse od njenega rojstva naprej. Oče sklada Krkinih nagrad prof. dr. Miha Japelj, je skrb za lastno znanje v podjetju ponažiral z zelo pomenljivim podatkom, da so imeli v Krki v času formiranja tovarne več štipendistov kot uslužbencev. Veliko o tem pove tudi podatek, da je Krka v svojih 40 letih štipendirala več kot tisoč študentov in dijakov, da sk-

»Krka je nosilka miselnosti, ki zahteva visoko profesionalnost, nadpovprečnost in odličnost slehernega ustvarjalnega dela, ki Slovencem zagotavlja prihodnost!«

Milan Kučan

lad Krkinih nagrad letos slavi častitljiv srebrni jubilej in da so v teh 25 letih podelili kar 1459 nagrad.

Prodor Krke na nove trge in zožene možnosti za licenčno sodelovanje z zahodnimi farmacevtskimi hišami, ki skušajo zdaj same nastopati na teh trgih, so podjetje silile k naložbi v nov razvojno-kontrolni center. Kot je dejala mag. Elizabeta Rustja, je ta inštitut odločilen za Krkin razvoj v celoti. V njem bodo izvajali učinkovit nadzor kakovosti proizvodnje, hkrati pa se bo tu stekalo veliko multidisciplinarnega dela s področja razvojne analitike, farmacevtske tehnologije, optimizacije

Prof. dr. Miha Japelj, nestor Krkinih nagrad, ki letos slavijo častitljiv srebrni jubilej.

embalaze, študija stabilnosti, farmakokinetičnih in kliničnih raziskav in še mnogo drugega. Vse to pa je tudi pogoj in ključ do registracije zdravil na domačem in vedno bolj zahtevnih tujih trgih. Mimogrede: Krka ima v Sloveniji registriranih 158 zdravil v 368 oblikah ter 1050 registracij v 2600 oblikah v 38 državah. Torej nikakor niso pretirane ugotovitve, da bo razvojno-kontrolni center, ki bo deloval v petih nadstropjih na skupno 5850 kvadratnih metrih površin in v katerem bo delalo 155 strokovnjakov, posledje srce razvojne dejavnosti Krke.

I. K.

Krkine nagrade je letos prejelo 40 mladih raziskovalcev:
Tatjana Cesar, Gorazd Drevšek, Mojca Kržan, Mateja Merlin, Biserka Mlakar, Jenz Plavec, Janez Šmodiš, Polonca Trebše, Izotok Turel, Damjana Zupančič Božič, Mateja Žužek (študenti postdiplomskega študija); Mateja Bahč, Mateja Blaič, Matej Breznik, Jurij Fašing, Alenka Jaklič, Zvonka Šmon, Marija Jarc, Vesna Kuhar, Helena Lenasi, Tomaž Malovrh, Mateja Marc, Klemen Zupančič, Maja Petan, Ruth Ruprecht, Lovro Selic, Erika Semen, Katja Semprimožnik, Mateja Starbek, Vesna Stergar, Renata Toplak, Jerneja Veršovšek, Valentina Zavažnik, Vinko Zupančič, Jožica Žukovec (študenti višjih in visokih šol); Blaž Babič, Maša Trbojevič, Matej Bizjak in Vatroslav Spudič (dijaki novomeške gimnazije).

Nov kontrolno-razvojni center – srce razvojne dejavnosti Krke.

Zmago Jelinčič,

predsednik Slovenske nacionalne stranke in vodja Poslanske skupine SNS v Državnem zboru Republike Slovenije

Odprto pismo gospodu Jožefu Školču, predsedniku Državnega zbora Republike Slovenije v zvezi z nameravano izdajo Almanaha Državnega zbora republike Slovenije

Spoštovani predsednik DZ RS, g. Jožef Školč,

pošiljam vam kratek spisec pripomb, za katere sodim, da jih morate prebrati in z njimi v skladu tudi ukrepati. Gre za Almanah Državnega zbora Republike Slovenije, ki ga namerava DZ RS izdati kot nekakšno predstavitevno publikacijo institucije.

V uvodnem delu teksta, pod naslovom "Zgodovina slovenskega narodnega predstavništva", izpod peresa akademika Vilfana, je napisanih toliko netočnosti, nesmislov in zgodovinskih neresnic, da se poraja vprašanje o kompetentnosti avtorja, zagotovo pa DZ RS česa takega ne more izdati.

Pregled samega teksta kaže dokaj slabo tehniko povzemanja vsebine iz mnogovrstnih strokovnih spisov, katerih avtor v opombah niti ne navaja. Sestavljenec skuša podati pregled zastavljene tematike v preprostem, širokem krogu ljudi razumljivem slogu, kar mu le deloma uspeva. Večinoma prevladuje izumetničen študiozen način izražanja, ki vsakdanjemu človeku otežuje ali celo onemogoča umevanje celote.

Uporaba strokovnega izrazoslovja je v pomenskih ostenkih netočna, sosednje stavkov in miselnih zvez pa neustrezno in le prisiljeno povezano. Avtor

vnaša že takoj na začetku latinske in še kako nemško besedo, vzeto neposredno iz zgodovinskih listin, vendar v nenaravnih povezavah. To pomeni za bralca še dodatno težavo, kolikor ima namena, da bi napisano z zanimanjem prebral. Ze podnaslov uvodnega teksta "Obdobje od začetka 20. stoletja" je vsebinski monstrum, saj iz besedila, ki sledi, ni jasno, kdaj bi ta začetek sploh bil. Poleg tega je nakazano obdobje v svoji dolgotrajnosti neopredeljeno, da takšen podnaslov človeka osupne, saj je vsakomur, ki je hodil v šolo, znano, da ima takšno obdobje različne čase, npr. zgodnji in pozni srednji vek, nova doba, absolutizem, nacionalno prebujenje (19. stoletje) in še kaj. V tem, izredno dolgem obdobju je bilo naravno predstavništvo organizirano v tako različnih oblikah, da ga more povezati pod enoten naslov le nekdo, ki nima nobene predstave o sociologiji, pravu, umetniškem stilu in duhu časov.

Naj navedem le nekaj primerov vsebinskih netočnosti. Na strani 13 pravi pisec, da je obred "načeloma" ostal obvezen do 18. stoletja. Mišljen je seveda ustoličevalni obred. Dejansko se ni ohranil obred, temveč poklanjanje novemu vladarju (do leta 1728) kot vsebinsko in pravno dejanje, istovetno z ustoličevanjem. Zaprisega je tudi takrat

še vedno potekala v slovenskem jeziku. Na naslednji strani je trditve, da so imele slovenske zgodovinske dežele deloma bavarsko prebivalstvo, deloma slovensko. Gre za očiti ponaredek, ker je šlo v resnici za nemško govoreče prebivalstvo in za slovensko prebivalstvo. Po zgodovinskem pravu pa so bili vsi ti prebivalci dežela istih slovenskih dežel, naslednik slovenske Karantanije. Torej, nemško govoreči prebivalci nikoli niso bili Bavarci, za kar se tudi niso imeli. Podobno je tudi na zahodnem Češkem, kjer so tudi govorili nemško.

Vsebinska zavajanja, nepoznavanje zgodovinskih in pravnih razmer, mešanje z moderno jezikovno predstavo naroda in podobne netočnosti prepletajo vse opisanje. Eden večjih nesmislov je npr. na 13. strani mednaslov, da so bile "veče prvi zbori Slovanov". Veča je slovenski ljudski zbor in tudi Karantanca so bili Slovenci, čeprav si jih avtor še vedno ne upa tako opredeliti in jih opredeljuje le širše, kot Slované. Če po avtorjevemu to še niso bili, kdaj le so to postali iz Slovanov?

Naravnost banalen je npr. stavek, da so bile večje sodni zbori "precej širokih skupnosti", sodstvo pa da naj bi vključevalo tudi "izdajanje norm in nekaj uprave". Kdor ima le kaj znanja o pravni zgodovini, ve, da komunistični izraz "široke skupnosti" nima nikakršne pravnozgodovinske teže in je zgolj filozofiranje. Sodstvo v srednjem veku pa tudi ni izdajalo norm, ker so te že obstajale po ljudskem pravu, imenovanem slovenska navada (consuetudo slavonica) in pa kar slovenska ustanova (institutio Slavonica), kar je pomenilo slovensko državo.

Tudi pisanje o "domačem višjem plemstvu", "starem nižjem plemstvu" in "plastni svobodnih kmetov" je zgolj natolcevanje v stilu Boga Grafenauerja. Če je tako, naj avtor pove, katera listina ali primer rodbine pričča za to posplošeno trditve.

Mešanje komunističnega pravnega žargona iz polpreteklosti in zgodovinske niti prepleta ves spis in ga tako pravzaprav sploh ni mogoče recenzirati. Če primerjamo to besedilo s spisi naših, slovenskih zgodovinarjev še izpred prve svetovne vojne (npr. z Gradnovo Zgodovino slovenskega naroda), nas izrazje, jezikovne nerodnosti, vsebinske nepovezanosti, pa še kaj v pisanju izpod peresa sedanjega akademika naravnost šokira. Zgodovinski konstrukti, temelječi na nedokazanih, vendar zaokazanih temeljih, pa nas lahko navdajajo z žalostjo.

V pisanju se očituje miselna skrotovitost, ki jo je zapustila štiridesletna karantena nad našim razmišljanjem, kakor so jo izvajali po zadnji vojni. Ze za zgolj nekoliko razgledanega človeka je branje naravnost srhljivo. Državni zbor kot izdajatelj tega čudnega izdelka si z njim ne ustvarja ravno dostojnega imena, kolikor mu je kaj do tega. Če se že tako pogosto ozira po zgledih v tujini, lahko rečem le, da takšnega izdelka ne bi podprla ali izdala niti najbolj zakotna provinca.

Upam, da bo Državni zbor RS opisani tekst umaknil in naročil napisati novega, v skladu z dejanskimi zgodovinskimi dejstvi, pa naj so ta za nekatero še tako boleča.

S spoštovanjem

Zmago Jelinčič

dr. Adam Purg

OBVEŠČEVALNE SLUŽBE

... Delo odlikuje skrb za nadaljnjo graditev države in njene suverenosti ter želja po oblikovanju visokoprofesorialne obveščevalne službe. Avtor spoštuje dosežke tujine, ki pa jih po nepotrebem ne favorizira. Je nasprotnik mehaničnega prenašanja tujih izkušenj v naše razmere. Išče in najde kompromis med množico tujih rešitev in slovensko prakso. Ves čas se zaveda dejavnikov, ki determinirajo slovensko stvarnost.

... Delo je rezultat vestnega, načrtnega, sistematičnega ter teoretičnega in znanstveno zaokroženega proučevanja. Predstavlja soliden prispevek ne samo stroki, temveč tudi sodobni politološki znanosti.

... V pravem času je prišlo v javnost ustrezno znanstveno delo, ki popravlja mučen občutek kvazi poznavanja, degradiranih in večinoma deplasiranih razprav v javnosti o problemu organiziranja in delovanja obveščevalnih služb pri nas.

dr. Andrej Anžič

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) izvod(ov) knjige avtorja dr. Adama Purga OBVEŠČEVALNE SLUŽBE (a 3.500 SIT + 5% prometni davek).

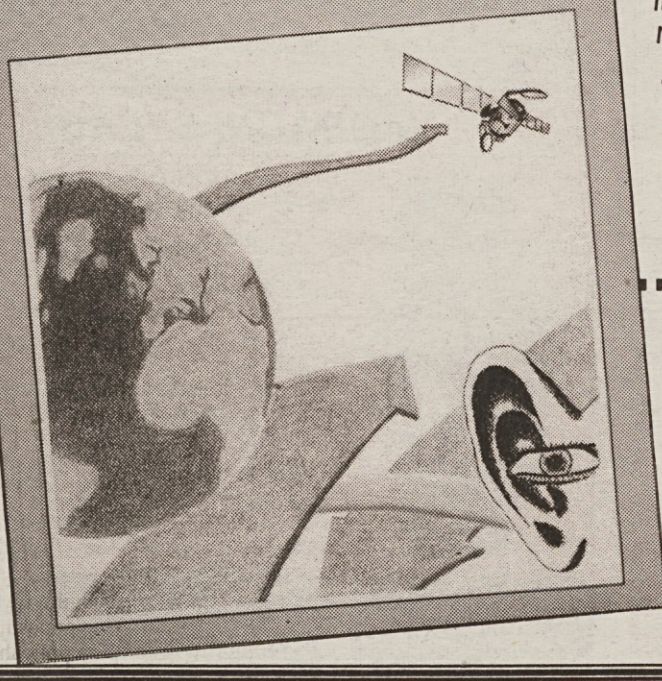
Naročeno pošljite na naslov:.....

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:.....

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku.
2. Kot ind. naročniku mi pošljite po povzetju.

Naročeno, dne:..... Podpis naročnika:.....

Humoreska

Bog čuvaj Hrvaško!

– Ali se vam ne zdi, da se predstavniki liberalne demokracije v Sloveniji bojijo javnega soočenja s predstavniki drugih slovenskih strank? smo povprašali tovariša Neposrednega proizvajalca raznih strok, ki je načeloval šanku v bifeju Bližnja srečanja posebne sorte, pri čemer je seveda čvrsto držal svojo veliko pivo v desnici.

»Po čem pa to sklepate?«

– Na sredinem televizijskem omizju, ko so govorili o delu parlamenta in vlade v zadnjem letu pred volitvami, so bili vsi povabljeni razen liberalnih demokratov.

»To je pa res čudno, ko so pa prav zdaj liberalni demokrati tik pred dokončno uresničitvijo njihove zgradbe o uspehu.«

– Jaz sem sicer navadno bolj uvidel do vlade, pa vseeno ne vidim kakšne pretirane zgradbe o uspehu. Evropa nas ne mara, Tam se potaplja, brezposelnost narašča...«

»Ja veste, saj liberalni demokrati niso nič govorili, kakšna bo ta njihova zgradba o uspehu. Morda pa vse to sodi k tej njihovi zgodbi o uspehu. Navsezadnje je vlada tako na tiho in na hitro priznala ZR Jugoslavijo, da pol Slovencev misli, da se vrnemo v nekdanjo državo, zdaj ko pa je še tolar začel drseti v inflacijsko spiralo, pa imamo tudi vse pogoje za kompatibilnost z jugoslovanskim gospodarstvom.«

– Oh, o padanju tolarja nasproti marki je guverner Arhar dejal, da je neutemeljen...«

»In je omejil prodajo deviz v menjalnicah na vsoto, ki jo menjalnice odkupijo v enem tednu, kar je kurz z ena proti devetdeset pognalo v enem dnevu in ena proti triindevetdeset. To je približno tako, kot če bi notranji minister dejal, da je naš varnostni položaj povsem miren, hkrati pa bi pred svojo hišo začeli graditi sistem bunkerjev in strojničnih gnezd, ljudem pa prepovedal nakup ključavnic.«

– Ampak izvozniki pravijo, da je bil kurz ena proti osemdeset, ki je veljal še pred dvema mesecema, nerealen in je zaviral izvoz.

»Čisto mogoče, toda Drnovšek nam je zagotavljal, da bo letošnja inflacija nižja od deset odstotkov. Zdaj pa je samo v dveh mesecih konvertibilni tolar nasproti marki padel za 16 odstotkov.«

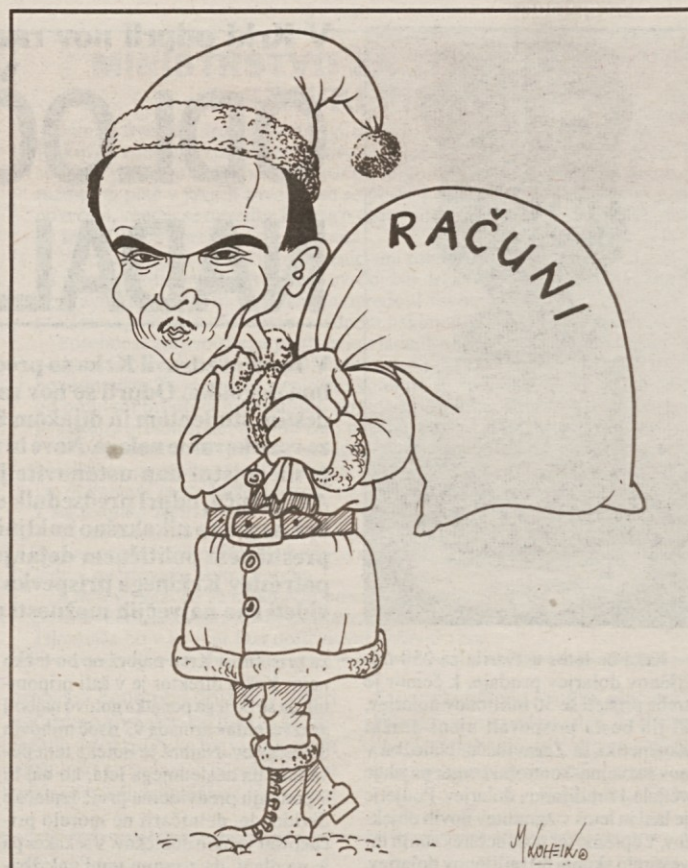
– To res ni kakšen kazalec zgradbe o uspehu. Vi pa vseeno pravite, da sta liberalna demokracija in vlada tik pred končno uresničitvijo zgradbe o uspehu...«

»Očitno je to res. Če se vrnemo v Jugoslavijo, potem bodo našo oblast častili po božje, ker imamo tako nizko inflacijo. To pa je prav gotovo velik uspeh, če ti ploska deset milijonov ljudi namesto le dveh, kolikor nas je Slovencev. Seveda pa nikdar nisem trdil, da je eldesovska zgodba o uspehu tudi moja. In na srečo imamo navadni ljudje za sosedo Hrvaško...«

– Kaj pa ima pri tem Hrvaška? Ali mislite, da bo ona zato, ker je med nami in Jugoslavijo, prepreček vrnitev Slovenije v Jugoslavijo?«

»Saj lahko postanemo del Jugoslavije, čeprav nimamo skupnega ozemeljskega stika. Bi pač imeli status kolonije, kot nekoč. In to prave kolonije. Ampak s Hrvaško kot sosedo sem zadovoljen zato, ker bom svoje tolarje lahko menjal ne le za marke in šilinge, ampak tudi za stabilne kune.«

Bogo Sajovic

HOROSKOP
V službi ljudstva

V evropski in nemški politiki po drugi svetovni vojni je veliko vlogo igral Willy Brandt, s pravim imenom Berbert Ernst Karl Frahm (rojen 18. decembra 1913), ki je bil tudi kancler zahodnonemške vlade. Politično je začel delovati že v mladih letih, ko se je pridružil SPD, nemški socialdemokratski stranki, kjer je opravljal pomembne funkcije v njenem mladinskem gibanju. Ko so prišli na oblast nacisti, so začeli razpuščati druge stranke, in preganjati zlasti levičarske strankarske funkcionarje. Tudi socialdemokrati so bili razpuščeni, del vodstva pozaprt, drugi pa so šli v ilegalo ali v tujino. Willy Brandt je pobjegnil že leta 1933, ko mu je grozila aretacija, na Norveško. Tam je zaprosil za politični azil in se začel ukvarjati s časnikarstvom. Norveška mu je podelila državljanstvo, tako da je z berlinske olimpiade lahko poročal kot Norvežan, ne da bi mu grozila aretacija. Ko so nemške čete okupirale Norveško, je pobjegnil na nevtralnemu Švedsko. Ko se je vojna končala, je bil nekaj časa v Nemčiji, poročal je tudi z nürnberškega procesa, ko pa so se začele v Nemčiji spet oblikovati stranke, je sklenil ostati. Pridružil se je spet obnovljeni SPD in postal leta 1949 član parlamenta. Leta 1957 je postal župan Berlina

in to ostal do 1966. Bil je zelo priljubljen, še posebej s svojim obnašanjem ob krizi zaradi berlinskega zidu. Leta 1964 je postal predsednik svoje stranke. Zato je v koalicijski vladi leta 1966 postal podkancler in zunanji minister, po volilni zmagi leta 1969 pa kancler. Njegov največji uspeh je bil popuščanje napetosti v vzhodni Evropi, nenapadalni pakt s Poljsko in s Sovjetsko zvezo, priznanje NDR in priznanje nemško-poljske meje na Nisi in Odri. Leta 1972 je bil ponovno izvoljen. Ko je bil eden njegovih sodelavcev razkrinkan kot vzhodnonemški vohun, je leta 1974 kot kancler odstopil, ostal pa je še vedno predsednik SPD (do leta 1987). Po odstopu pa je bil konec sedemdesetih let v središču pozornosti kot predsednik mednarodnega odbora, ki se je ukvarjal s problematiko severjug, torej gospodarskimi razlikami med revnimi in bogatimi in z načini, kako pomagati revnim državam, da bi preprečili gospodarsko katastrofo, ki naj bi zaradi vse večjih razlik v kratkem sledila. V osemdesetih je bil še vedno dejaven v nemški politiki, po odstopu s funkcije predsednika SPD pa se je umaknil v zasebno življenje in leta 1992 umrl.

Kot župan v Berlinu je bil Brandt zelo priljubljen. Ohranilo se je več zgodbic o njegovem odnosu z ljudmi. Nekoč zgodaj zjutraj ga je na sprehodu zastavil neki gradbeni delavec, ki je bil še zmeraj »potrjen« od celonočne zabave. Nagovoril je župana:

»Človek, Willy, mi lahko pomagaš? Pridham za zabave in si ne upam domov. Veš kaj, daj, napiši mi opravičilo za ženo.«

Brandt mu ga je napisal.

Puklovo zasliševanje

Vitodrag Pukl, šef parlamentarne preiskovalne komisije o JBZ, je predsednika države Milana Kučana med večurnim zasliševanjem pozabil vprašati najpomembnejše: kako je mogoče, da je partija pod njegovim vodstvom vzgojila takšne gade na svojih prsih, kot sta bila na primer Janša in Bavčar, ki ju ni »vzela noč«, niti nista že davno pred letom 1988 odsedela za rešetkami, temveč sta se dokopala celo do oblasti. Odveč je poudarjati, da bi se premodri Pukl, ki se je z več kot triurnim lucidnim spraševanjem predsednika že zapisal v zgodovino svetovnih parlamentarnih preiskav, šele na podlagi tega odgovora dokopal do bistvene ugotovitve: Kučan pravzaprav nikoli ni bil pravi komunist, temveč revizionist in oportunist, kar je glavni razlog za afero JBZ, razpad ZKJ in Jugoslavije, vojno in samostojno Slovenijo. V tem je pravzaprav njegova največja krivda, česar se poleg Miloševića, papeža, Francozov, Nemcev, Angležev in Amerikancev na čelu s Clintonom zaveda ves svet. Dokaz: Slovenija se bo lahko pod nosom obrisala za dediščino nekdanje SFRJ, plačati pa bo morala njene dolgove.

cija. Če bi bil Kučan sestavni del monolitne garniture vodstva ZKJ, najbrž ne bi zapuščal njenega 14. kongresa, niti se ne bi v Cankarjevem domu zavzemal za starostne rudarje, kar mu Srbi in njihovi komunisti nikoli ne bodo odpustili. Afera JBZ je bila v tem pogledu zgolj posledica Kučanovega članstva v opoziciji in hkrati uvod v spopad z JLA, kar je pravzaprav isto. Bil je čas igralcev in je čas statistov. Slovenska tragika je v tem, da danes slednji za(je) bavajo prve. Miroslav: »Di si bija, bija, kad je grmilo...?«

Kučanova mortadela

Milan Kučan, predsednik Republike Slovenije, je med večurnim zaslišanjem pred parlamentarno komisijo o JBZ razkril en sam samcat nov podatek, in sicer da v Planici niso jedli pršuta, kot je dejal Dolanc, temveč mortadelo. To je zelo pomemben podatek, kajti če drži Kučanova trditev, da gre tveganje uradne politike zmeraj na račun ljudi, potem je na dlani, da se današnja slovenska uradna politika baše samo še s pršutom. Bil je čas svin in je čas mljanskega svinj pri koritu.

Hvalice zahvala

Doro Hvalica, tajnik ROS delavcev v kulturi, je odpovedal še edini izvod Delavske enotnosti, ki ga je prejemale vodstvo tega sindikata. Če vprašate mene, kar je bil svojčas naslov glasirane rubrike, ki jo je v našem časniku iz tedna v teden polnil vrli Doro, je možak očitno presodil, da lahko shaja tudi brez Delavske enotnosti. Če pa je tako, lahko v kratkem pričakujemo, da bo Doro konsekventno uknil še sindikat in svojo službo. Priprčan sem, da bi po isti logiki delavci v kulturi lahko shajali tudi brez Dora in njegovega po silni razmer ustanovljenega sindikata. Bil je čas hvale in je čas zahvale...
Kuli

Geržinovo vprašanje

Miroslav Geržina, član parlamentarne preiskovalne komisije o JBZ, je predsedniku države med večurno krajo njegovega časa in našega denarja edini zastavil kolikor toliko pametno vprašanje: »Gospod predsednik, ali ste bili morebiti tajni član opozicije?« Za Beograd, in zanj gre pri tej zadevi, je bil Kučan javna in čisto nič tajna opozi-

DELAVSKA ENOTNOST	ČLOVEK LEPEGA VEDENJA	BAJESLOVNA ASIRSKA KRALJICA	SKRAJŠAN PODPIS	NAGRADNA KRIZANKA	STOJAN AUER	RADIO-AKTIVEN KEMUSKI ELEMENT	RESASTA PŠENICA	BIVALIŠČE UMRLIH	AMORET	LUZON	FRANCOZ	NEGROSI
KRAJ NA KOPRSKEM				REKA V FRANCIJI								
ITALJANSKA FILMSKA IGRALKA				PEVKA AVSENAK								OSEBA, KI STROJI IRIH
POLITIK NAGY					LJUBLJAN PARK							
SLIKAR MESKO					ALFI NIPIČ			TERIŠČE				
REŽISER ROACH					NEK. SLOV. SMLAČARKA (MATEJA)			ŠVICARSKI PISATELJ (HENRI)				NANKA HERGOLD
												TVOREC
AVTOR: BORUT LEVEC	GOJIŠČE SOKOLOV	MILENA ZUPANČIČ	OTOK V OTOČJU TUAMOTU		KNITLOV ROMAN							
SEKSUS					SREDOZEM. ZAČIMBA							
MESTO V RUSLI OB REKI OKI					DENAR V ROMUNJI PREDDEVERJE OBDANO S STEBRI			LITERARNI KRITIK RICHARDS MORSKI NECLENAR				
SLOVENSKI PISATELJ (EDWARD)								ZAKOVICA				SODNA USLUZ-BENKA
FILMSKI REŽISER VAVRA								FRANCOŠKA PISATELJICA (GEORGE)				PRIPRAVIL: SALOMONOV UGANKAR
LOZNICA								SHRAMBA ZA ZITO AMERISKO ASTRONOM (ADRIAN)				UREJEVALEC VRTOV
VRHOVNI NORVŠKI BOGOVI												
ZGORJNJA OKONČINA												
AMERISKO PISATELJ (-GOLI IN MRTVI-)												
PISATELJICA NIN												

Nagradna križanka št. 58

Rešeno križanko nam pošljite do 26. decembra 1995 na naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, p.p. 479 na dopisnici ali v pismu s pripisom Nagradna križanka št. 58. Nagrade so: (1.) - ura Etic Quartz, (2.) - 5.000 SIT, (3.) - 3.000 SIT, (4.) - 2.000 SIT, (5.) knjiga.

Rešitev nagradne križanke št. 55:
ŠKODA, SCAT, KOZOLEC, PERI, ARANJUEZ, NOS, OPERNA, ROMINA, PEVKA, SKRAK, APORT, BANAT, ŽA, KNUT, TREVI, AKAN, LSER, RA, OC, HIBA, RE, AKADEMIJA, ATOM, STARA PAZOVA, IRA,

UJNA, ONA, OVIRE, DAREJ, MR, NOTA, INO, AMORETI, LOMONOSOV, GARI, ORSOVA, KETTE, ORAČ, KARTON, ARIAS

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 55:
1. Vili Alt, Trg borcev NOB 13, 61431 Dol pri Hrastniku
2. Pavle Maček, Brebovnica 13a, 64224 Gorenja vas
3. Marjan Kamenšek, 5. prekomorske 19, 62250 Ptuj
4. Danijela Starič, Vel.Loka 43, 68212 Velika Loka
5. Jurij Cvitanich, Gorišnica 62, 62272 Gorišnica

Nagrade bomo poslali po pošti.
Križanko pripravil

NAGRADNI SKLAD

Ta teden sta praktični nagradi v naš nagradni sklad prispevala:
Uro Etic Quartz - UZO, d. o. o., podjetje za trgovino, proizvodnjo in storitve Parmova 53, 61000 Ljubljana - tel.: 061/301-787; Trgovina: Hala Tivoli, Celovška 25, tel.: 061/1315-155. V njej prodajajo ure, zlato in ostalo; kozmetiko svotovnih znamk, igrače, audio-video tehniko, tekstil - Casucci, Lee, Legend in drugo.
Knjigo (otroška slikanica) Oblak, mlinar in pobeglo zdravje - Tomaž Vrabič iz Škofje Loke. Delo je njegov knjižni prvenec, ki je vzbudil veliko zanimanje.
POZOR!
K sodelovanju vabimo vse (podjetja in trgovine), ki bi lahko s svojimi izdelki obogatili naš nagradni sklad.